МАЛЯВА

ЧИТАНКА

Н. В. БОНДАРЕНКО

МАЛЬВА

ПІСЛЯБУКВАРНА ЧИТАНКА

Допущено Міністерством освіти України

КИЇВ ПЕРУН ІРПІНЬ
1999

ББК 81.2УКР-93
Б78

Допущено Міністерством освіти України
(протокол № 4/1-18 від 25.03.98)

Художники *С. М. Желєзняк,*
О. В. Кузнецова, Л. Г. Орлюк

Бондаренко Н. В.
Б78 Мальва: Післябукварна читанка.— Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 1999.— 216 с. : іл.
ISBN 966-569-026-4

ББК 81.2УКР-93

ISBN 966-569-026-4

© ВТФ «Перун», 1998
© Н. В. Бондаренко, 1998

УКРАЇНА — РІДНИЙ КРАЙ

ВИВЧАЙМО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Наш рід

Мама вишива́є на білому полотні зелений барвінок, жовтогаря́чі чорнобри́вці, сині волошки. Навіть маленьку качечку-утінку ви́шила.

— Що це буде, нене? — питає Дмитрик.

— Украї́нська святко́ва соро́чечка для тебе.

— Чому українська? — допи́тується хлопчик.

— Бо вишиваю такі квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. І ти — маленький українець.

— А ти, мамо?

— І я, і твоя бабуся — українки, твій татко і дідусь — українці. Ми українського роду і любимо нашу землю, наші квіти. Україна — як наша рідна хата.

Андрій М'ястківський

? 1. Що вишивала на полотні Дмитрикова мама? Чому саме ці квіти?
2. Що вона хотіла пошити з цього полотна?
3. Дмитрик, його мама і тато, бабуся і дідусь — українці. А якого роду ти і твої рідні?

Чорнобривці, мальви і барвінок —
це ж бо квіти нашої землі.
Їх краса, і колір, і відтінок
промовля́ють кожному без слів.

Леонід Тома

Рідна хата

Різні в світі є країни,
різні люди є на світі,
різні гори, полонини,
різні трави, різні квіти.

Є з усіх одна країна,
найрідніша нам усім.
То — прекрасна Україна,
нашого народу дім.

Там шумлять степи безкраї,
наче вміють говорити!
Там ясніше сонце сяє,
там солодше пахнуть квіти...

Різні в світі є країни,
гарні є, є і багаті,
та найкраще — в Україні,
бо найкраще — в рідній хаті.

Ганна Черінь

? 1. Про яку країну розповідається у вірші?
2. З чим порівнює Україну поетеса Ганна Черінь? Як ти гадаєш, чому?
3. А яке місце на землі для тебе найкраще?
4. Вивчи напам'ять другу і останню строфи вірша.

Калина

Калина над водою цвіте, і восени, як жар, горить, і на вишива́нні червоніє. Глянуть на неї люди — і вона всю Україну нагадає. Тому і співають:

«Ой у лузі червона калина похили́лася,
чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підійме́мо,
а ми нашу славну Україну, гей, гей,
розвесе́лимо!»

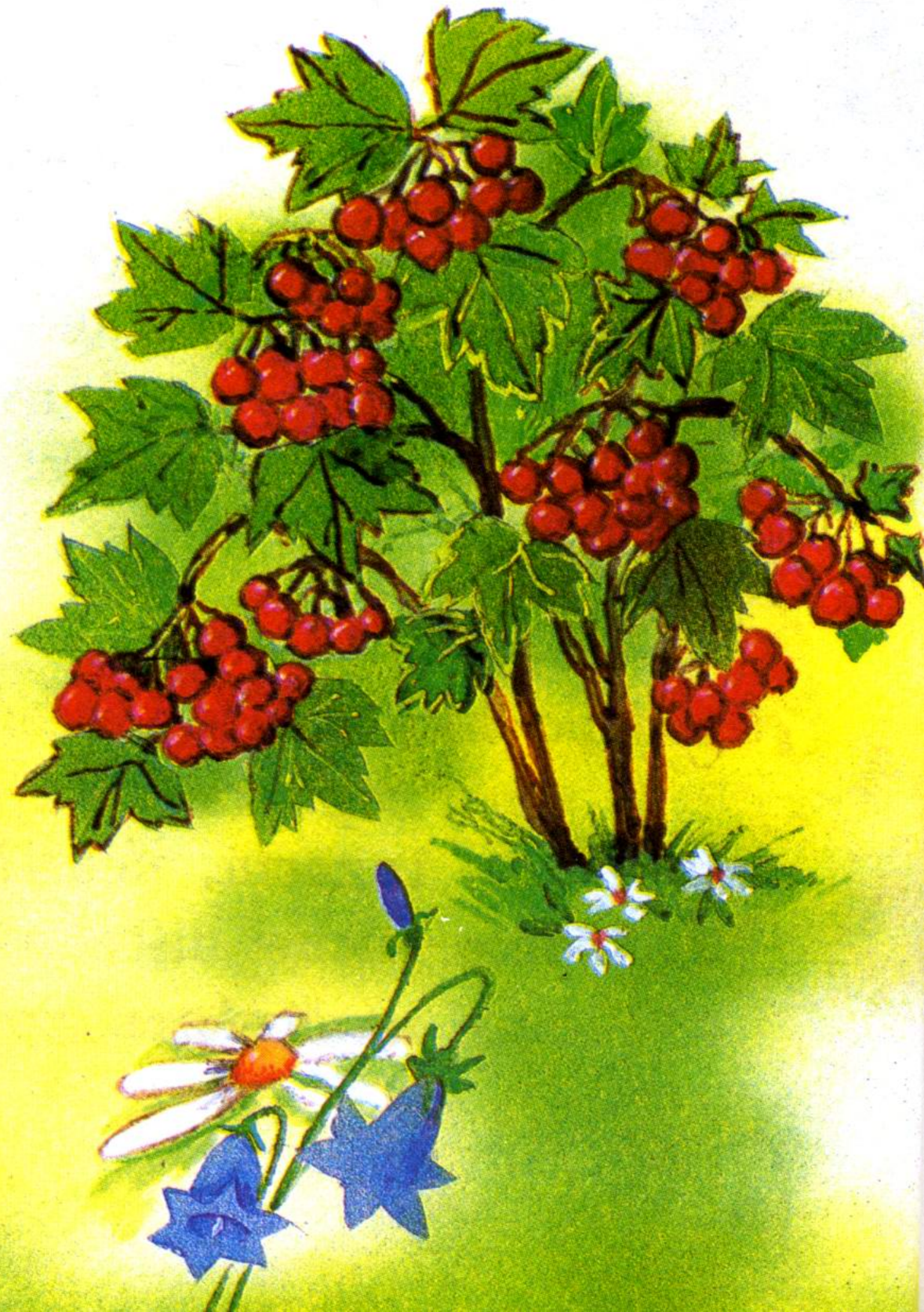
Віктор Терен

? 1. А що тобі нагадує про Україну? Що ти про неї знаєш?
2. Намалюй кетяги калини.

☆ РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО —
РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

У вінку зеленоли́стім,
у червоному намисті
видивля́ється у воду
на свою хорошу вро́ду[1].

(Калина)

---

[1] Вро́да — краса.

Си́мволи[1] нашої Батьківщи́ни

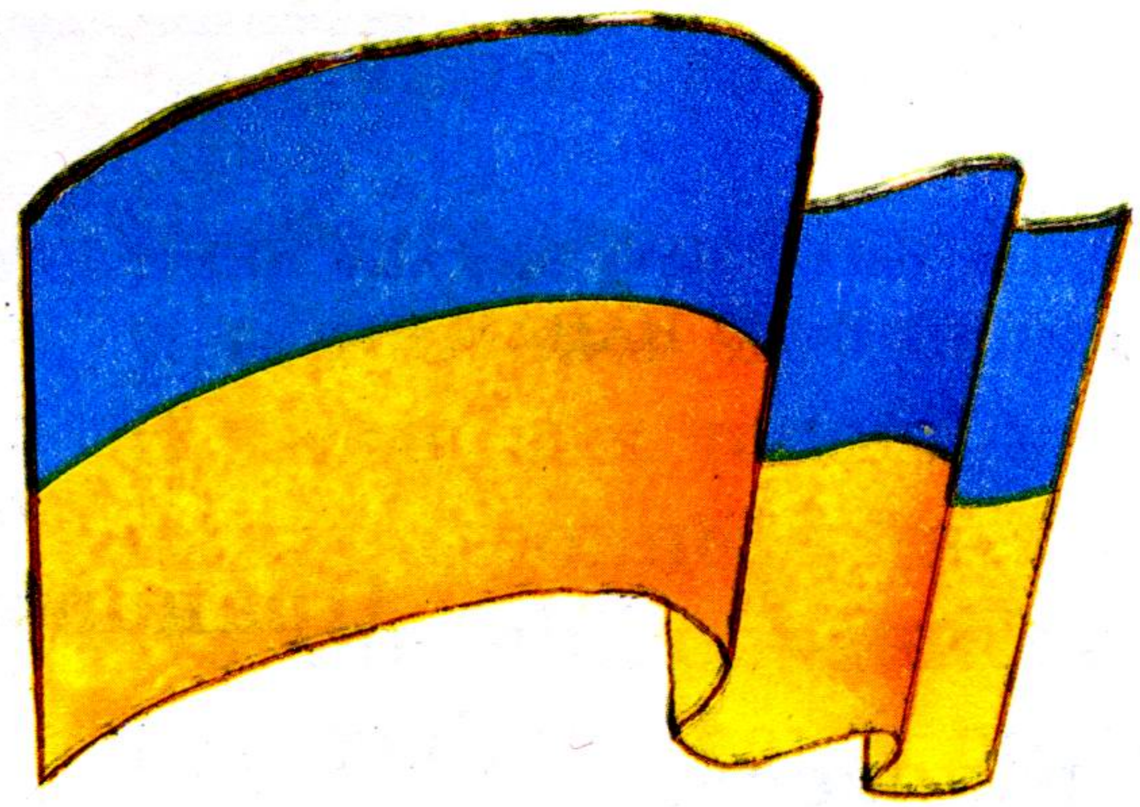
Це наш український синьо-жовтий пра́пор.

Верхня половина прапора — синя. Синій колір — це колір неба.

Нижня частина прапора — жовта. Це — колосся пшениці, яка росте в Україні.

На прапорі також знаходиться герб[2] — тризу́б.

ДОПИШИ ВІРШ.

Красивий, щедрий рідний край
і мова наша — солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
усе, що зветься ...

Ігор Січовик

---

[1] **Си́мволи — умовні знаки, за якими розпізнаю́ть ту чи ту державу.**

[2] **Герб — умовний знак держави.**

Хто ця мати?

В кожного є рідна мати,
є своя роди́на.
А як іншу матір звати,
що для всіх єдина?

(Україна)

Ганна Зралко

☆ А ЦЕ ВІРШ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР. ВИВЧИ ЙОГО НАПАМ'ЯТЬ.

Прапоре́ць

Прапорець,
що я тримаю,
для мене — єдиний.
Прапорець цей,
що я маю,—
символ України.

Нема в світі
більш свято́го
й не буде ніколи
від крайнеба
голубого
над пшеничним
полем.

Марія Хоросницька

Небокра́й — це неба край.
Спробуй край той відшукай!

Олег Орач

Рідна мова

Як-то гарно, любі діти,
у вікно вам виглядати!
В ньому все: тополі, квіти,
шлях і сонце біля хати.
На оте вікно ранко́ве,
що голівки ваші гріє,
схожа наша рідна мова,
цілий світ вона відкриє.

Віктор Терен

? 1. Чому Віктор Терен порівнює рідну мову кожного народу з віконечком?
2. Розкажи, що ти вже пізнав (пізнала), про що дізнався (дізналася) завдяки́ рідній мові.

Вивчайте мову українську —
дзвінкоголо́су, ніжну, чарівну,
прекрасну, милу і чудову,
як матери́нську пісню колиско́ву.

Антоніна Каніщенко

Мову рідну, слово рідне
має, дітки, кожний в світі:
з деревом говорить вітер,
з квіткою говорить квітка.
З пташкою щебе́че пташка,
тиха річечка — з озе́рцем.
Мову знати цю неважко,
коли хоче того серце.

Валентина Каменчук

? 1. Всі мають свою мову. А про що вони між собою говорять?
2. Розкажи про це своєю рідною мовою.

Наша мова
калино́ва
і ласка́ва,
і медо́ва,
і багата,
і не бідна —
от що мова
наша рідна.

Дмитро Чередниченко

Поет Дмитро Чередниченко пише про українську мову, рідну для всіх українців.
І твій рідний край — Україна, тому й ти повинен (повинна) знати українську мову, як рідну. Вивчи напам'ять вірш про українську мову.

ПРИВІТАЙМОСЯ БУДЬМО ЗНАЙОМІ

Будьмо ввічливими

— Доброго ранку! — будить мама Петруся́.

— Доброго ранку, мамочко! — відповідає він.

Так починається день.

Після сніданку Петрик прощається з мамою, татком, сестричкою і поспішає до школи. Доро́гою зустрічає друзів і чує:

«Привіт, Петре!», «Здрастуй, Петрику», «Доброго ранку, хлопчики!»

І ось він у школі разом з усіма вітає вчительку:

«Доброго ранку, Галино Іванівно!»

«До побачення!» «До зустрічі!» «На все добре!» — прощається Петрик з усіма, коли йде зі школи додому.

Як багато різних ввічливих слів чують люди впродо́вж дня! І всім від тих слів стає приємно і хороше.

? 1. Знайди у тексті слова ввічливості.
2. А чи знаєш ти ці слова? Чи вмієш правильно користуватися ними?

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

Вітаючись, українці говорять:

Доброго ранку!
Добри́день!
Доброго дня!
Доброго вечора!
Привіт!

Прощаючись оди́н з о́дним, кажуть:

До побачення!
На все добре!
Добра́ніч!
На добраніч!

? 1. Прочитай вірш.
2. Випиши і запам'ятай слова ввічливості.
3. Коли і з якою метою вживається кожне з цих слів?

Сію дитині

В се́рденьку ласку.
Сійся-родися,
ніжне «будь ласка»,
вдячне «спасибі»,
«вибач» тремтли́ве[1],—
слово у серці —
як зе́рнятко в ниві.
«Доброго ранку!»,
«Світлої днини!» —
щедро даруй ти

[1] Тремтли́ве — сказане, ви́мовлене з хвилюва́нням.

людям, дитино!
Мова барви́ста,
мова багата,
рідна і тепла,
як батьківська хата.

Варвара Гринько

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Добрий ранок

Стала ранком
я на ґанок
і сказала:
— Добрий ранок!
Сонцю, полю
і травичці,
добрим людям,
тихій річці...
Добрий ранок,
світе мій,
мирний, чистий,
голубий!

Леонід Куліш-Зіньків

Хто не каже «добрий день!»

Йшов-котився через лісок,
наче м'ячик, їжачок.
На голки́ грибки низав,
«добрий день» усім казав.

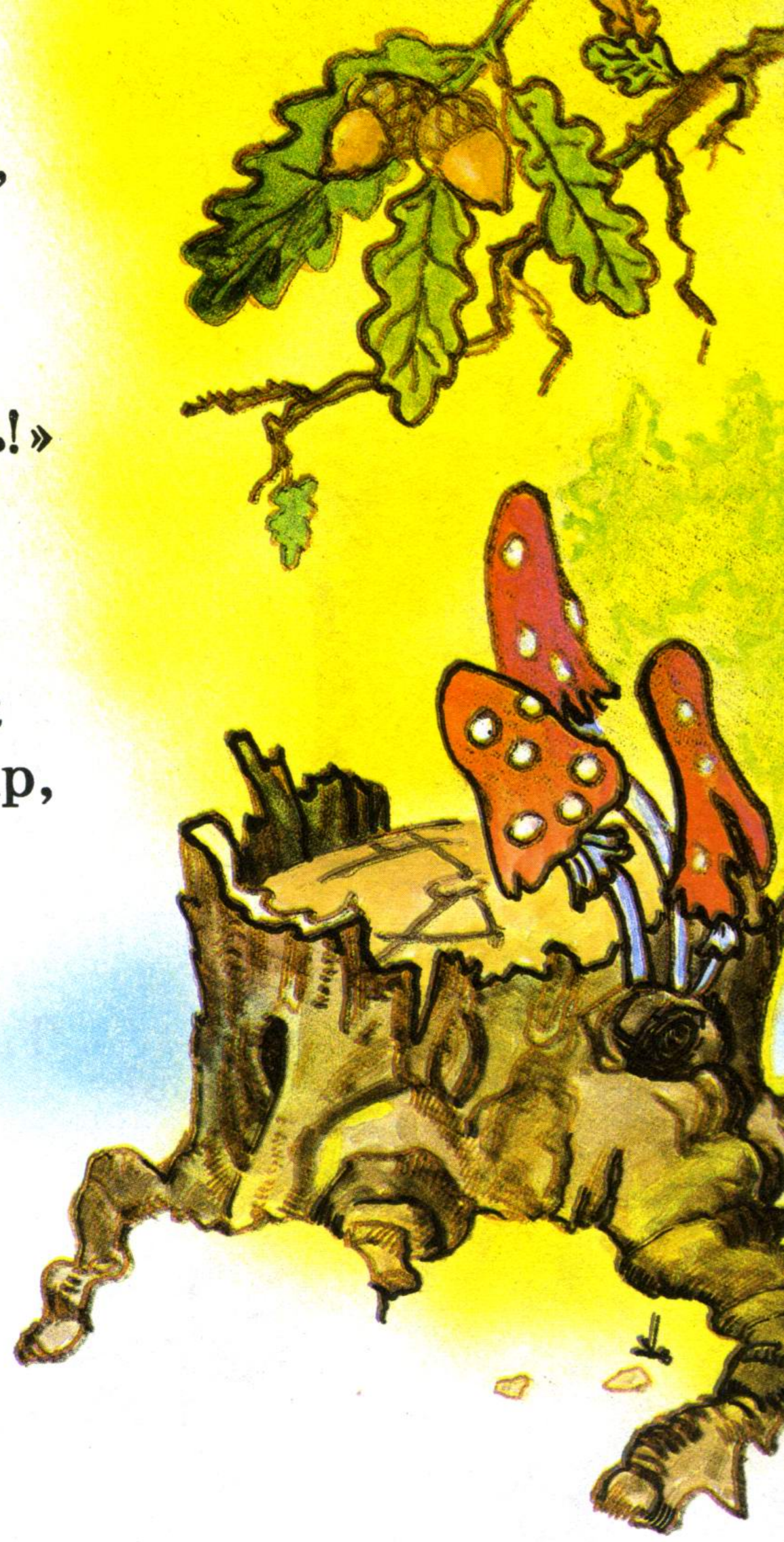
І куниця, й борсучок,
і синиця, і шпачок,
і проворний лис рудий,
і жура́влик молодий —
всі звіря́та і пташки́
з ним вітались залюбки́.

Але хто це там, скажіть,
ген за кущиком стоїть?
Притаївся — і мовчок...
Підкотився їжачок
і до нього: «Добрий день!»
Тільки той — анітеле́нь[1].

Зажурився їжачок,
носом ткнув між гілочок
і сказав: «Ти дивний звір,
та неввічливий, повір!»

А як добре роздивився,
сміхом весело залився:
— Це ж не звір,
а просто пень.
Пень не скаже:
«Добрий день!»

Борис Шрубенко

? 1. Чи подобається тобі їжачок?
2. Чому «дивний звір» не привітався з їжачком?
3. Чи є серед твоїх знайомих неввічливі діти? Якщо є — обов'язково прочитай їм цей вірш.
4. А ти не забуваєш привітатися?

[1] Анітеле́нь — мовчить, нічого не каже.

ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ НАВЧАННЯ

Буквар

Купи мені, матýсенько,
книжечку чудову,
щоби краще я пізнала
українську мову.
Я ту книжечку в крамниці
вчора оглядала
і сама вже слово «мама»
голосно читала.
Там малюночки цікаві —
пишні, кольорові.
«Букварем» та
книжка зветься
в українській мові.

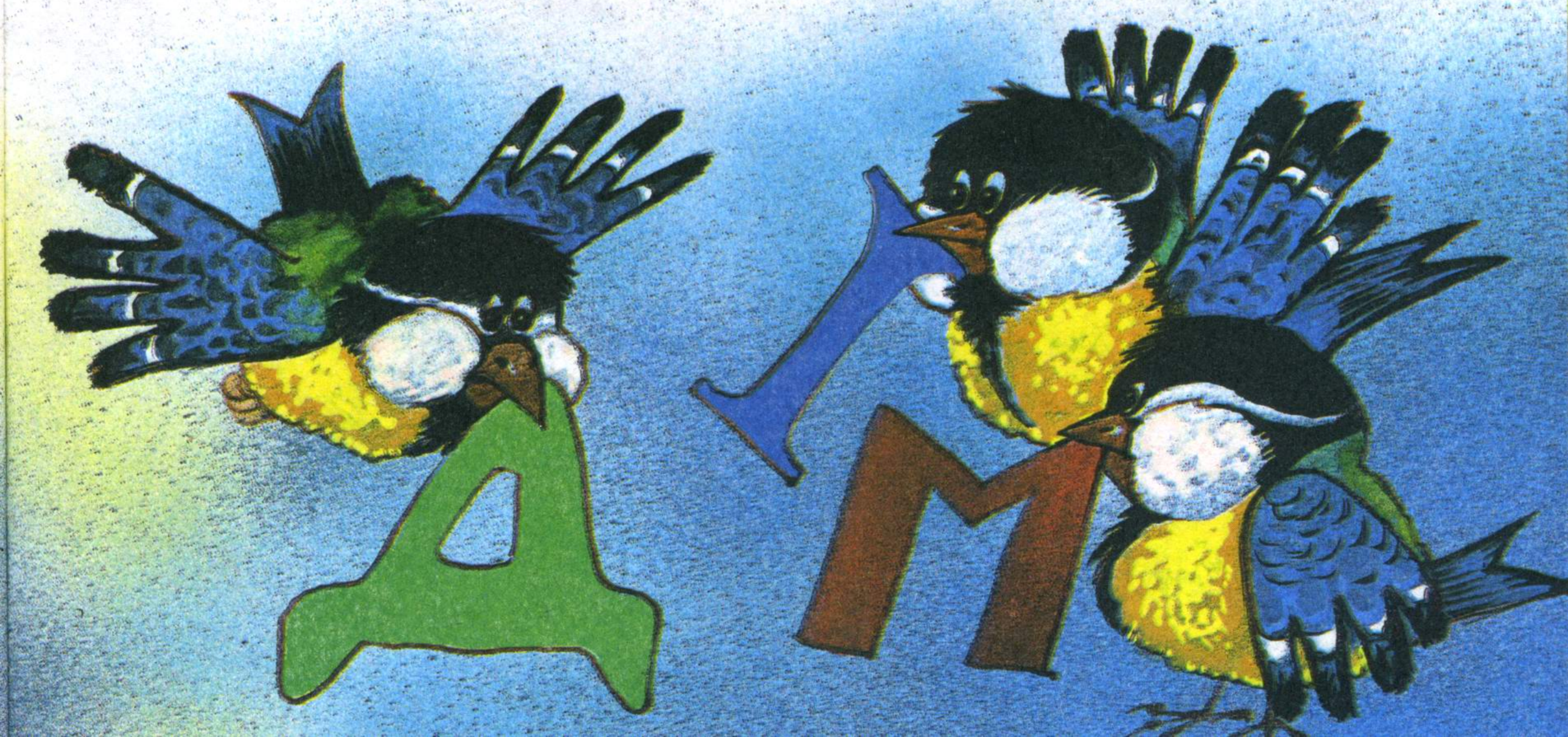
За Ольгою Гаєцькою

? 1. Про що просить дівчинка маму? Навіщо їй букварик?
2. Розкажи, чого діти навчаються з букваря.

Ця книжка — ни́вонька жива,
засіяна словами,—
складаю букви «М» і «А» —
виходить слово «МАМА».
І я показую усім,
дивіться, яка зміна:
лише три букви — й слово «ДІМ»,
а сім — і «УКРАЇНА».

Іван Гнатюк

? 1. Про яку книжку йдеться у вірші?
2. Як ти гадаєш, чому поет порівнює її з засіяною нивою?
3. Що треба знати, щоб уміти читати?
4. Розкажи, як ти навчився (навчилася) читати.

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Люди їх з дитинства знають,
дружать з ними так давно!
На папері засівають,
як добі́рнеє зерно.

(Буква)

Віктор Терен

ВИВЧИ ВІРШІ НАПАМ'ЯТЬ.

Олівець і зошит в Нелі
є у синьому портфелі.
Йде дівчатко в перший клас,
йде до школи перший раз.

Леонід Куліш-Зіньків

ДОДАЙ СЛОВЕЧКО.

Він нам, як мама, дорогий,
він хоче нас навчити
любити край чудовий свій —
це мудрий наш ... .

Чисте́нькі віко́нця
сміються до сонця.
Діточки довкола.
Наша люба ... .

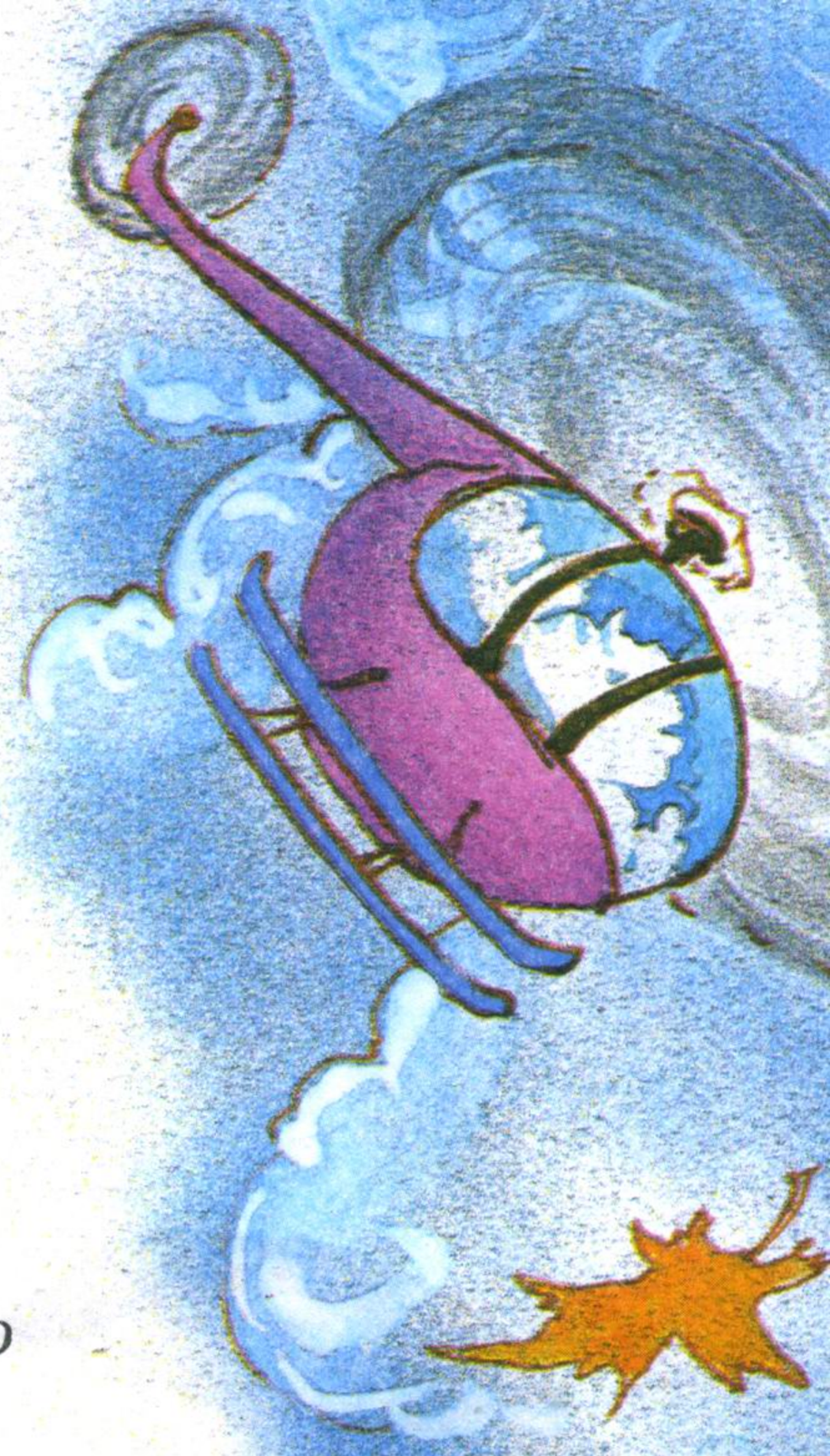
Марійка Підгірянка

ДОДАЙ СЛОВЕЧКО.

Вірний друг

Із картону піджачо́к,
а під ним листочками
сотня білих сорочок,
вишитих рядочками.
По рядочку ти іди
(можна з переди́шкою) —
і не знатимеш біди,
як подружиш з ... .

Володимир Чубенко

? 1. Чи дружиш ти з книжкою?
2. Які книжки є у тебе вдома?

ПРОЧИТАЙ ПРИСЛІВ'Я. ЯК ТРЕБА ЇХ РОЗУМІТИ? ВИВЧИ ПРИСЛІВ'Я НАПАМ'ЯТЬ.

Ніколи не кажи: «Не вмію», а кажи: «Навчуся».

Мудрим ніхто не вроди́вся, а навчився.

Чого Івась не навчився, того й Іван не буде знати.

ПРИГАДАЙ СВІЙ ПЕРШИЙ ДЕНЬ У ШКОЛІ.

Андрійко-школярик

Андрійко наш уже школярик:
іде з портфеликом в руці,
а в ньому зошити й букварик,
пенал, і ручка, й олівці.

Андрійко добре вчить уроки,
бо хоче вміти й знати все.
Додому йде веселим кроком
і «п'ять» у зошиті несе!

Наталя Забіла

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО —
РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Хто ці бджоли
і що це за вулик?

Гуде, наче вулик,—
та дивнії бджоли:
лиш дзвоник почули —
затихли довкола.

(Школа, учні)

Василь Струтинський

ПРОЧИТАЙ ЖАРТІВЛИВИЙ ВІРШ. ПІДКАЖИ МИКОЛЦІ, ДЕ ВІН ПОМИЛИВСЯ.

Миколка — першокласник

Перший раз малий Микола
став збиратися до школи.

Олівця поклав у сумку,
книги, ручку, зошит, гумку,
м'яч, перо, граблі,
подушку,
на обід м'яку пампу́шку,
двох ведмедиків, лопату,
білочку руду хвоста́ту,
ще стільця, стола і парту,
і географі́чну карту,
трактора, машинку, мило...
Вже й надворі звечорі́ло.
Сів Миколка, дума думку:
чи ж усе поклав у сумку?

Надія Кир'ян

Шкільні ýсмішки

Першокласник Сергійко, повернувшись зі школи, заявив:

— Я до школи більше не піду.

— Чому? — запитала бабуся.

— Бо там треба читати і писати, а я не вмію; а розмовляти я вмію, так на уроках не дозволяють.

Батько купив синові портфель і наказав:

— Дивися ж, хлопче, щоб ти щодня приносив повний портфель п'ятірок.

— А куди ж я покладу книжечки?

Маленька дівчинка сидить і пише.

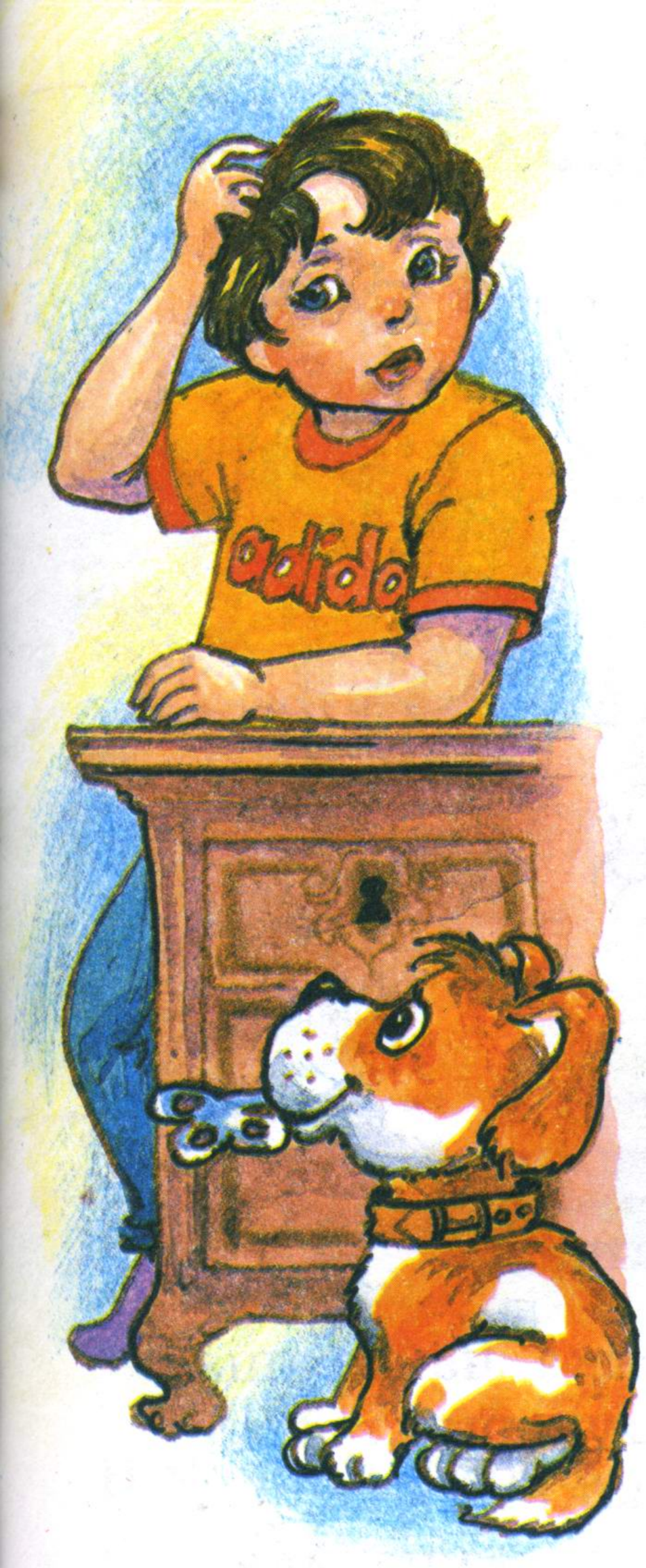
— Що ти робиш, доню? — питає мама.

— Я пишу листа Олі.

— Але ж ти ще не вмієш писати!

— Ну то й що ж! Оля ще не вміє читати.

? 1. Прочитайте. Розіграйте жартівливі діалоги.
2. Чи знаєте ви якісь цікаві історії з шкільного життя? Розкажіть.

РОЗІГРАЙТЕ ЖАРТІВЛИВИЙ ДІАЛОГ.

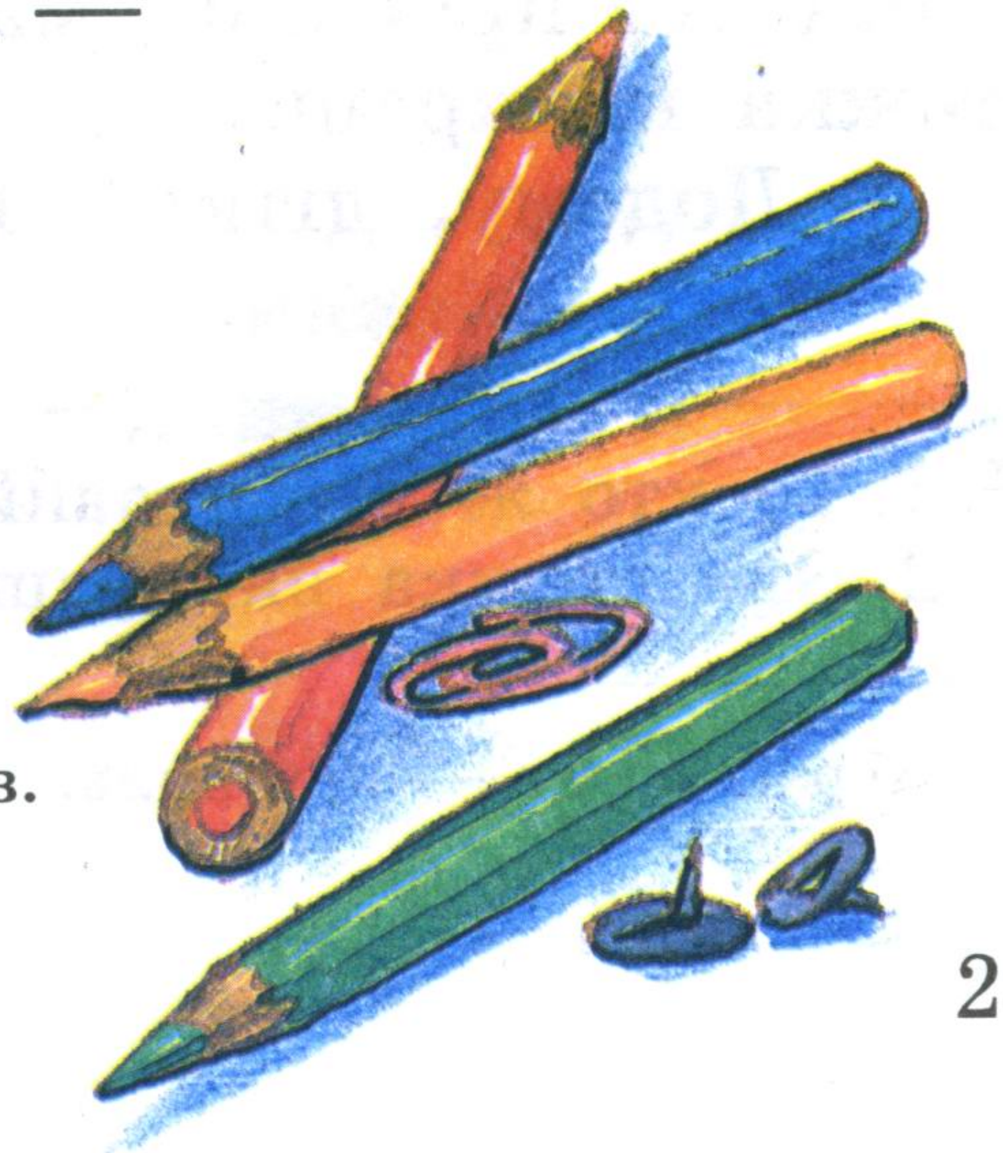
Де букварик?

— Де твій букварик?
— В портфелі новому.
— Ну, а портфель де?
— У столику вдома...
— Взяв би із столу.
— Так стіл же замкнувся...
— Так відімкнув би.
— Ключа я позбувся[1].
— Де ж це той ключ?
— У портфелі новому.
— Ну, а портфель де?
— У столику вдома.

Грицько Бойко

ДОДАЙ СЛОВЕЧКО.

Довгі палички кругле́нькі —
сині, жовті, червоненькі.
На папері походили,
кольори свої лишили.
Звуться палички оці
кольорові ... .

[1] Позбу́вся — втратив, загубив.

АНДРІЙКОВА РОДИНА

Яка стежка найкраща?

Засперечáлися дітки, яка стежка найкраща.

— До крамнички, бо там є цукерки.

— Ні, до школи, бо там є дітки.

— Ні, до річки, бо там можна скупатися.

— Ні, в садок, бо там є груші, яблука.

— Ні-і, в поле, бо там простóро...

Аж тут приспíла[1] мама. Дітки й питають, яка стежка найкраща.

— Додому, дітки. До рідної хати.

Дмитро Чередниченко

? 1. То хто ж тут правúй?
2. Яка стежка найкраща для тебе і чому?

---

[1] Приспíла — прийшла.

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Від хати до хати йде, а в хату не заходить.

(Стежка)

Дім

Де б ти не був, тобі знову присниться твій рідний дім. Покличе до себе маминим голосом. Будиночок є у шпака, в дятла, але найдоро́жчий — кожному свій.

Віктор Терен

? 1. Чи погоджуєшся ти з автором?
2. Чим дорогий тобі твій дім?

Рушник на стіні — давній український зви́чай. В кожній українській хаті палахкоті́ли бага́тством кольорів рушники.

Рушник — обличчя осе́лі і господи́ні.

За Василем Скуратівським

Ружі, ве́ршники, півні́...
Все вишивають на рушниках!
Розві́шуються рушники на стінах,
і хата в них —
як у віночку.

Віктор Терен

Мама вишила рушник. Чорними й червоними нитками. Чорними — то сумне. Червоними — то весе́ле.

Так і на душі буває: то су́мно, то ве́село.

Так і мама: то сумува́ла, то співала і вишила рушник. Славний рушник.

Дмитро Чередниченко

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Сім'я

Мама, тато, дід, бабуся —
всіх назву, не помилюся.
Старший братик і сестричка —
в нас сімейка невеличка.

Варвара Гринько

Щасли́ва та хата, де живе дружна родина. Тут люблять, шану́ють оди́н о́дного. Тут кожен прагне допомогти іншому і ділом, і ласка́вим словом.

З давніх часів житло́м українців були невели́чкі одноповерхо́ві будиночки під соло́м'яною стрі́хою, що називалися хата́ми. Стіни їх біли́лися глиною, крейдою.

Про таку хати́нку розповідає у своєму вірші відо́ма українська письме́нниця Леся Українка.

На зеленому горбочку,
у вишневому садочку
притулилася хатинка,
мов малесенька дитинка.

І до білої хатинки,
немов мати до дитинки,
вийшло сонце, засвітило
і хатинку звеселило.

Леся Українка

✻ Леся Українка порівнює хатинку з маленькою дитинкою, яка виглядає свою матусю. А що тобі нага́дує чепурна́ українська хатинка? Вивчи вірш напам'ять.

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Я вже знаю, як писати
дід,
бабуня,
мама,
тато.
А до книжки як візьмуся,
то ще більше слів навчуся.

Іванна Блажкевич

Намалюю маму,
намалюю тата.
Оце — наш садочок,
а це — наша хата.
Біля хати — квіти:
мальви та жоржини.
Ніби сонце сходить —
соняшник за тином.

Іван Складанний

? 1. Розкажи про свою чи бабусину і дідусеву хату, садочок.
2. Які квіти там ростуть?
3. Намалюй ці квіти.

Звуть мене Петро,
батька звуть Дмитро,
діда звуть Іван,
брата звуть Степан,
маму звати Галя,
а сестрицю — Валя,
бабцю звати Катерина —
от і вся моя родина.

? 1. А як звуть членів твоєї родини?
2. Як ти́ їх називаєш?

ПРОЧИТАЙ ЖАРТІВЛИВИЙ ВІРШ.

Як звати?

— Як тебе, лю́бий хлопчику, звати?
— Так точні́сінько звати, як тата.
— А як тата? Ти скажеш, звича́йно?
— Так, як діда. Це зовсім не тайна.

— А яке ж у дідуся іме́ння?
— От смішні ви! Таке ж, як і в мене!

Петро Ребро

? 1. Чому вірш ви́дався тобі смішним?
2. То як же звали хлопчика, його тата і дідуся?

Неня

— Розкажи-но, онучку, нені, що ми сьогодні бачили в гаю́,— попросив Дмитрика дідусь Демид.

— Якій нені? — питає Дмитрик.— Де вона?

— Он збирається вечерю нам варити.

— Так то ж мама.

— Вона і мама, і неня.

— Мамо, ти неня? — допитується в мами Дмитрик.

— Так, синочку,— усміхається мама.

— Вона ще й матінка, матуся,— додає дідусь Демид.

— Чому так багато? — дивується малий.

— Бо така багата мова українська. Це ж гарно, Дмитрику.

— Гарно,— каже хлопчик.— І неня, і матінка, і матуся — це моя мама.

Андрій М'ястківський

? 1. Чому для мами в українській мові існує стільки гарних слів?

2. Як це пояснив дідусь Демид? Знайди і зачитай його слова у тексті.

Мати

Мама... І відразу заясні́ли твої очі, з'явилася усмішка.

Вона так турбується про тебе!

Недарма́ ж кажуть: у дитини заболить пальчик, а в матері — серце.

Віктор Терен

✻ Як ти гадаєш, чому в народі кажуть: «У дитини заболить пальчик, а в матері — серце?» Завчи напам'ять цю народну мудрість.

Любов до рідного краю починається з колискової, з маминої пі́сні. Колискові пісні́ чарують ніжністю і простотою. В них звучить материнська ласка і любов, світ добра і краси.

За Миколою Сингаївським

Колиско́ва

Місяць яснé́сенький
промінь тихесенький
кинув до нас.
Спи ж ти, малесенький,
пізній бо час.

Леся Українка

Колискова пісня

Спало дитя, спати буде,
йому мати сторож буде,
а сестричка до по́мочі,
так як вдень, так і вночі.
Щоб зростало маленя́тко,
наше любе пташенятко,
наша квіточка маленька,
наша зіронька яснéнька.

? 1. Які ти знаєш колискові пісні?
2. Хто і кому їх співав?
3. Може, ти заспіваєш?

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ
І РОЗКАЖИ СВОЇЙ МАТУСІ.

Ще в колисці немовля
Слово «мама» вимовля.
Найдорожче в світі слово
так звучить у рідній мові:
мати,
матінка,
матуся,
мама,
мамочка,
мамуся! —
Називаю тебе я,
рідна ненечко моя!

Варвара Гринько

Дідусів онучок

— Принеси-но мені, Андрійку, холодної водички. Пити хочу,— просить дідусь Демид, майстру́ючи в саду вулика.

Андрійко біжить до хати, набирає по́вен ку́холь води, несе дідусеві.

— От, славний онучок! Молодець! — хвалить його дідусь.

— Який онучок? Це ж я приніс воду,— каже Андрійко.

— А ти хто? — питає дідусь.

— Андрійко.

— А ще хто?

— Ніхто.

— Е, ні! Ти — бабусин і мій онучок, мамин і татів синочок.

— А для Наталі я хто? — допи́тується Андрійко.

— Для неї ти рове́сничок.

— Ого! В мене аж чотири назви. Ще й п'ята — «молодець!»

— Рости, онучку. Ще більше назв ма́тимеш.

Андрій М'ястківський

? 1. Про що йдеться в оповіданні?
2. Скільки назв має Андрійко?
3. А скільки імен маєш ти? Ким ти дово́дишся мамі, татові? Хто ти для бабусі, дідуся, братика, сестрички?

Все життя кроку́ють з нами

різні наші імена:
для бабусі я — онук,
а для тата я — синок,
для сестрички — братик.
Як цього не знати!

Любов Голота

ПОДУМАЙ І ДАЙ ВІДПОВІДЬ.

— У тебе є брат?
— (Є.)
— А у твого брата є брат?
— ...

Рахуйте гарненько

У Матвійка
братів двійко
й сестричка Оленка.

А в Оленки
братів скільки?
Рахуйте гарненько!

Анатолій Зарудний

ПРОЧИТАЙ, ВІДГАДАЙ, ІНШИМ ЗАГАДАЙ.

В родині п'ять братів.
Кожен з них має сестру.
Скільки дітей у цій родині?

(Шість)

Дід з сином та внуком
на при́зьбі[1] сидів:
скільки ж батьків тут
і скільки синів?

(Два батька і два сини)

---

[1] На при́зьбі — на низько́му гли́няному на́сипі попід стінами хати.

Слово-рак

Прочитай слово ДІД.

А тепер спробуй прочитати його навпаки — справа наліво. Що у тебе вийшло? Знову ДІД

Це паліндро́м, тобто слово, яке читається однаково зліва направо і справа наліво. Його іще називають *слово-рак*. Як ти гадаєш, чому?

Мальований лист

Андрій не вміє ще писати,
то взявся лист намалювати.
Малюнки, друже, тут прості.
Про що розказано в листі?

Євдокія Лось

ОСІНЬ ЗНАЙДЕ ВСІМ РОБОТУ

Останній листочок

Листя падає
додолу.
Засинають
гай і поле.
На вербі
один
листочок.
До зими
один
деньочок!

Анатолій Камінчук

? 1. Про що цей вірш?
2. Вивчи його напам'ять.
3. Зроби малюнок до вірша.

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО —
РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

У садах, гаях блукає,
жовту одіж зодягає,
золотисту стелить постіль —
жде сестрицю білу в гості.

(Осінь)

Василь Кравчук

Груша

Груша на па́горбі за селом стоїть, наче
когось виглядає.
Прийде весна — білими квітами її обдару́є.
Прийде літо — грушок на неї начіпля́є.
Осінь прийде — стане грушки збирати.
Грушки́ меду повні.
Оці Миколці.
Оці Наталці.
А ці їжачкові.

Микола Воробйов

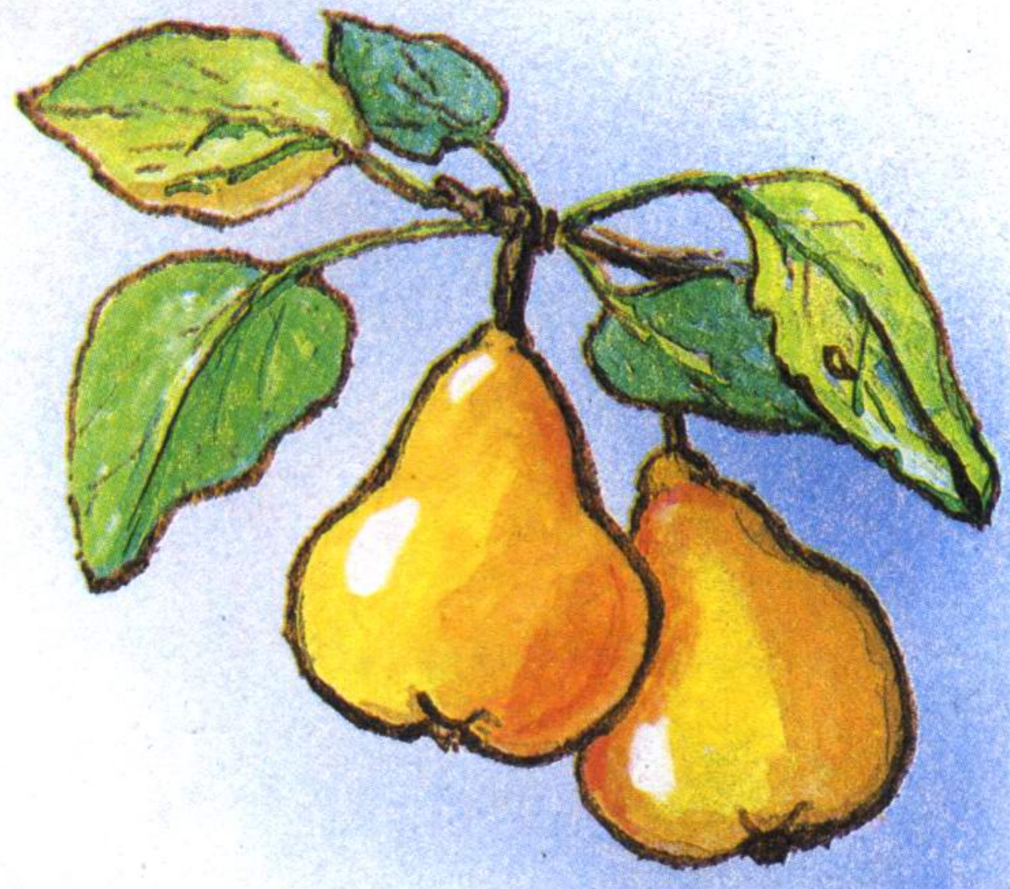
? 1. Про що розповідається у тексті?
2. Яка груша — весня́на, літня чи осіння — тобі найбільше до вподоби і чому?

Глечик з медом

Груші, ніби глечики
з медом золоти́стим,
сяють проти сонечка
між зеленим листям.

Стільчик у садочок
я виношу з хати:
глечика із медом
хочеться дістати.

Петро Мостовий

? 1. Чому груша нагадує поетові глечик з медом?
2. Вивчи вірш напам'ять.

Просьба

Яблунько, яблунько зеленéнька!
Кинь мені яблучко солодéньке!
Хочу того яблучка скуштувати,
та не можу гілочку я дістати.

Катерина Перелісна

☆ ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.
ЗВЕРНИСЯ З ПОДІБНИМ ПРОХАННЯМ ДО ГРУШКИ, ШОВКОВИЦІ, СЛИВКИ, ГОРІШКА.

Восени пахне яблуками

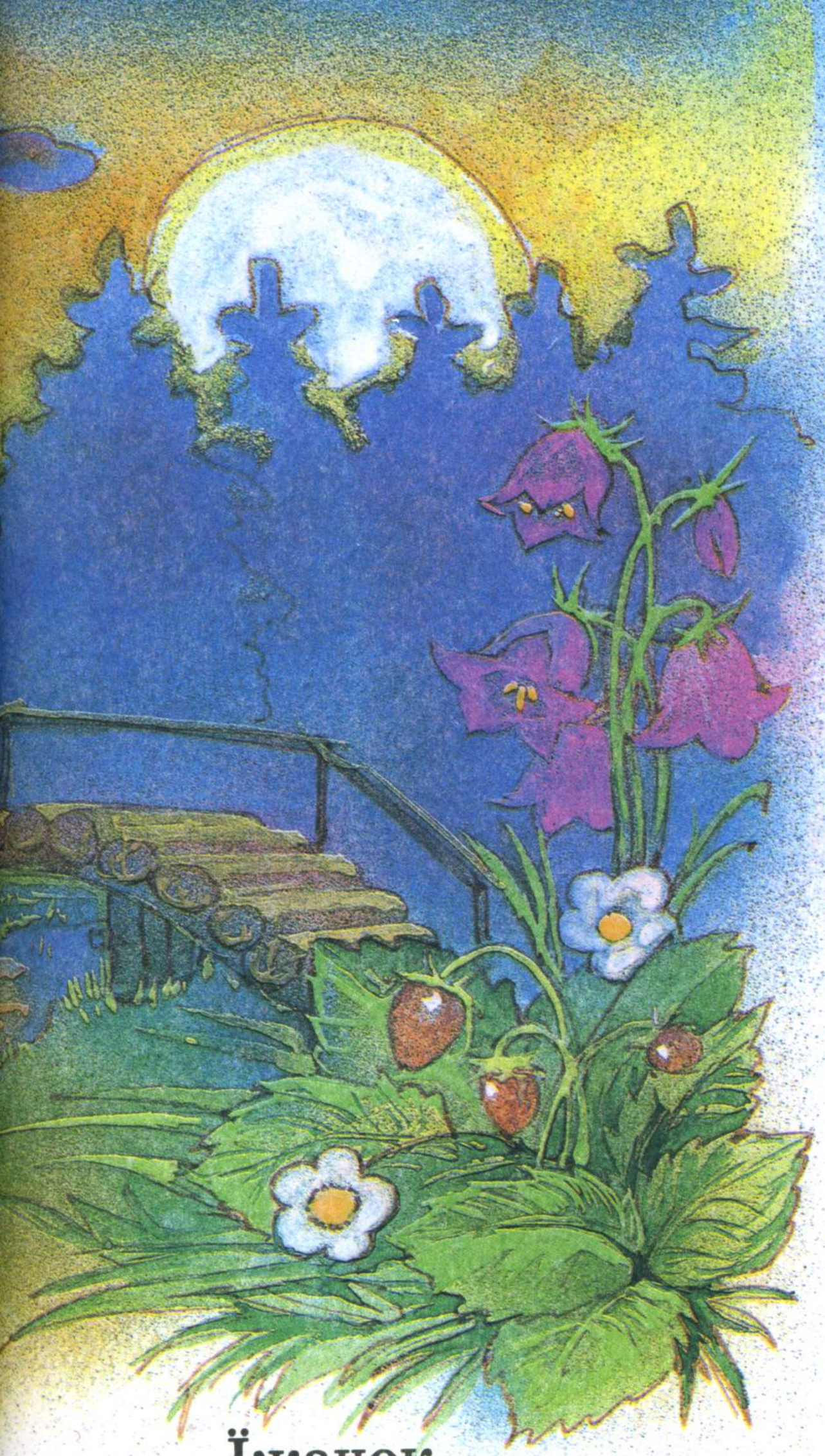
Тихий осінній день. У яблуневому саду літають джмелі. Ось вони помітили яблуко, що впало з дерева і лежить на землі. З яблука тече солодкий сік. Обліпили яблуко джмелі. Зайшло сонце. А в саду пахнуть яблука, нагріті сонцем.

Василь Сухомлинський

Бурячок і їжачок

На городі,
що при броді,
біля гатки
в грядку-
латку
сам, без матері,
без татка,
їжачок,
мале дитятко,
садить носом
бурячок.
Проштовхнув
у грядці дірку,
в дірку
вкинув насінинку.
Славно,
справно
їжачок
посадив
свій бурячок.
Шубу знявши
з голочок,
заскородив
грядку-
латку
та й бігом
з відром
до броду —
ллє на грядку
теплу воду.

Їжачок,
мале дитятко,
сам полив
з посівом грядку.
Потім став
собі на кладку
та й гадає
важно гадку:
що йому
робить і як,
щоб на славу
ріс буряк?

Промайнуло
кілька днів,
бурячок
зазеленів.
Їжачок
взяв сапку
в лапку,
посапав
світанком грядку,
щоб не муляли
грудки
бурячка
попід боки.
Не лінився
їжачок —
доглядав
свій бурячок —
шарував
і поливав,
різних добрив
з віз привіз,
а буряк
все ріс і ріс
і угору і униз.

Пролетіло
тихе літо,
із полів
зібрали жито,

і моторний
їжачок
сам прийшов
по бурячок.
На городі
їжачок
смикав з грядки
бурячок
і руками,
і ногами,
гичку стис
у кулаки,
підривався
під боки,
та не зрушився
ніяк
з ґрунту
капосний буряк.

Їжачок,
мале дитятко,
утомився,
зажурився
і заплакав
біля грядки.
Їжакові мама
й татко
чують, плаче
їх малятко,
та й бігцем, тюпцем
із хатки
перебігли разом
кладку:
— Не ридай,
їжаченятко,
от ми разом
так і сяк
з грядки
витягнем буряк,—
і всі троє
дружно, любо
буряка
беруть за чуба.
Потягнули
вгору, вбік,
смик уліво,
вправо — смик,
а буряк
з землі — ніяк!

Здивувались
мама, татко:
— От який буряк
в малятка! —
Та й на поміч
звуть в долину
їжакову
всю родину.

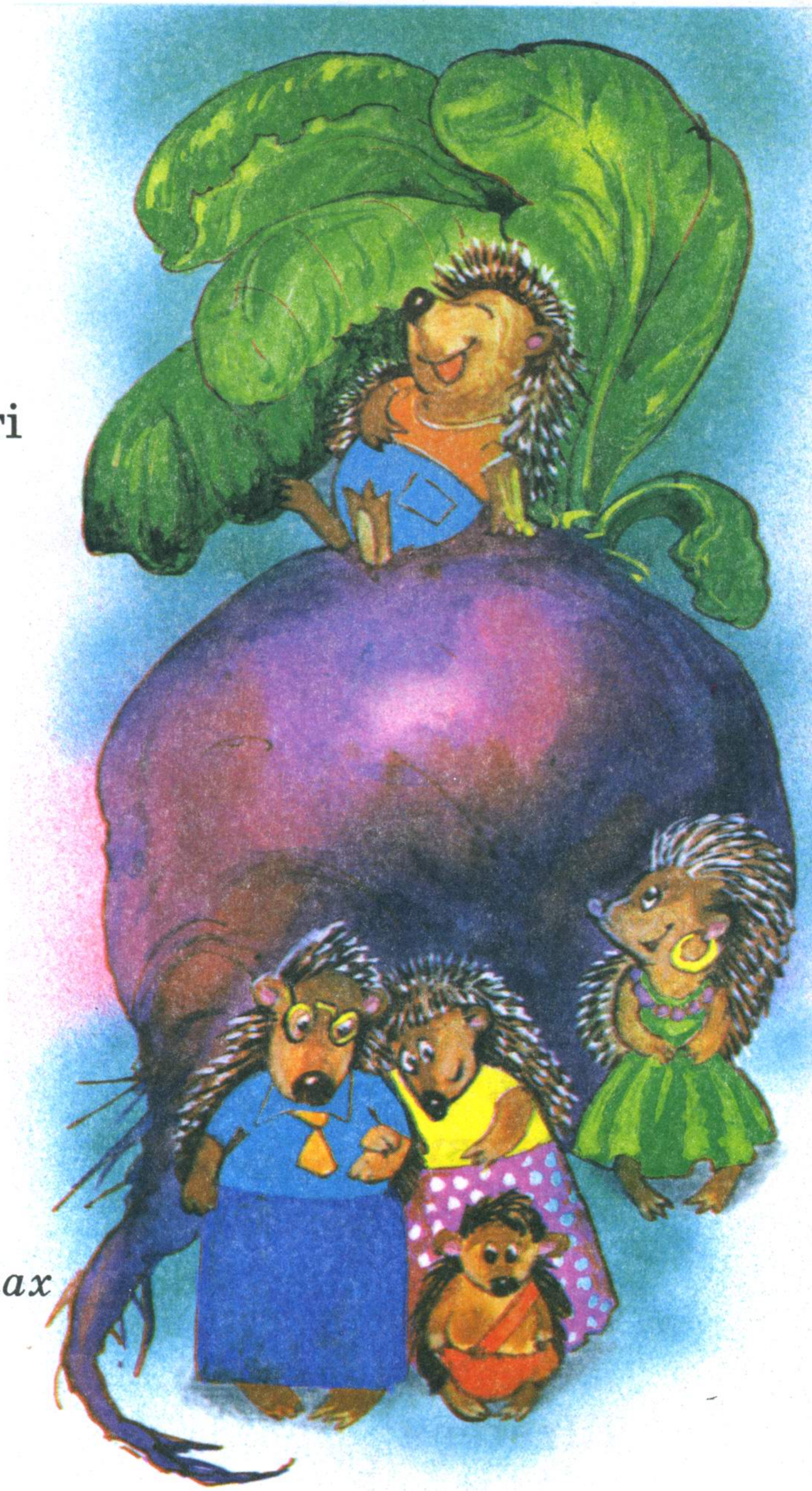
Позбігалися тітки́,
наїжачені дядьки́.
Шва́ґери[1]
і ді́вери[2],
і брати,
і свати[3],
і зовиці[4],
і сестриці,
і малята-
небожа́та[5],—
всі колючі,
всі чубаті.
Стали колом
тісно в полі,
узялися
так і сяк
і за гичку,
й за буряк,
разом крикнули
улад,
похилилися
назад —
на всю силу
їжачину
потягнули
бурячину.
І поволеньки
отак
з грядки

---

[1] Шва́ґери — брати́ жі́нки.
[2] Ді́вери — брати́ чоловіка.
[3] Свати́ — батьки́ подружжя.
[4] Зови́ці — се́стри чоловіка.
[5] Небожа́та — племінники (малі діти).

вирвали буряк!
Не буряк,
а бурячище —
на півметра
Корневище!
Здивувавсь
їжачий рід:
— Є ж на світі
корнеплід!
Де й коли
такий поріс?
Не поміститься
в наш віз! —
І всім родом
понад бродом
буряка
із грядки-
латки
покотили
аж до бору
на зимівлю
у комору!

Михайло Стельмах

? 1. Яку українську народну казку нагадує тобі казочка Михайла Стельмаха?
2. Передай зміст прочитаної казки і порівняй її з народною.

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Яблучка

А ми яблучка червоні,
просимось до вас в долоні!
Хто нас часто споживає,
той червоні щічки має.

Ганна Черінь

? Чому той, хто їсть яблучка, «червоні щічки має»?

ПРОЧИТАЙ ВІРШ. ВИВЧИ ЙОГО НАПАМ'ЯТЬ.
ЗВЕРНИ УВАГУ НА ВИМОВУ СЛІВ З АПОСТРОФОМ.

М'ята

Посадила м'яту
мати,
пахне м'ята
біля хати.
Буду м'яту
поливати —
хай росте
пахуча м'ята.

О. Єременко

ПРОЧИТАЙ І ВИВЧИ СКОРОМОВКУ.
ЗНАЙДИ У НІЙ СЛОВО-РАК.

Бабин біб розцвів у дощ.
Буде бабі біб у борщ.

ЗАГАДКИ З БАБУСИНОЇ ГРЯДКИ.

Я на сонці сонцем сяю.
Родичів багато маю.
Гарбузову господиню
усі знають. Хто я?
— ... .

(Диня)

Моє тіло під землею,
кучерики — понад нею.
Любить мене кожна юшка.
Називаюся ... .

(Петрушка)

Марійка Підгірянка

Щоб узнати відгадку, прочитай початкові літери кожного рядка згори вниз.

Загадка-акровірш

Мати доні молодій
Огородик наділила.
Розкошує доня мила.
Каже неньці — тісно їй:
«В земляній сиджу коморі,
А коса моя надворі».

Леонід Глібов

Що таке акровірш?

— Ти, Максимку, щось притих?
— Я читаю акрости́х!
— Що ж воно ото за штука? —
Запитав дідусь онука.
— Перші літери рядків
зверху вниз я разом звів,
ось і вийшло слово з них,
це, дідусю,— акростих.

Микола Романченко

☆ РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Жовте листячко летить,
під ногами шелестить.
Сонце вже не припікає...
Коли, діти, це буває?

(Восени)

Платон Воронько

ЗВАРЮ ТОБІ БОРЩИКУ...

Український борщ

Яри́нчина мама вміє варити український борщ. Вона каже:

— Хто їсть борщ, той буде здоровий.

І Яринка вірить мамі: борщ дуже добрий. Коли мама варить борщ, то кладе в горщик картопельку, шматочок м'яса, капусточку, квасольку, помідорчик, петрушку, лавро́вий

лист, перчик. Засмажує сальцéм і цибулькою, та ще й сметанки вкине. І поставить горщик до жáру умліва́ти[1]. Бо найсмачніший борщ із пéчі. Тоді витягне й насипле Яринці. А борщ пахне на всю хату. Яринка певна, що кожна українська мама повинна вміти варити український борщ.

За Дмитром Чередниченком

? 1. Про що розповідається у тексті?
2. А хто у твоїй родині вміє варити український борщ? Які овочі кладуть у борщ?
3. Чи погоджуєшся ти з думкою Яринки, висловленою в останньому реченні?

ПРОЧИТАЙ ПРИСЛІВ'Я. ЯК ЙОГО ТРЕБА РОЗУМІТИ?

Добрий борщик, та малúй горщик.

[1] У м л і в а́ т и — дохóдити до готовності.

ВИВЧИ НАПАМ'ЯТЬ СКОРОМОВКИ.

Щавлик

Щавлику кущик
ми в лузі знайшли
й мамі на борщик
бігцем принесли.
Вкинула мама
щавлик у горщик —
дуже смачний став
у горщику борщик.

Лариса Перевалова

У лузі
журавлик
щипав собі
щавлик.

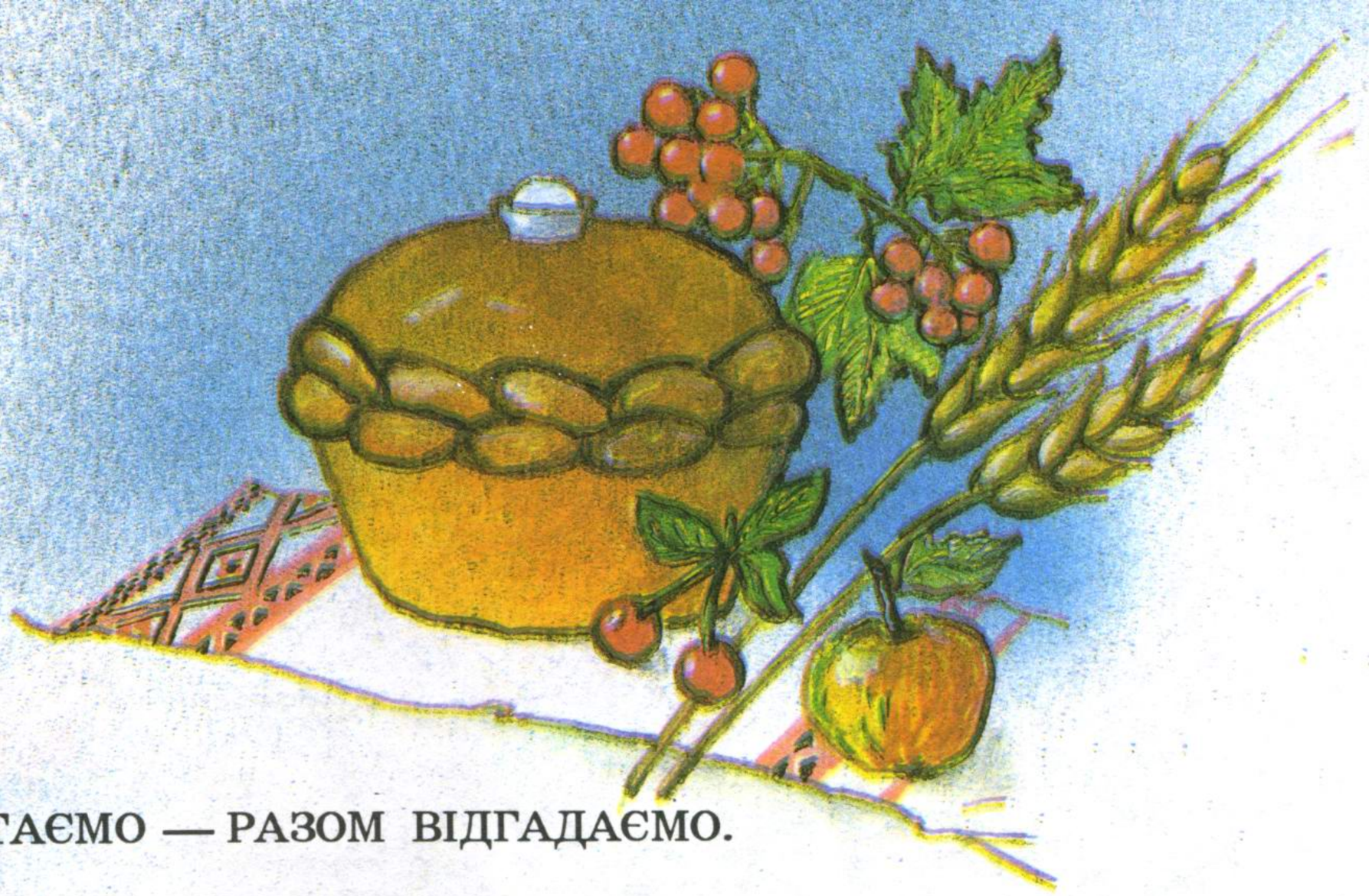
Купіть йому
горщик —
він зварить
вам борщик.

Леонід Куліш-Зіньків

ВИВЧИ НАПАМ'ЯТЬ УКРАЇНСЬКУ НАРОДНУ ПРИ́СПІВКУ.

Печу, печу хлібчик

Печу, печу хлібчик
дітям на обідчик:
меншому — менший,
старшому — більший,—
шусть у піч,
шусть у піч!

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Круглий, мов сонечко,
щедрий, мов сонечко,
на черíнь[1] посунеться —
і стоїть, красується.
З пéчі — та на блюдо:
— Їжте мене, люди,
на здоров'ячко!

Олена Немежанська

Хва́лить його кожен,
Любить його кожен.
І дня ми прожити
Без нього не можем.

Віктор Терен

Не відгадав? Притих?
Відгадка майже поруч:
підкаже акростих —
у загадці лівóруч.

Дмитро Білоус

---

[1] Черíнь — місце над звóдом кухóнної пéчі.

Хліб

Дід Харитон попросив Михайлика принести́ з магазину хліб. Хлопчик швиде́нько повернувся додому та й каже:

— Дідусю, я вам купив хліба, а собі — халви. Я дуже люблю халву, а без хліба можна обійтися.

День їв Михайлик халву, два дні їв Михайлик халву, а на третій не витримав і мовить старо́му:

— Дідусю Харитоне, хочете, я віддам вам свою халву, а ви мені — хоч шматочок хліба?..

— Але ж ти, внучку, казав, що без хліба можна обійтися.

— Можна,— зітхнув Михайлик,— але не довше двох днів.

Ігор Січовик

? 1. Передай зміст оповідання.
2. А як ти вважаєш, чи може людина обійтися без хліба?

ПРОЧИТАЙ СКОРОМОВКУ.
ЯК ВОНА ПОВ'ЯЗАНА ЗІ ЗМІСТОМ ПОПЕРЕДНЬОГО ОПОВІДАННЯ?

Халву
Хвалив
При всіх
Архип,
Хоч їв
Малий
Хлопчина
Хліб.

Ігор Січовик

Знайшов винного

Мама посилає п'ятирічного Петрика в крамницю та й каже:

— Оце тобі п'ятнадцять копійок. Поклади в праву руку, щоб не забув купити хлібин́у. А ці п'ятнадцять копійок поклади в ліву руку, щоб не забув купити собі морозива.

Побіг Петрик швиденько. Через кілька хвилин повертається (крамниця недалéчко), доїдає морозиво.

— А хлібина де? — питає мама.
— Не купив.
— Чого ж не купив?
— Бо гроші загубив.
— Гроші загубив? Треба було хліб купити, а морозива не брати.
— Так я ж загубив ті п'ятнадцять копійок, що були в правій руці,— каже Петрик.— А в лівій руці гроші не загубились...
Мати похитала головою.
Стали вечеряти. Мати насипає супу.
— Мамо, а хліба...
— Немає. Ти ж гроші загубив...
Петрик узяв ложку в ліву руку й став їсти суп.
— Чого це ти їси лівою? — здивувалась мама.
— Нехай права знає, як губити гроші.

Василь Сухомлинський

? 1. Про що йдеться в оповіданні?
2. Чому Петрик не купив хліба?
3. Як повівся б кожен із вас на його місці?
4. Що ви порадили б Петрикові?

Веселинка

Запитав у Зіни Гліб:
— Звідкіля́ береться хліб?
Розвела руками Зіна:
— Звідкіля ж? Із магазину!

Євген Бандуренко

? 1. А що слід було б відпові́сти хлопчикові?
2. Чому вірш має таку назву?

Вивчи вірш напам'ять.

Юра рибку упіймав,
Гриць картоплі накопав,
Петрик із кринички
витягнув водички,
а маленька Юля
принесла цибулі,
кропу і петрушки —
зварить мама юшки.

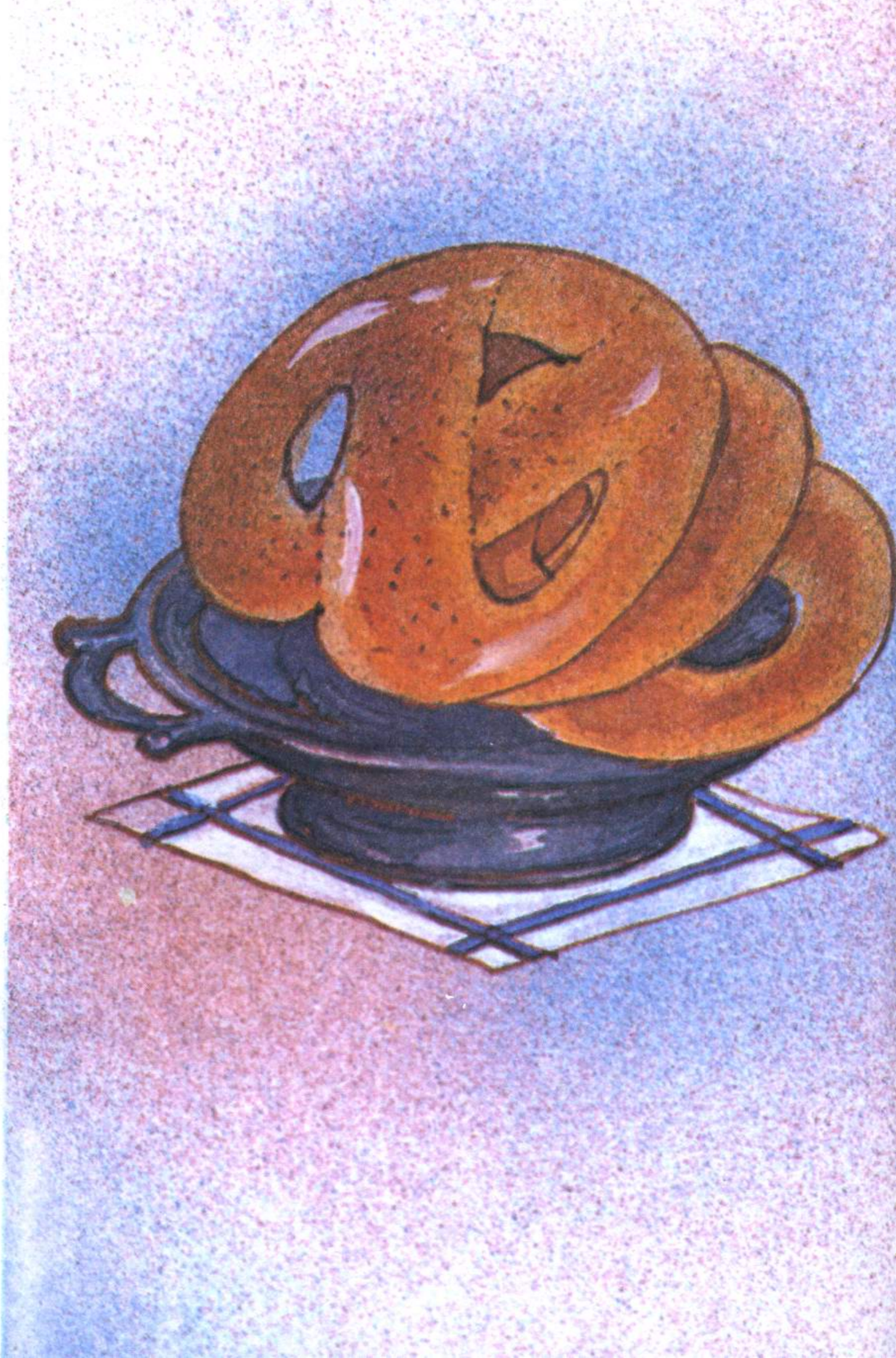
Ігор Січовик

ПРОЧИТАЙ ВІРШ.
ЯКИЙ ЗВУК ТУТ НАЙЧАСТІШЕ ПОВТОРЮЄТЬСЯ?

Калачі

Пеклися в печі́
три калачі.
Четве́ртий калач
на прип́ічку[1] в плач:
— Брати мої, калачі,
дайте місце у печі!

Тамара Коломієць

[1] На прип́ічку — перед входом у піч.

Хліб

Хліб не зайчик з лісу носить —
брат мій сіє, тато косить.
Хліборобом хочу стати,
як мій братик, як мій тато.
Прибіжить із лісу зайчик —
сам подам йому окрайчик!

Варвара Гринько

ПРОЧИТАЙ ПРИСЛІВ'Я.
ЯК ЙОГО ТРЕБА РОЗУМІТИ?

Хочеш їсти калачі — не сиди на печі.

ДОДАЙ СЛОВЕЧКО.

Мама в будь-яку погоду
п'є з криниці чисту воду.
Тато — соки п'є весь час,
а бабуся — хлібний квас.
Полюбля́є дід Федот
з холодильника компот,
а Василько, братик мій,—
мандари́новий напі́й.
А що я люблю, вгадай?
Запашний солодкий ... .

Ігор Січовик

Помічник

Наморившись од домашніх кло́потів, бабуся прилягла на диван. Поле́жала з півгодини та й каже:

— Треба на кухню йти. А кісточки ж болять, ох-ох-ох...

— А ви полежте ще трохи,— радить Сашко.

— Не можу, онучку. У маки́трі[1] вже тісто на вареники готове. Треба ліпити, а то не встигну: скоро тато з мамою з роботи пове́рнуться.

---

[1] Маки́тра — глибока кругла посудина з глини, розширена дове́рху. В ній труть мак.

— Встигнете, бабусю,— заспокоює її Сашко.— Вам залишилося тільки половину вареників зліпити!

— Невже ти половину зліпив? — дивується бабуся.

— Ні, бабуню! Але я вже половину сиру з'їв.

Микола Колесников

? 1. Як Сашко виявив свою турботу про бабусю?
2. А як повинен був учини́ти спра́вді лю́блячий, чу́йний онук?

По щирості

Один госпо́дар, прийшо́вши з міста, дає своєму синові медівни́к та й каже:

— На, Василько! Та поділися з Петриком по щирості.

— А як то ділитися по щирості? — питає Василько.

— А так,— каже батько,— коли переломиш медівник, то даси більшу частину Петрикові, а собі ві́зьмеш меншу. Це називається по щирості.

— То дайте Петрикові медівник, хай він ділить його по щирості,— каже хитрий Василько.

Юрій Федькович

? 1. Чому Василько не захотів ділити медівника по щирості сам, а довірив це Петрикові?
2. Чому автор вважає Василька хитрим?
3. Що означає ділитися по щирості?
4. А як ти ділишся з рідними, друзями — по щирості чи якось інакше?

Дотéпний[1] хлопчик

Тітка пригости́ла Василька солодкими пиріжками.

Його мама засоро́милася, що син не подякував, і нагадала йому:

— Васильку, а як треба казати, коли пригощають?

— Дайте ще,— відповів дотепний хлопчина.

За Оленою Пчілкою

? 1. Про що розповідається у тексті?
2. Як пожартував Василько?
3. А що він повинен був сказати?

Помири́ться, хто посварився!

Мири́лка

Мир миром,
Пироги з сиром,
Вареники в маслі,
Ми дружéчки красні[2],
Поцілу́ймося.

---

[1] Дотéпний — здібний, розумний, з почуттям гумору.
[2] Крáсні — хороші, гарні.

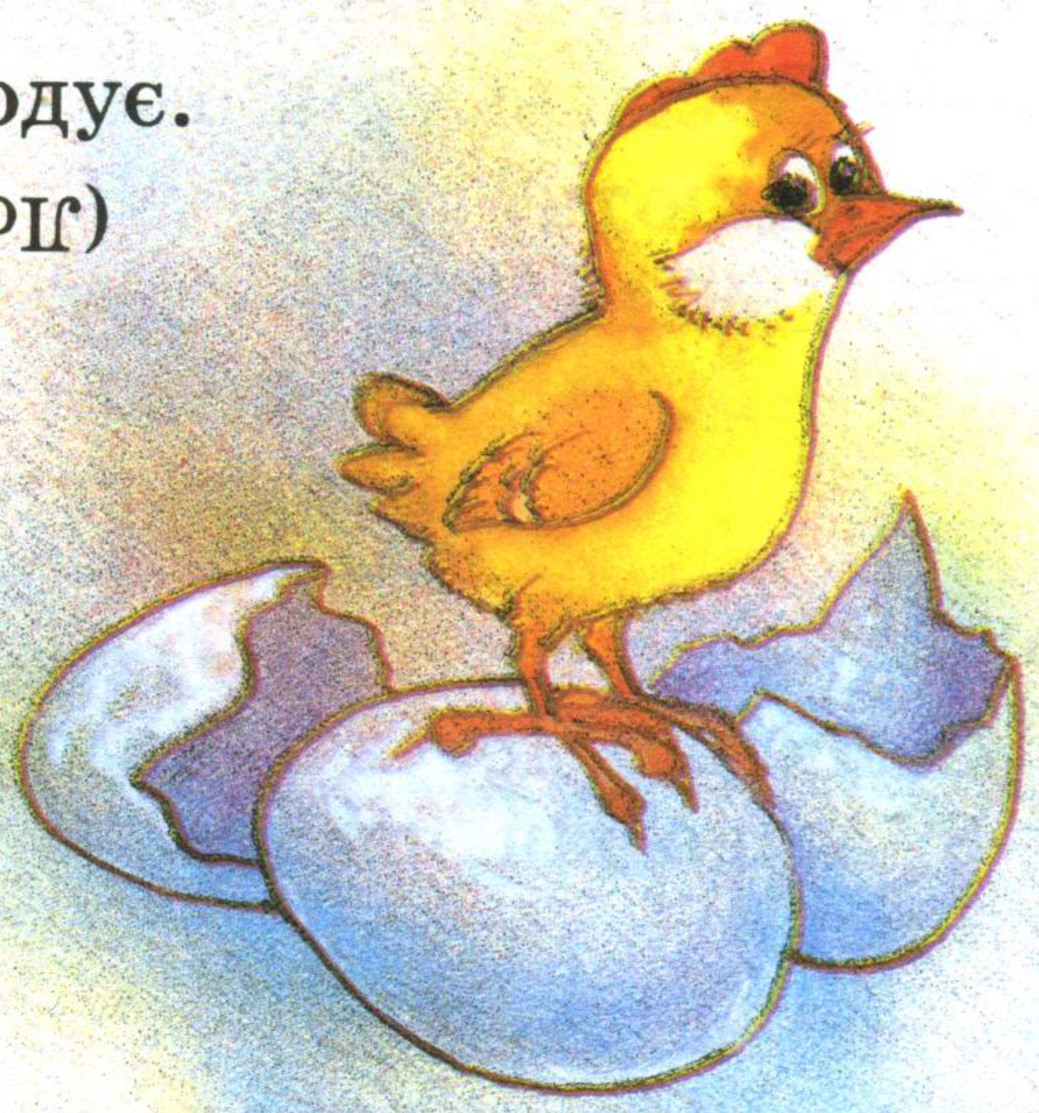
ЯК ЧИТАЄТЬСЯ ПАЛІНДРОМ, ТИ ВЖЕ ЗНАЄШ:

сир і рис.

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Сама не їсть, а людей годує.

(Ложка)

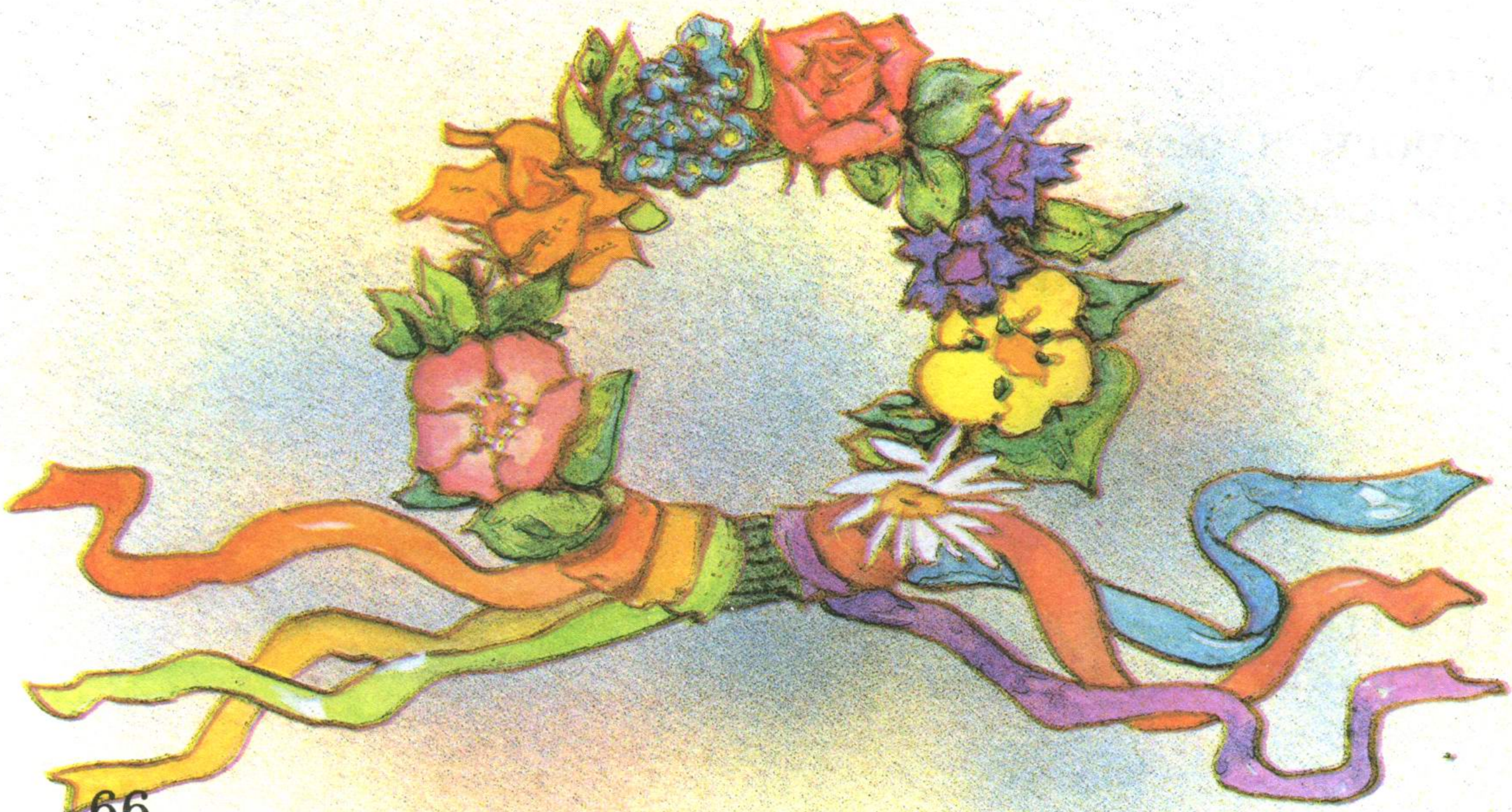

На ньому
Біла свита
Без рубчиків
Пошита.

(Яйце)

ПРОЧИТАЙ СКОРОМОВКУ.

У кухаря Валерика розварилися вареники.

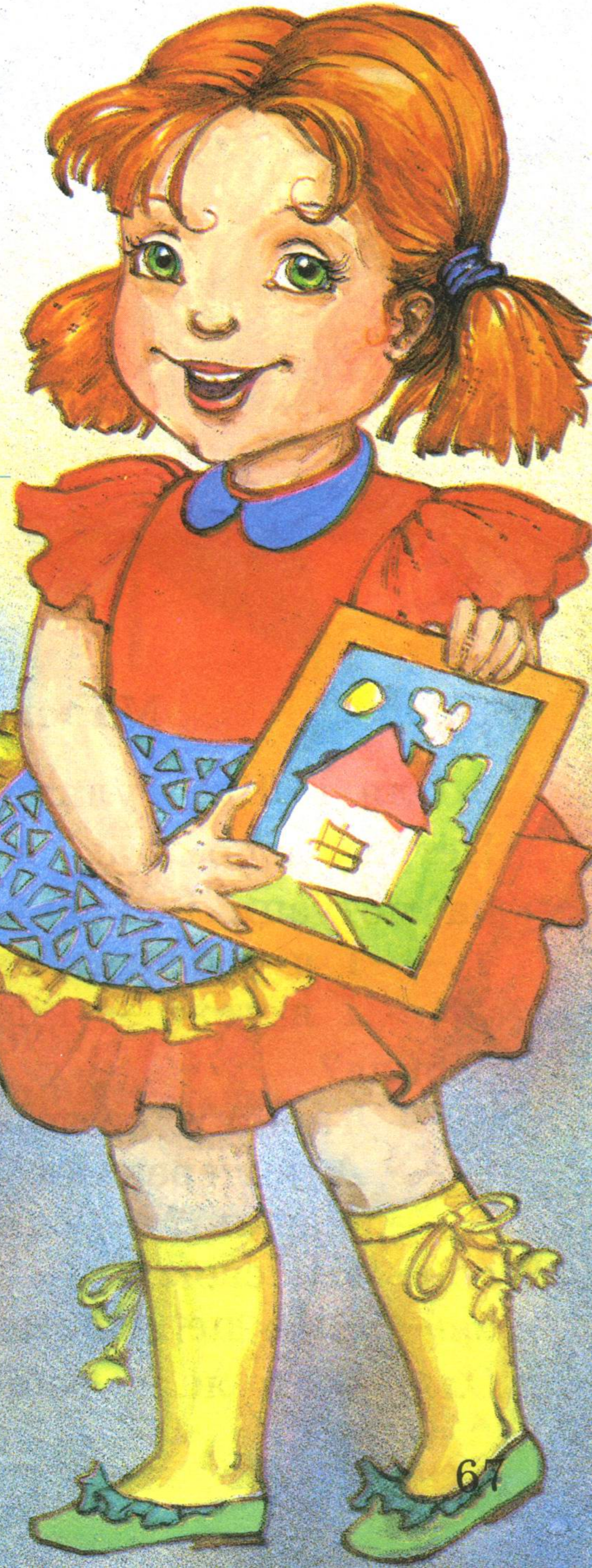

НАША ДАРОЧКА — ГОСПОДАРОЧКА

Все Єва вміє

Єва — малює,
Єва — співає,
Єва — танцює
і вишиває,
страви готує,
брата годує,
підлогу миє,—
все Єва вміє!

Ігор Січовик

? А що вмієш ти?

Маленькі помічниці

Оля і Ліда гуляли у дворі. Побачила Оля, як Петрик допомагає своїй мамі розві́шувати білизну на моту́зці, і сказала по́друзі:

— І я сьогодні мамі допомагала.

— І я теж,— відповіла Ліда.— Що ж ти робила?

— Тарілки́ витирала, і ложки, і виде́лки.

— А я черевики почистила.

— Мамині? — спитала Оля.

— Ні, свої.

— Хіба це допомога мамі? — засміялася Оля.— Ти ж їх собі почистила.

— Ну то й що. Зате у мами сьогодні буде менше роботи,— сказала Ліда.— Так чи не так?

Олег Буцень

? 1. Яка розмова відбулася між дівчатками?
2. А як вважаєш ти, допомогла Ліда мамі чи виконала свій обов'язок?

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Помічниця

Є у мами доня,
гарна, білоли́ця.
Є у мами доня —
Леся-помічниця.

Устає раненько,
підмете чистенько,
ще й до мами каже:
— Відпочиньте, ненько!

Посуд я помию,
гарно стіл накрию,
тільки борщ зварити
я іще не вмію.

Ольга Стрілець

? Чи є така помічниця у твоєї мами? Розкажи про неї.

Десять робітників

Зайшов я колись до одної жінки в хату — Одаркою звали жінку. Дивлюсь, а у неї в хаті так чисто, гарно: діти умиті, чисто одя́гнені, обід зва́рений.

— Як ви встига́єте все поробити? — питаю я в Одарки.

А вона каже:

— Як же мені не вста́ти! У мене служить аж десять добрих робітників. Вони мене слухають: що не скажу — зроблять, оди́н о́дному допомагають!

— Які ж то у вас робітники?

— А ось вони! — засміялась Одарка і поклала на стіл свої десять пальців.

Михайло Коцюбинський

? 1. Чому Одарка встигала усе поробити? Які робітники допомагали їй і один одному?
2. А чи слухають тебе твої робітники? Що вони вміють робити?

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДА

Дві рідні сестри́
По п’ять синів
Всі собі у пря
Щиро помага

(Руки)

М *ідгірянка*

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ’ЯТЬ.

Весела дівчинка

Чому я весела?
Бо мама хвали́ла:
я в хаті прибрала
і посуд помила.
Чому я весела?
Хвали́в мене тато,
що вмію лічити,
що вмію читати.

Василь Марсюк

? А за що тебе хва́лять мама і тато?

Лінива Оленка

Прийшла вранці Оленка в дитячий садок.

— Чого це ти не причéсана? — питає вихователька.

— Бабуня не встигла причеса́ти,— каже Оленка.

— А черевички чого брудні?

— Дідусь не почистив.

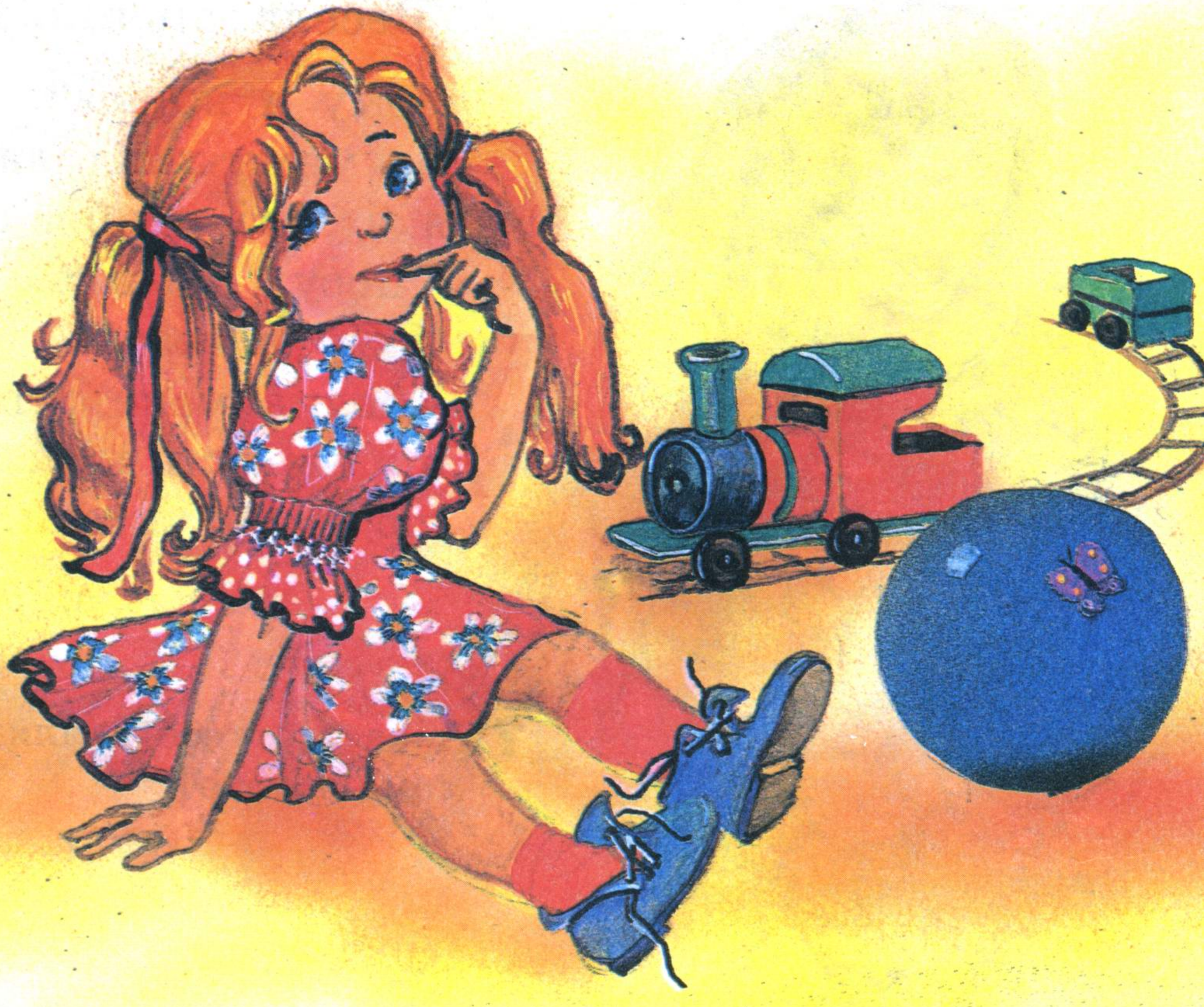
— А ґудзика чого біля комірця немає?

— То я вже винна,— сказала Оленка.— Забула нагадати мамі, щоб пришила.

Борис Вовк

? 1. Чи знайома тобі така Оленка?

2. Що ти скажеш їй, коли зустрінешся з нею?

Маленька господиня

Хоч на зріст
я ще маленька,
в мене й кіска
ще тоненька,
та робити
дещо вмію —
ось тарілочку
помию.
Ось кімнату
замітаю,
вранці квіти
поливаю.
Всього я
сама навчусь,
бо роботи
не боюсь.
Я матусі
помагаю:
пил із меблів
витираю.
А як вариться обід,
підготую все
як слід.
Принесу з комóри[1]
мамі
капустинку
з бурячками.

---

[1] Комóра — приміщення, де зберігаються продукти.

А як прийде
із заводу
тато мій,
поставлю воду,
мило й щіточку
подам,
ну, а вмиється
він сам.

Олена Журлива

? 1. Що вміє маленька господиня?
2. Чи вмієш ти щось робити крім того, що вміє вона?

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Емма — господиня

Емма маленька
пекла пиріжечки.
Рівно, гарненько складала
на дечку.
Леся до Емми в гості
прибу́де[1].
Емма пиріжечками пригощати
буде.

Василь Кравчук

[1] Прибу́де — прийде або приїде.

Помічники

— Татусю, татусю, куди йдеш?
Чому мене, синочка, не береш?
Ти будеш косити,
я — траву носити.
Чи візьмеш?

— Матусю, матусю, куди йдеш?
Чом ти мене, донечку, не береш?
Ти будеш сапати,
я — бур'ян збирати.
Чи візьмеш?

Марійка Підгірянка

? 1. Прочитайте вірш в особах.
2. Чи доводилося тобі виконувати якусь роботу разом з татом або з мамою?

ВИВЧИ НАПАМ'ЯТЬ СКОРОМОВКУ.

Флокси, флокси
на фланелі —
фартушок
зацвів у Нелі.

Варвара Гринько

Права й Ліва рука

Поміж морквою виріс бур'ян. Пішла Маринка на город, бур'ян вириває. Та все Правою рукою. А Ліва нічого не робить. Права рука втомилася й питає Ліву руку:

— Чому ти байдикуєш? Дивись, як я працюю, уже всі жи́лочки болять. А ти неро́ба.

Соромно стало Лівій руці. Стала й вона рвати бур'ян.

Швидко так і зако́нчила Маринка роботу.

Василь Сухомлинський

? 1. Чи нагадує тобі кого-не́будь Ліва рука?
2. Чого вчить ця казочка?

Жарт

Іринка прийшла зі школи й розповідає:

— Мамо, вчителька нам казала, щоб ми допомагали вдома.

Й одразу ж взялась до роботи: помила посуд, замела підлогу, сходила до крамниці по хліб і молоко.

А наступного дня мама допомоги чомусь не дочекалася. Довело́ся нагадати:

— Допоможи мені, доню.

— А сьогодні нам учителька нічого не казала!..

? 1. Що зробила Іринка, коли прийшла зі школи?
2. Як ти вважаєш, коли дівчинка мила посуд, замітала підлогу, ходила до крамниці,— вона допомагала мамі чи виконувала свої домашні обов'язки?
3. Що було наступного дня?
4. А тобі часто треба нагадувати про домашні обов'язки?

У МІСТА І СЕЛА ЙДЕ ЗИМА ВЕСЕЛА

Наша ялинка

З неба падають сніжинки
на дерева, на будинки,
на майдани, на садки,
на ялинки, на дубки.

Біле-біле все навколо,
ясне й чисте, як ніколи!
Мов пухнаста ковдра, ліг
скрізь на землю білий сніг...

Наталя Забіла

? 1. Які прикмети зими є у вірші? А які ще можна додати?
2. Розкажи, як настає зима.

Пісенька сніжинок

Біле́сенькі сніжиночки,
вродились ми з води;
легенькі, мов пушиночки,
спустилися сюди...

Ми хмарою носилися
від подиху зими,
і весело крутилися
метелицею ми.

Тепер ми хочем спатоньки,
як діточки малі,
і линемо до матінки —
до любої землі.

Микола Вороний

? 1. Поспостерігай, як летять сніжинки. Чому поет порівнює їх з пушиночками?
2. А що тобі нагадують сніжинки?
3. Придивись до цих срібних зірочо́к. Чи є серед них однакові?
4. Вивчи вірш напам'ять.

Прийшла мама

Зимо́вий вечір. За вікном гуде, виє завірю́ха. Мама ще не повернулася з роботи. І маленька Зоя жде. Вона прислуха́ється до завива́ння завірюхи.

Зої здається, що за вікном великий, страшний звір. Ось він стукає у вікно. Зоя розплю́щує очі.

Прийшла мама. Підходить до Зої, обняла, поцілувала.

— Тобі не страшно було, доню? — питає мама.

— Ні, не страшно! — радо відповідає Зоя.

За вікном тепер уже не виє завірюха. Тихо шумить вітер. Мов ласка́ва хвиля на ставку. Ось вона ла́гідно доторкну́лась до ши́бки. Зоя підходить до вікна. Над землею весело кружляють білі сніжинки.

Василь Сухомлинський

? А що відчуваєш ти, коли приходить додому матуся?

Сніжиночка

Сніжиночка спускалася
із хмароньки на став,
та дівчинці попалася —
присіла на рукав.
А та її легесенько
у пальчики взяла.
Злякалася біднесенька,
розтала й потекла.

Катерина Перелісна

? 1. Чому заплакала сніжинка?
2. Чи трапля́лася з тобою подібна історія? Розкажи про це.
3. Чи встиг (встигла) ти роздивитися сніжинку? Яка вона?

Кри́хітки

Прилетів малий горобчик:
«Ців-цвірінь!
Пожалій мене, дитино,
крихту кинь!
Бо надворі на морозі
пропаду,
я і зе́рнятка під снігом
не знайду.
На столі ж я бачу стільки
крихіток,
кинь хоч трішки і для мене
у садок!»
Відчинилося віконце —
стук-дзінь-дзінь!
І посипалися крихти...
Ців-цвірінь!
«Їж, горобчику біднéнький,
поспішай!
Завтра зерняток насиплю —
прилітай!»

Катерина Перелісна

? 1. Про що просить горобчик?
2. Чи відгукнувся хто на його прохання?
3. А тобі шкода маленької пташки?
4. Які труднощі переживають пташки взимку? Як ти допомагаєш їм вижити?

ДОДАЙ СЛОВЕЧКО.

Кружляє ніжно білий пух,
міняє зайчик свій кожух,
вдягає лиска рукавички,
співають весело синички,
ведмідь в барлозі вже дріма...
Яка пора, скажіть?
— ... .

Ігор Січовик

Зима морозяна надворі.
Заме́ти білі на землі.
Зоріють в небі ясні зорі.
Заснули зайчики малі.

Наталя Забіла

Хлопчик і сніжинка

З неба летіла додóлу сніжинка. Вона була ніжна, легка́, прозора, мов пушинка. І красива, мов зірка.

На землі стояв хлопчик. Він бачив, як падає сніжинка, і думав: «Ось вона впаде́ комусь під ноги і її зато́пчуть».

Ні, не треба па́дати сніжинці на землю. Не треба її затоптувати.

Хлопчик простягну́в долоню. Він захотів приголу́бити сніжинку. А вона впа́ла на добру,

теплу його руку й розтала. Хлопчик із жа́лем дивиться на долоню. А там блищить крапелька, мов сльозинка.

Василь Сухомлинський

? 1. Чому оповіданнячко має таку назву?
2. Що побачив хлопчик? Що він подумав?
3. Що вирішив хлопчик?
4. Чим це закінчилося?
5. Що треба було знати хлопчикові?

Зимо́ві друзі

Гарні друзі
є в зими:
сани,
лижі,
ковзани.

Різні грипи
та ангіни —
не для тих,
хто дружить з ними!

Анатолій Костецький

? 1. Чи є у тебе зимові друзі?
2. Розкажи про вашу дружбу.
3. Яка від них користь?
4. Вивчи вірш напам'ять.

Баба

Рукавички у кишеню —
і гайда!
Хоч мороз щипає пальці,
не біда!
З того снігу, що напáдав
у дворі,
зліпим бабу на забаву
дітворі.
Їй дамо у руки віник,
хай трима!
А на голову хустину,
бо ж зима.
Замість очéй — дві вуглини,
ніс — буряк,
губи — ягоди з калини...
гарно ж як!
Тепер стійте у куточку,
сад глядіть,
а на вулицю, бабусю,
не ходіть!

Катерина Перелісна

НАМАЛЮЙ СНІГОВУ БАБУ, ПРО ЯКУ ЙДЕТЬСЯ У ВІРШІ, І ПОРІВНЯЙ ЇЇ З ТІЄЮ, ЯКУ ВИ ЛІПИЛИ З ДРУЗЯМИ.

Свято Миколáя

Дорогий наш любий О́тче[1],
щедри́й Отче Миколаю!
Товари́ство[2] наше хоче
по вкраїнському звичаю
принести тобі подяку
за твою опі́ку[3] всяку.
Ти ніколи не забув
української дитини
і до нас сюди прибув
для веселої гостини.

Ганна Черінь

? 1. Ким і як опі́кується Святий Миколай?
2. Що ти про нього знаєш?
3. Які подарунки і від кого отримували ви, ваші братики і сестрички на Свято Миколая?

---

[1] Оте́ць — духовний батько.
[2] Товари́ство — коло друзів, які спільно проводять час.
[3] Опі́ка — піклува́ння, турбота.

Бабуся і сани

Ішла Бабуся з гори, важке несла́...
Коли це сани біжать. Носа вгору задерли.
— Сани, підвезіть,— попросила Бабуся.
— Нам ні́коли.

Збігли сани з гори та й стали. Ні вперед, ні назад.

Коли це Бабуся йде.
— Бабусю, поможіть, вивезіть на гору.
— Мені ніколи,— сказала Бабуся. І пішла додому.

В. Чередниченко

? 1. Чи сподобалася тобі казочка? Чому?
2. Як можна переробити казочку, щоб вона читалася із задоволенням?

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО —
РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Сніг на полях,
лід на річках,
хуга гуляє.
Коли це буває?

(Взимку)

Взимку, як дерева голі,
він лежить, біліє в полі,
а як сонце припече,
він заплаче і втече.

(Сніг)

Узимку хто,
скажіть мені,
малює квіти
на вікні?

(Мороз)

Що за гостя в нас така:
і зелена, і стрункá,
сяє зірка угорі,
на гіллячках ліхтарі,
і ростуть на ній не шишки,
а цукерки та горішки?

(Ялинка)

Ми в зимову славну пору
кращі друзі дітвори:
тягнуть діти нас на гору,
ми — веземо їх з гори!

(Санчата)

Не може

Настала зима. Випав сніг. Вийшов уранці Сашко на горо́д і бачить: неподалі́к катаються на санчатах з гори хлопчики та дівчатка. Дивився, дивився він на них і раптом заплакав.

Підійшла до нього мама:

— Чого ти, Сашо?

— Я також хочу покататися,— крізь сльози відповідає Сашко.

— То чому ж не йдеш? У тебе ж є санчата.

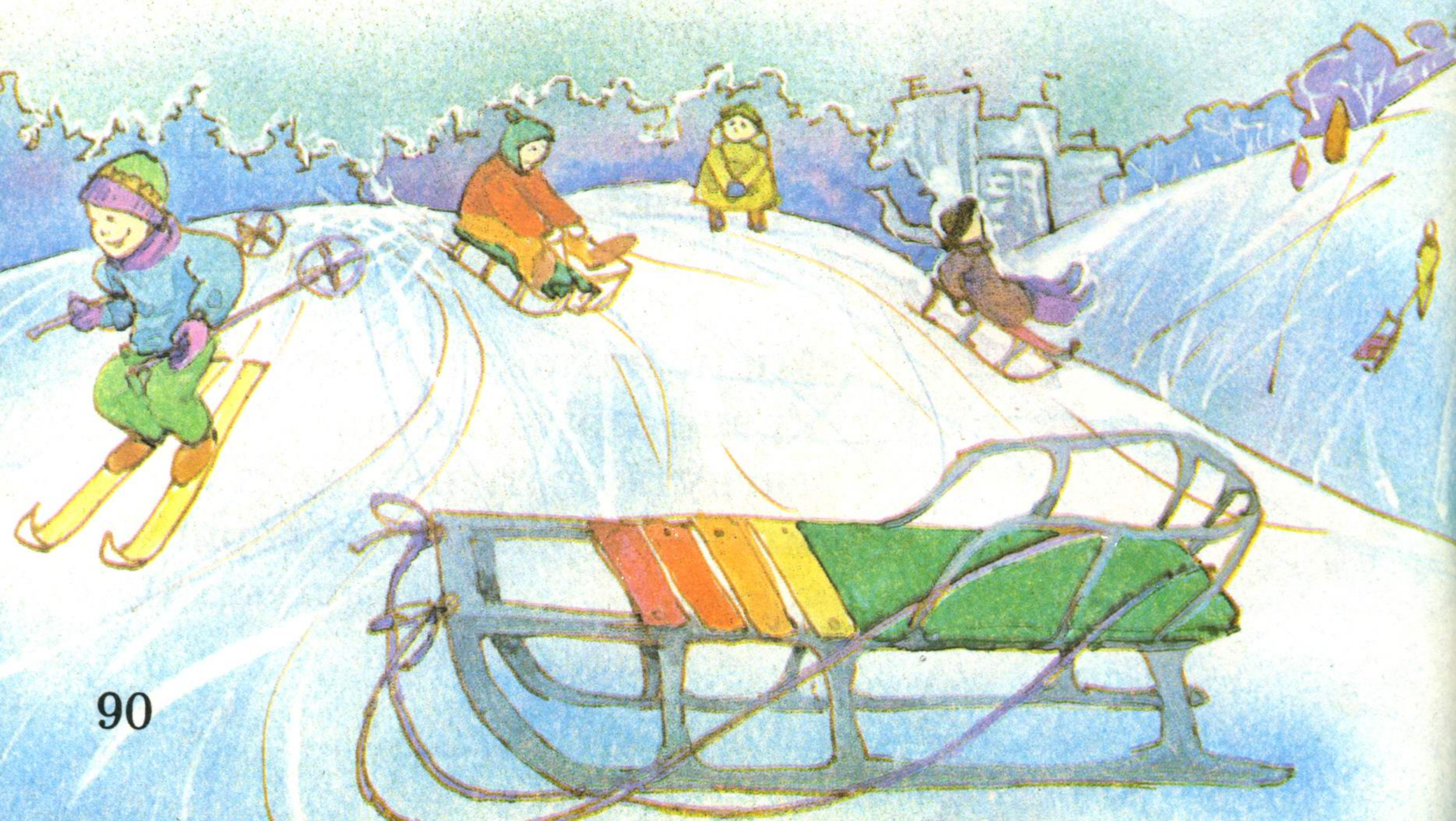
— Не можу я їх взяти туди,— схли́пує Сашко.

— Чому?

— Бо діти проси́тимуть покататися.

Микола Герасименко

? Як ти гадаєш, чи варто було плакати Сашкові?

ЯК ВІДГАДУВАТИ ЗАГАДКУ-АКРОВІРШ, ТИ ВЖЕ ЗНАЄШ.

Сипле з неба білий пух
На дахи́, на гай, на луг.
І малі веселі діти
Гратись будуть і радіти.

ВИВЧИ СКОРОМОВКУ.

Завірюха

Зранку
Завірюха
Зла
Землю
Зовсім
Замела...

Лариса
Перевалова

Про Гната і його санчата

Мама й тато
купили для Гната
у крамниці
новенькі санчата...

Грицько Бойко

? А що було потім?

Свято Нового року

Чудо́во придумали люди —
починати рік зі свята.
З Нови́м роком!
З Новим щастям! —
вітають всі оди́н о́дного.

ВІДГАДАЙ ЗАГАДКУ-АКРОВІРШ.

Довго їхав він поля́ми,
І степами, і гаями,
Довго йшов він через ліс,
Малюкам дарунки ніс.
Ось вони! Біля ялинки
Роздає їх дід з торбинки.
Ой, яке веселе свято!
З Новим роком вас, малята!

Василь Мелещенко

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Ялинку прикрашає
Мороз на Новий рік.
Дарунки всім вручає
Казковий чарівник.

Юліан Раєвський

Я маленька Яриночка,
в мене гарна ялиночка:
із яблучком і звіздою,
з різдвяною колядою!

Іван Малкович

Ялинка ясними вогнями
яскраво світиться й сія.
Якраз до свята цими днями
усю абетку вивчив я!

Наталя Забіла

? **1. Чим запам'яталася тобі зустріч Нового року?**
2. Хто і як прикрашав твою ялинку?

Щедрі́вочка

Перед Новим роком дідусь Демид навчав Дмитрика щедрува́ти:

Щедрий вечір, хато-світли́це,
сійся-родися, житечко й пшенице...

Дмитрик співав разом з дідусем та уявляв, як він при́йде із дзвіночком до дядька Івана, до дядька Юхима і сам лунко, як дзвіночок, щедруватиме, як йому дякуватимуть, пригощатимуть цукерками, горіхами. Він ще й посіватиме з правої руки:

Сію-сію, посіва́ю,
з Новим роком вас вітаю!

— Щедрува́ння — це дуже давній наро́дний зви́чай,— сказала мама.

— Хто давнє забуває, той тепе́рішнього не знає,— щиро заува́жив дідусь.

— Жито, пшениця — теж давнє, але щоро́ку нове́ ро́дить,— додав тато.

А Дмитрик, щоб не забути, по́шепки повто́рював:

Щедрий вечір, хато-світлице...

Андрій М'ястківський

? 1. Про що можна дізнатися з тексту?
2. Що тобі відо́мо про давній народний звичай щедрування?

На Україні діти зда́вна перейма́ли від батьків багато пісе́нь. Увечері під Новий рік хлопчики й дівчатка ходили селом від двору до двору, співаючи щедрівок. Вони бажали, щоб госпо́дар був, як сонечко, господиня, як я́сен місяць, їхні діточки, як зірочки́, і щоб діжда́лися щедрого врожа́ю та були щасливими. Щедрува́льники просили кі́льце ковбаски або варе́ників чи п'ятака́. Ох і весело було!

Вітаємо і вас, друзі, з Новим роком та даруємо щедрівку.

☆ ВИВЧИ НАПАМ'ЯТЬ ЩЕДРІВОЧКУ. ПОЩЕДРУ́Й.

Щедрик, ведрик

Щедрик, ведрик! Дайте вареник,
грудочку кашки, кільце ковбаски;
коли мало, дайте сала,
коли донесу, дайте ковбасу.

Щедрик, ведрик, дайте вареник,
грудочку кашки, кільце ковбаски.
Горобчик летів, хвостиком вертів.
А ти, дядьку, знай, копієчку дай!

☆ ВИВЧИ КОЛЯДКУ[1] І ПОКОЛЯДУ́Й.

Коляд, коляд, колядниця

Коляд, коляд, колядни́ця
Добра з медом паляниця,
А без меду не така,
Дайте, дядьку, п'ятака.

---

[1] Коля́дка — пісня, яку співають під час Різдвяних свят.

ПРОЧИТАЙ ЧИСТОМОВКУ.

Як ніжно дзвените́,
різдвяні́ дзвіночки!

На колядку

Глянь, дитино,
глянь, кохана,
наступає
ніч різдвяна.
Будуть зорі
мерехтіти,
на колядку
йтимуть діти.
Йтимуть діти
із козою,
із козою-дерезою.
Із ведмедем
волохатим,
з колядою
йтимуть в хату.
Глянь, дитино,
глянь, кохана,
йде у гості
ніч різдвяна.

Варвара Гринько

? 1. Розкажи, що ти знаєш про святкування Різдва.
2. Чи вмієш ти колядува́ти?
3. Розпитай у дорослих про свято Різдва Христо́вого та пов'язані з ним народні звичаї.

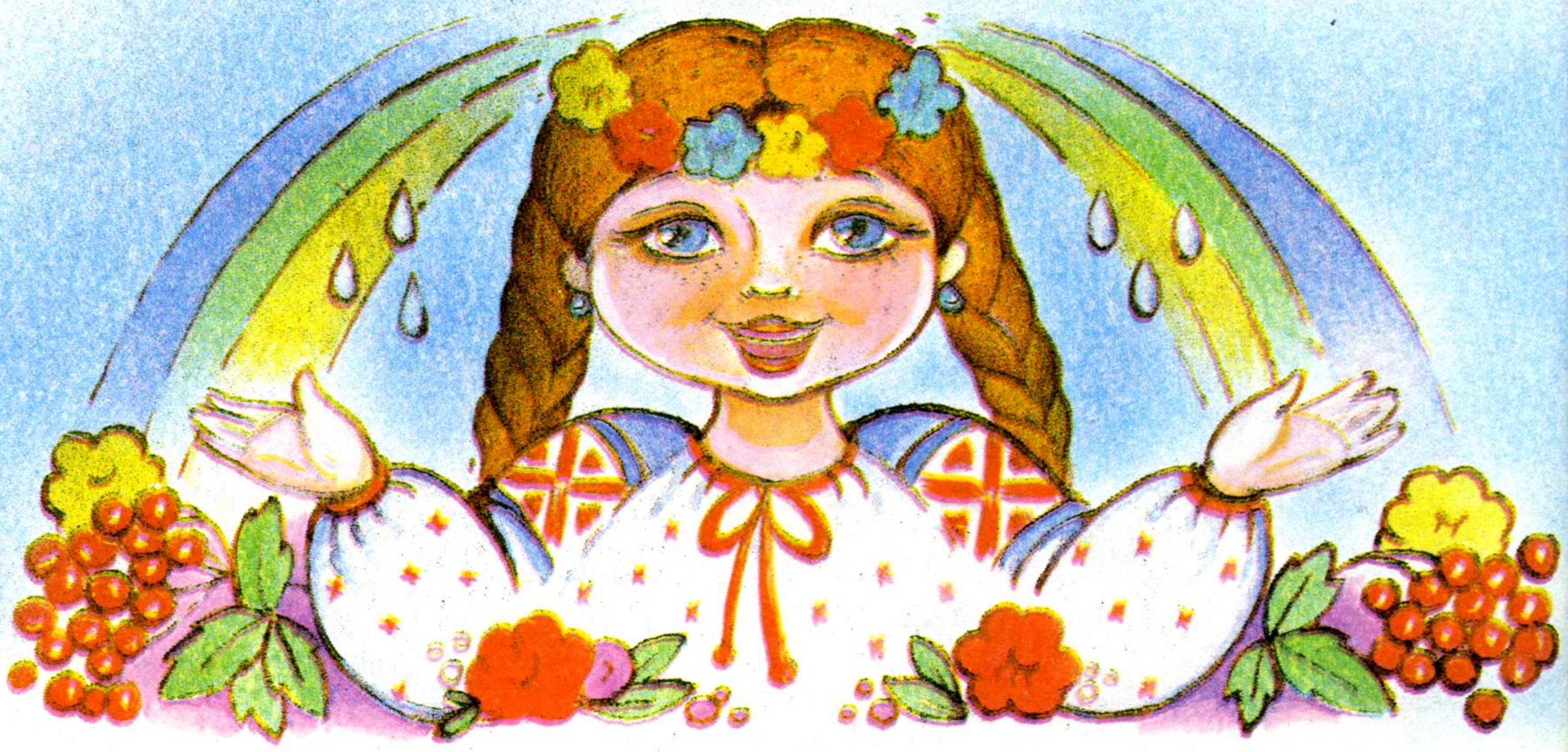
Віхола

З поля біла віхола
на вітрах приїхала.
Зашуміла віхола,
холодом задихала.
А в хлоп'ят канікули,
не бояться віхоли.
З нею позмагаються,
з гірки ген катаються.

Василь Кравчук

? 1. Чи любиш ти зиму?
2. Чи лякає тебе зимова віхола?
3. Розкажи, як пройшли твої зимові канікули.

ВОДИЧКО, ВОДИЧКО, УМИЙ МОЄ ЛИЧКО

МОЛИТВА[1]

Пошли нам, Боже,
Маленьким дітям
Щастя, здоров'я
На довгі літа!
Щоб виростáли
Розумні й сильні,
Душею чисті
І серцем вільні.

Катерина Перелісна

? 1. Про що діти просять Бога?
2. Вивчи молитву напам'ять.

[1] Мол**и́**тва — прохáння, зв**е́**рнене до Бога.

Випав зубчик

Коли Дмитрик їв яблуко, в нього випав зубчик. Не болів, тільки хитався. І випав, як маленький камі́нчик. Дмитрик затис його в жменьці, підійшов до дзе́ркала, роззя́вив рота і, побачивши щерби́ну, сказав бабусі:

— Я вже беззубий.

— Не беззубий, а щерба́тий,— поправила бабуся.— Але не журися, нови́й ви́росте, а цей закинь на гори́ще і прокажи́: «Ми́шко, мишко, візьми собі стари́й зубчик, а мені дай новий!»

За Андрієм М'ястківським

? 1. Про що йдеться в оповіданні?
2. Що сказала бабуся Дмитрикові?
3. Прочитай і запам'ятай замовля́нку.
4. Чи траплялося таке з тобою? Розкажи про це.

ВИВЧИ НАПАМ'ЯТЬ ВІРШ.

Умивальник вірно служить
всім, хто з чистотою дружить.
В нього гарний помічник —
білий вишитий рушник.

Юліан Раєвський

Хитрий зуб

Ой, болить у мене зуб,
бо не хоче їсти суп.
Хоче меду,
хоче грушки,
хоче теплої
пампушки.
А як ще дасте сметани —
вмить боліти перестане!

Володимир Ладижець

? Як ти гадаєш, чому цей жартівливий вірш називається «Хитрий зуб»?

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Білих тридцять два брати маю я
і маєш ти.

(Зуби)

ДОДАЙ СЛОВЕЧКО.

Чуба́та чепуру́шка

Той, хто їй всміха́тись любить
і за ручку братиме —
той завжди біленькі зуби
і здоров'я матиме.
Влітку, взимку чи весною
неможливо, діточки,
без чубатої зубної
чепурушки ... .

Володимир Чубенко

ПРОЧИТАЙ ПРИСЛІВ'Я.

Здоров'я за гроші не купиш.

? 1. Як ти розумієш це прислів'я?
2. Вивчи прислів'я напам'ять.

Про Гриця

...Маленький Гриць лежить в недýзі.
Пішли давно в садочок друзі:
Марійка, Олечка, Іванко,—
у них, мабуть, пора сніданку.
А Гриць іще не їв нічого,
болить голівка дуже в нього.
Він тільки п'є одну водúцю:
то холодно, то жарко Грицю...
Отож не можна гáять часу,
в лікарню слід дзвонить відразу,
покликать лікаря додому —
хай ліки вúпише малому!..

Марія Познанська

? 1. Про що розповідається у вірші?
2. Що слід негáйно робити, коли хтось захворíв?
3. А хто і як лікýє тебе, коли ти хворíєш?

Лікар

Лікаря не бійтесь, діти.
Найдобрі́ший він на світі.
З ним давно знайома я:
це матусенька моя!

Грігоре Вієру

? Чому не варто боятися лікаря?

На що ска́ржимось?

Лікар Костю огляда́є,
лікар Костю слуха.
— На що скаржимось? —
питає.

А Костя:
— На вуха! —
Лікар нижче нахилився:
— Що — болять, синочку?
— Вони мені заважають
надягать сорочку!

Михайло Білецький

? 1. На що скаржився Костя?
2. Чи був хлопчик хворий? Чому ти так вважаєш?

Я́соччин садок

За вікном сьогодні вітер, вітер,— аж в кімнаті чути, як гуде. В дитсадок давно пішли всі діти, а маленька Ясочка не йде.

Наша Яся нині трохи хвора, все кахика й носик витира. Застудилась, мабуть, Яся вчора, як ліпила бабу дітвора.

На роботу вже поїхав тато, мама вийшла — й довго щось не чуть...

Може Яся буде сумувати? Може, слізки рясно потечуть?

Ні, Ясюня не така вдалася! — в неї досить і́грашок, ляльо́к.

У своїй кімнаті наша Яся улаштує власний дитсадок.

Діти будуть — лялька та ведмедик, та коня́чка сіра без сідла́, і собачка Бум, така куме́дна, що угору вухо підвела.

Ще Ясю́ня посадила кішку. А вона стрибнула у куток!

— Ну й сиди собі сама під ліжком, не візьму тебе у дитсадок!

От усі в кутку біля кана́пи[1] посіда́ли.

— Тихо, не шуміть! А чому в ведмедя чорні лапи? Мабуть, вранці їх забув помить? Зараз я будинок вам збудую із великих татових книжок і обідом добрим нагодую — дам цукерки вам і пиріжок...

А тоді візьму цікаву книжку, покажу своє знайоме «о»!

Яся певна, що ведмедик Мишка хоче знати літери давно.

Потім Яся хусточку розсте́ле на вовня́нім теплім килимку́.

---

[1] Кана́па — диван.

— Ну, лягáйте, діточки, в постéлю! Так і ми спимо у дитсадку!

У куточку сплять слухняні діти: і ведмедик з лялькою, і кінь.

За віконцем віє вітер, вітер, а в кімнатці тиша і теплíнь.

От і мама двері відчинúла і на руки Ясю підняла:

— Ой, яка ж у мене доня мила, що так добре грається сама!

Наталя Забіла

? 1. Чи сподобалася тобі Ясочка?
2. Які в неї іграшки? Яку гру вона придумала?
3. А чим займаєшся ти, коли раптом захворíєш?

ПРОЧИТАЙ ПАЛІНДРОМ.

Око

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Є у двох матері́в
аж по п'я́теро синів,
разом народилися,
на весь вік здружилися.

(Руки і пальці)

Брат з братом через дорогу живуть,
а один одного не бачать.

(Очі)

ПРОЧИТАЙ, ВІДГАДАЙ, ІНШИМ ЗАГАДАЙ.

Мию, мию без жалю́,
Мию там, де бру́дно.
Цю роботу я люблю,
Та від неї худну.

(Мило)

Грицько Бойко

Замазу́ра

— Чом ти, Петрику, сумний?
— Каже мама: «Руки мий!»
— Чом ти знову зажурився?
— Кличе мама, щоб умився.
А хіба я каченя,
що купається щодня?!

Василь Марсюк

? 1. Прочитайте вірш в особах.
2. Спробуй переконати Петрика, що він неправи́й.

Кури насміха́ються

Наш малий Іванко
вранці не вмивається.
З нього біля ґанку
кури насміхаються.

А чому з Іванка
кури насміхаються?
Бо вони щоранку
у піску купаються.

Анатолій Качан

? 1. Так чому ж з Іванка «кури насміхаються»?
2. Вивчи вірш напам'ять.

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Вмиєм, діти, личка

У зеленім лузі
там блищить криничка —
вмиєм, вмиєм, друзі,
оченька і личка.

Вимиємо ручки,
вимиємо ніжки,
щоб здоров'я мати,
наче ті горішки.

Роман Завадович

СОНЦЕ СТУКАЄ В ВІКОНЦЕ

Заєць-сонько́

Казка

На верхів'ї сосни жив Зяблик, а під сосною — Зайча́тко. Зяблик, бувало, вже причепури́ть своє гніздечко, поснідає і дзьобика почистить, а сірий ще со́лодко спить. Проки́неться, розплющить очі і раптом згадає:

— Ой, проспав. Знову без капусти залишу́ся. Вдень бігти по неї якось бо́язко.

І до Зяблика:

— Як ти рано встаєш! Невже́ тобі соло́дкі сни не сняться?

Зяблик відповідає:

— Сняться й мені. Але я наза́вжди запам'ятав матери́нську пора́ду.

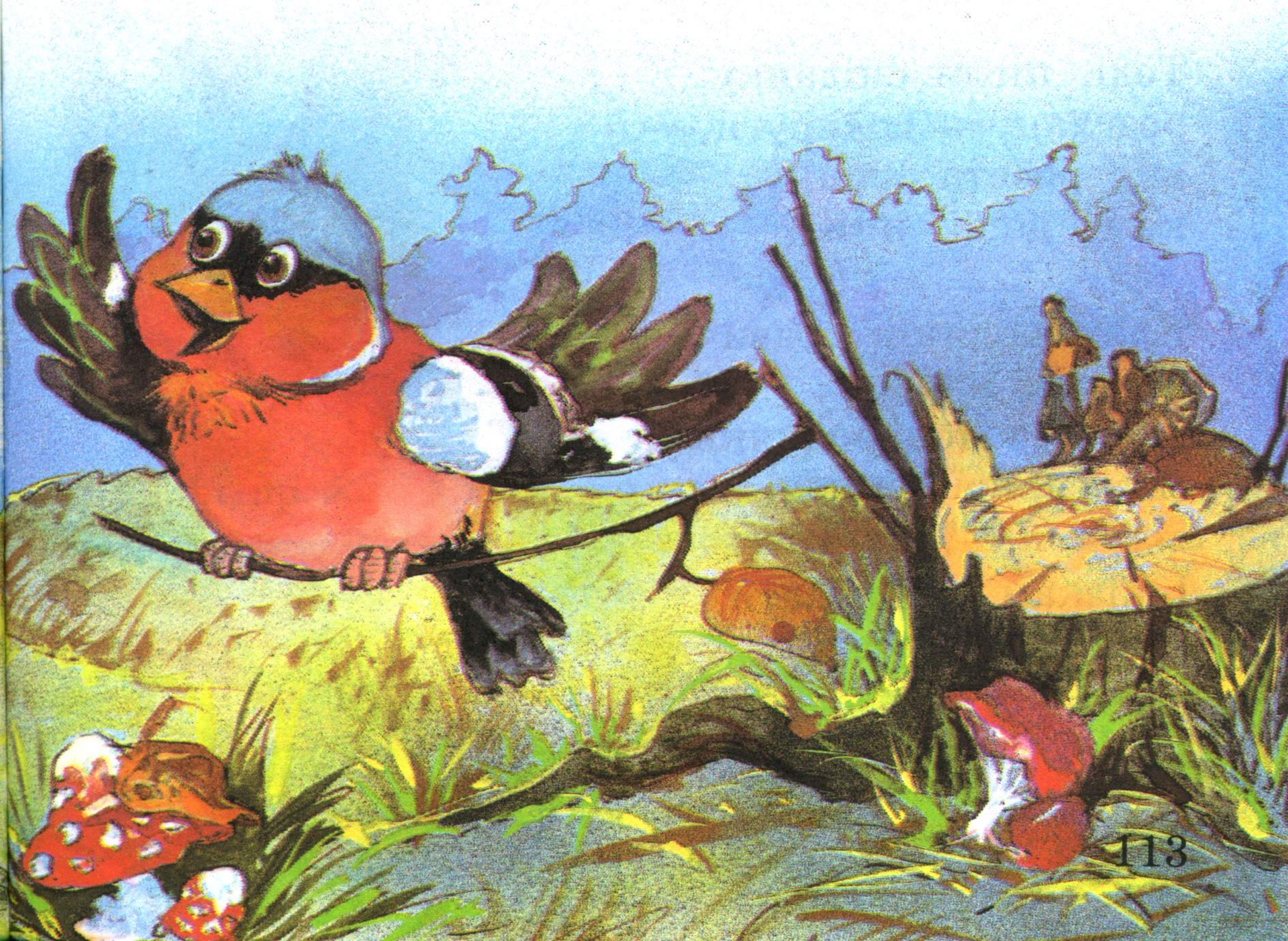
— Я теж хочу знати її,— каже Заєць.

Зяблик підлетів до його вуха і прощебетав:

— Щоб всього доволі мати, треба рано вставати.

І. Рісмане

? 1. Про що розповідається у казці?
2. Перечитай виділені слова. Чи передають вони зміст казки, її головну думку? Чи можна назвати ці слова найголовнішими у тексті?

Великий я сино́чок

Великий я синочок,
мату́сенько моя.
Іде вже п'ятий рочок,
вже не маленький я.

Прокинуся раненько,
то довго не лежу,—
оглянуся швиденько,
вмиватися біжу.

Вдягнусь і «добрий ранок»
скажу привітно всім.
Матуся дасть сніданок,
і я смачненько з'їм.

Тоді, після сніданку,
розглянусь довкруги́,—
яка робота зранку,
кому допомогти.

Для кроликів травички
пахучої нарву,
для курочок водички
свіженької наллю.

І кізкам треба дати
в ясе́лка[1] лободи,

---

[1] Яс е́ л к а — годівниця для тварин.

і гусоньки погнати
купатись до води.

Піду охóче всюди,
куди пошлють мене,
і серед праці-труду
час швидко промине.

А сонце нижче й нижче,
вже спатоньки іде,
вечерять мати кличе,
за рученьку бере.

Пташки в гніздечках на ніч
вкладаються до сну.
— Добраніч всім, добраніч!
Я скоро теж засну.

Марійка Підгірянка

? 1. Чому вірш має таку назву?
2. Як проводить свій день хлопчик?
3. А чим займаєшся ти впродовж дня? Чи можеш сказати про себе словами із вірша:

«Піду охоче всюди,
куди пошлють мене,
і серед праці-труду
час швидко промине»?

Марна[1] робота

— Чому ти, Борисе, не застелив свою по́стіль? — питає батько.

— А навіщо? — відказує син.— Увечері ж знову треба буде її розбирати...

Настав вечір. Борис роздягається, готується до сну.

— Навіщо ти роздягаєшся? — говорить батько.— То ж марна робота.

— Як це марна? — дивується син.

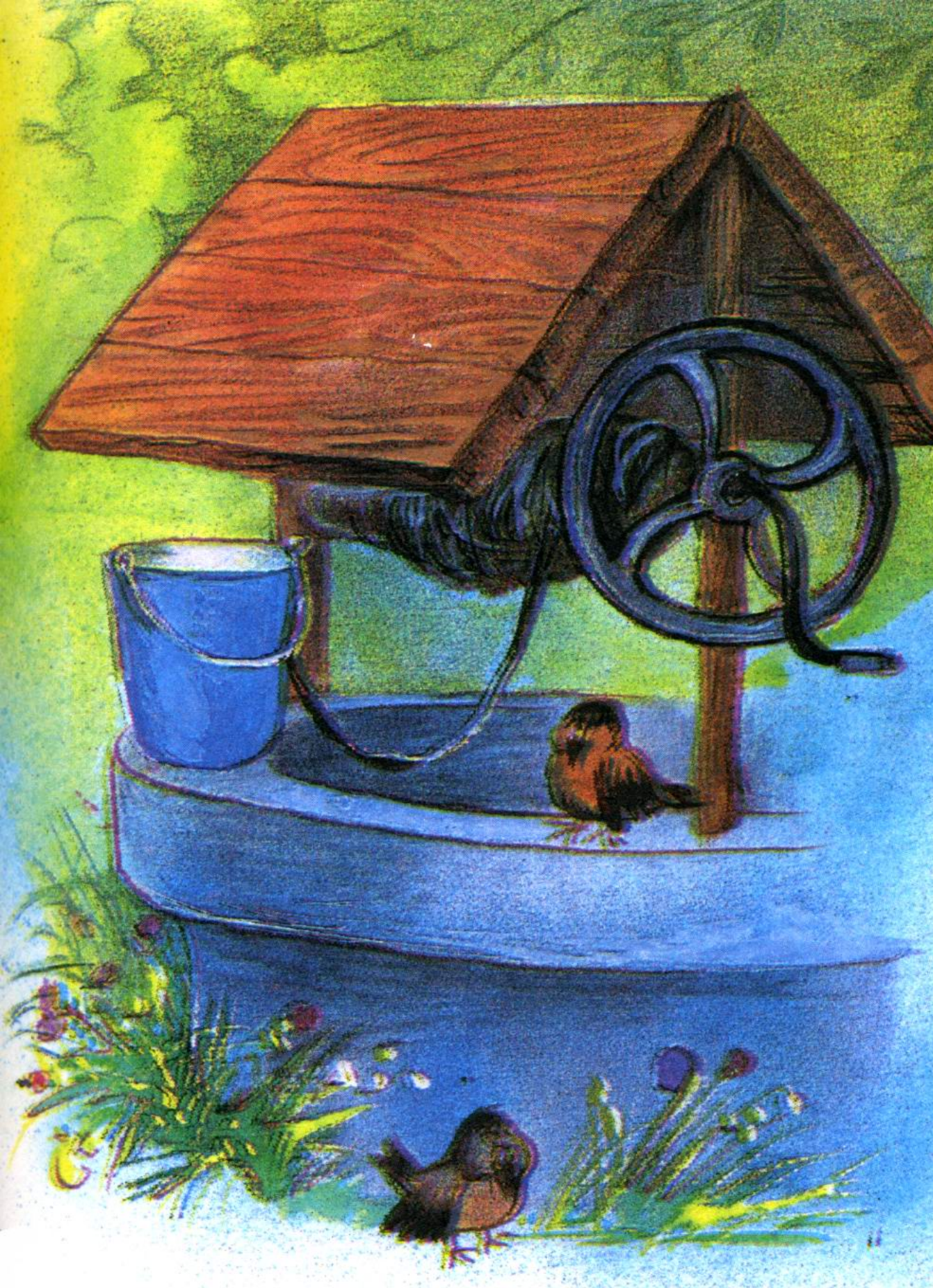
— Тому що вранці знову треба буде одягатися.

За Миколою Герасименком

? 1. А як ти вважаєш, яку роботу можна назвати марною і чому?

---

[1] Ма́рна — непотрібна, даре́мна, яка не приносить ко́ристі, не дає результа́ту.

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Водичка

Наберу з криниці
свіжої водиці,
буду умиватись,
буду промовляти:
— Водичко, водичко,
умий моє личко,
рожеве та біле,
як яблучко спіле!

Галина Демченко

Сама

Застеляю ліжко вміло,
підбиваю подушки́.
Узяла пахуче мило
і вмиваюсь залюбки.

Ну, а де це мій гребінчик?
Зараз кіску розчешу
і на самий її кінчик
туго стрічку пов'яжу.

Валентина Ткаченко

? А як ти починаєш свій день?

ВГАДАЙ СЛОВЕЧКО.

Шепочу́
веселі сни,
тільки ти
скоріш засни.
Всі кладуть
мене під вушко,
бо на те я і ... .

Степан Жупанин

Доня хоче спати

У моєї доні
оченя́та сонні,
рученьки мов з вати —
доня хоче спати.
Ніч прийшла тихенька,
спи, моя гарненька.

Платон Воронько

РАЗ Я ВЗУВСЯ В ЧОБІТКИ, ОДЯГНУВСЯ В КОЖУШИНКУ...

Вінóчок

Ви, певно, знаєте, друзі, що віночок — улю́блена прикра́са українських дівчаток. Особливо пасу́є він разом з барви́стими стрічка́ми та вишива́нкою. Віночки спліта́ють з живих або папeróвих квітів.

? 1. Чи маєш ти український національний костюм?
2. Які квіти у твоєму віночку? Якого ко́льору стрічки́?
3. Чи вмієш ти плести́ віночки із живих квітів? Яких са́ме?

Чи від мене кращій бути?

Ой вдягнуся у неділю
у вишивану сорочку,
у червону спідничину,
ще й кора́лі[1] на шнурочку.

Заплету я свої коси
і візьму віночок з рути,
обведу[2] я ним головку,
чи від мене кращій бути?

А на ноги чоботята,
червоне́нькі, сап'янові[3],
я маленька українка,
будьте всі мені здорові!

Роляник

[1] Кора́лі — наміcто з морськи́х коралів.
[2] Обведу́ — охоплю́ з усіх боків.
[3] Сап'я́нові — шкіряні́.

? 1. Чи зрозуміло, у який одяг вбралася дівчинка?
2. З чого видно, що це не звичайне, а особливе вбрання? Знайди у вірші рядки, де йдеться про предмети цього одягу.
3. Уяви собі дівчинку, про яку розповідається у вірші. Дай відповідь на її запитання.

Сорочечка

Моя мама дуже мила
сорочечку мені шила.
Шила, міряла, співала,
дивні квіти вишивала.

Ружі, маківки, ромашки,
на рукавцях — лю́бі пташки,
колоски і лист барвінку.
Буду гарна українка.

О. Косовська

? 1. Для чого люди вчаться самі собі шити чи прикраша́ти вишива́нням одяг?
2. Чи хочеш ти навчитися шити (вишивати)?

Дівчинка-квітка

Леся, дівчинка маленька,
взула чобітки новенькі.

Надягла сорочку,
ся́юче намисто,
стрічечки з віночком,
фартушок барвистий.
Ще й нова спідниця —
любо подивиться!

Потім дівчинка маленька
вийшла з дому потихеньку.

Біля дому грядка:
пишні, гарні квіти.
Підійшло дівчатко
ближче подивитись.

Глянула сусідка,
зразу не впізнала.
— Хто ти,
дівчинка чи квітка? —
Лесю запитала.

Діма

? 1. Чому сусідка не впізнала Лесю? На кого була схожа дівчинка?
2. Чи любиш ти красиво і чисто одягатися? Що ти тоді відчуваєш?
3. Як тебе сприймають люди? Що кажуть?

Оксанчине вбрання

У нашої Оксаночки
таке хороше вбраннячко:
шовкова спідничка,
білі черевички,
на голівці кучерявій
аж чотири стрічки!
Встане рано-зранку
дівчинка Оксанка,
вдягне обере́жненько
трусики мережані,
сорочечку з бати́сту,
три разки́ намиста,
на маленькі ніжки
шовкові панчішки.

Наталя Забіла

? 1. А яке вбраннячко маєш ти?
2. Чи є у тебе улю́блені речі? Розкажи про них.

Коралі

А наша Наталя
добре серце має,
бо в свої коралі
прибирає лялі.

Наша люба Таля,
як і її лялі,
залюбки́ вдягає
мамині коралі.

Але нині в мами
ввечері забава[1],
кличе мама Талю:
«Де мої коралі?»

Таля засмути́лась,
коралі віддала
і до лялі каже:
«Віддавай коралі!»

Але вранці мама
щось поміркувала —
й донечці коралі
для лялі придбала.

Тепер вже прибрались
не лиш мама й Таля —
ще й киця Варварка
і маленька ляля.

Ольга Гаєцька

? Яка історія сталася з коралями?

---

[1] З а б а́ в а — вечі́рка, розва́га.

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Донечка

Я донечка матусина —
мама мене любить.
Мама мені у крамниці
черевички купить.
Черевички шнуро́вані,
а жупан[1] в три поли;
я книжечку у торби́ну —
та й бігом до школи!

Марійка Підгірянка

---

[1] Жупа́н — теплий верхній одяг українців.

Обно́ва

У мене й братика обнова —
чудові чобітки.
— В таких на свято,—
каже Вова,—
ходити б залюбки! —
Радіють разом з нами
бабуся, тато й мама.
— Здорові ці зносіть —
на кращі заробіть!

Іван Складанний

? 1. А які ти маєш обновки? Чим подобаються вони тобі? Опиши їх (усно).
2. Що бажають вла́сникові нови́х рече́й?

Черевички

От недобрі черевички!
Завжди лізуть до водички!
Неслухня́ні вони дуже,
все шукають, де калюжі...
Хлюп та хлюп! — і вже брудні́.
Горе мамі ... і мені.

Катерина Перелісна

? 1. Чи слухняні твої черевички?
2. Як ти носиш і як треба носити одяг і взуття?
3. Що ти порадиш неслухняним черевичкам?

Жарт

— Павлику, чому в тебе один черевик чорний, а другий коричневий? — запитав учитель у хлопчика, тільки-но той з'явився у класі. — Ану біжи додому й перевзуйся.

— Та я вже повертався, тільки вдома теж один черевик чорний, а другий коричневий...

? Чи траплялася з тобою якась цікава чи смішна́ приго́да, пов'язана з одягом (взуттям)?

ПРОЧИТАЙ, ВІДГАДАЙ, ІНШИМ ЗАГАДАЙ.

П'ять братів живуть у хаті,
кожен має по кімнаті.

(Рукавичка)

ВИВЧИ СКОРОМОВКИ.

Шарфик

Із шифо́ну
Шарфик в Галочки,
А на нім
Рясні фіалочки.

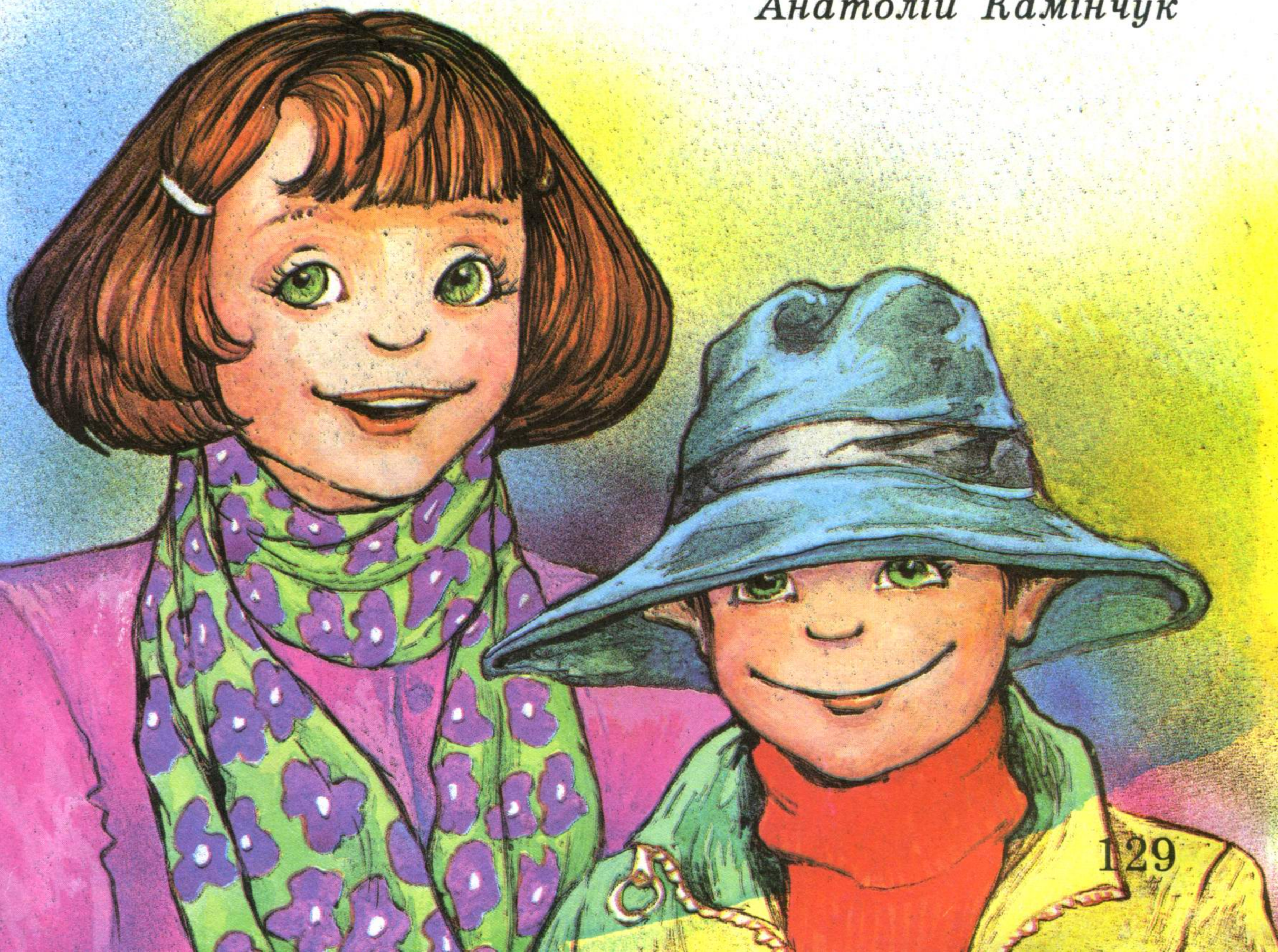
Варвара Гринько

Капелю́х

Кіндрат
Купив
Капелюх.

Капелюх
Кіндрату
До вух!

Анатолій Камінчук

НАДІЙШЛА ВЕСНА ПРЕКРАСНА

Встала весна

Встала весна, чорну землю
сонну розбудила,
уквітча́ла її ря́стом,
барвінком укрила;
і на полі жа́йворонок,
соловейко в гаї
землю, у́брану весною,
вранці зустрічають.

Тарас Шевченко

Вийди, вийди, сонечко

Українська народна закли́чка[1]

Вийди, вийди, сонечко,
на дідове полечко,
на бабине зіллячко,
на наше подвір'ячко.

На весняні квіточки,
на маленькі діточки,
там вони граються,
тебе дожида́ються.

? 1. До кого зве́рнена закли́чка?
2. Хто і чому дожидається сонечка? Яку силу воно має?

ВГАДАЙ СЛОВЕЧКО.

Тільки сонечко пригріло —
і розтанув килим білий.
Клен радіє: певно, зна —
в гості йде до нас ... .

ВИВЧИ НАПАМ'ЯТЬ НАРОДНЕ ПРИСЛІВ'Я.

Сонце гріє, сонце сяє — вся природа воскресає[2].

---

[1] Закли́чка — вірш, у якому когось про щось просять.
[2] Воскреса́є — ожива́є.

Весня́ночка

— Ве́сно-весно-весняночко!
— Чого тобі, Оксаночко?
— Хочу проліскі́в блаки́тних,
ранків сонячних, приві́тних,
щоб «весняночка» на полі
задзвені́ла в дру́жнім колі.
Усміхну́лася весна:
— Ось тобі, Оксанко, на:
ранки сонячні, привітні,
рясти, проліски блакитні.—
І «Весняночка» на полі
задзвеніла в дружнім колі.

Платон Воронько

? 1. Чого просила у весни Оксаночка?
2. Чи відгукну́лася весна на прохання дівчинки?
3. А чого ви попросили б у весни? Звернíться до неї з проханням так, як це зробила Оксанка. Розіграйте діалог.

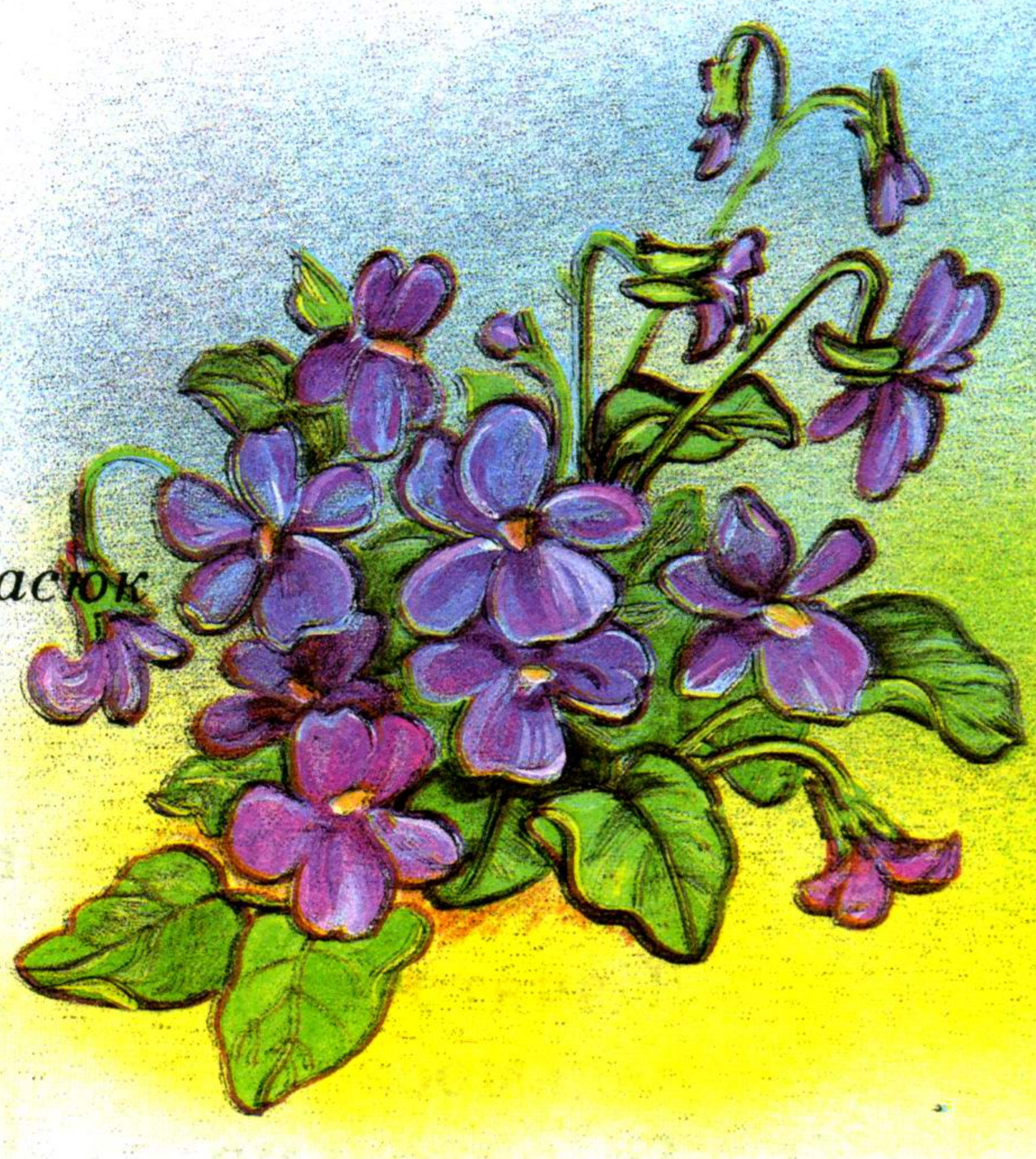
Веснянка

Дівчаточка та хлоп'яточка,
ра́дьмося.
Та вихо́дьмо на трави́цю,—
гра́ймося.
Та виходьмо на травицю
в добрий час.
Нема таких співа́ночок,
як у нас.

Грицева таємни́ця

Є у Гриця
таємниця.
Тільки, щоб ніхто
не взнав!
Він для мами
на день свята
сам учора
вірша склав.
В тому вірші
і про зиму,
і про те,
що йде весна,
що ось-ось
уже цвістиме
перша квітка
запашна.

Володимир Басюк

? 1. Про що розповідається у вірші?
2. Розкажи, як ти привітаєш маму (бабусю, сестричку) з Во́сьмим бе́резня.

Мамине свято

На моєму рушничку —
квіти, як у квітничку́:
ружі, сон, лілéя біла,
а на мак ще й бджілка сіла.
Бджілка, бджілонька мала
мед для мами принесла.

Тамара Мовчан

☆ ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ І ПРОЧИТАЙ СВОЇЙ МАМІ НА СВЯТО.

Тарас Шевченко

У кожного народу є свої великі поети. Наша земля дала світові Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку.

Тарас ще зма́лку писав вірші й гарно малював.

Він написав багато творів, які полюбив український народ. Його книга «Кобзар» відома всьому світові.

Тарас Шевченко дуже любив Україну, свій народ. Він вболіва́в[1] за долю України, свого народу і закликáв до волі, до боротьби проти ворогів.

Крім прекрасних віршів і поем, Тарас Шевченко залишив нам багато чудових картин і малюнків.

Великого українського поета називають Кобзаре́м[2]. Його знають і шанують в усьому світі.

За Іваном Білим

---

[1] **Вболіва́в** — дуже переживав, хвилювався.

[2] **Кобза́р** — український народний співе́ць, що грає на кобзі. **Ко́бза** — старови́нний український музичний інструмент.

Сонце України

Я маленький хлопчик,
п'я́тий ро́чок маю —
але про Шевченка
вже багато знаю.

Ни́ні нам про нього
мамочка казали —
рушничком нове́ньким
ми портре́т прибрали.

Принесли ми жмі́нку
рути і барвінку —
наш Кобзар коханий
досто́йний пошани[1].

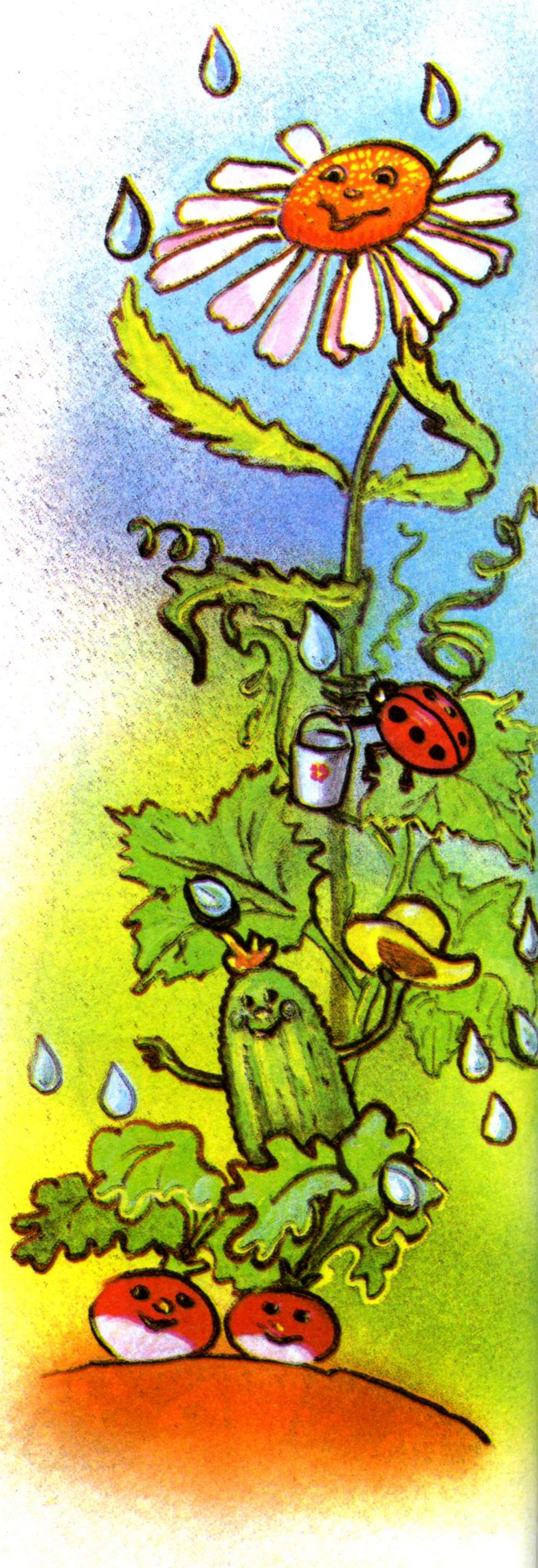
[1] По ша́ на — пова́га.

Він дитя з-під стрі́хи,
він в селя́нській сви́ті —
а придба́в нам сла́ви,
як ніхто на світі.

А та наша слава
не вмре, не загине,
наш Тарас Шевченко —
сонце України.

Уляна Кравченко

? А що ти знаєш про Тараса Шевченка?

Дощик

Іди, дощику, іди,
на городи, на сади,
на траву, на квіти,
що садили діти.

Щоб травичка підросла́,
щоб квіточка розцвіла,
щоб дітки маленькі
росли здорове́ньки.

Катерина Перелісна

? 1. До кого звертається поетеса?
2. Кому і для чого потрібен дощик? Як про це сказано у закличці?

Ластівка

— Ластівочко сизокри́ла,
звідкіля ти прилетіла?
— Прилетіла я пора́ну
із-за моря-океану.
— Що ти діткам принесла?
— Сонця, ласки і тепла!

Анатолій Камінчук

? 1. Як поет звертається до ластівки?
2. Що це за пташечка? Де і з чого вона будує гніздéчко? Що приносить на своїх крилах?

Здрастуй, сонечко!

Я всміха́юсь сонечку:
— Здрастуй, золоте! —
Я всміхаюсь квітоньці —
хай вона цвіте!
Я всміхаюсь дощику:
— Лийся, мов з відра!
Дру́зям усміхаюся —
зи́чу їм добра́!

Марія Познанська

? 1. Чи сподобався тобі вірш? Чому?
2. Що можна сказати про дитину, від чийо́го імені написано вірш?
3. Кому ти за́вжди бажаєш добра?

Вели́кдень

Від землі
аж до небе́с —
Великий день:
ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Марія Хоросницька

? **Коли так вітаються:**
«Христос воскрес! —
Воістину воскрес!»?

Христос воскрес! Усе радіє,
Сміється сонечко з небес,
Прозо́ра річечка леліє[1] —
Христос воскрес!
Христос воскрес!
В траві фіалочки зітха́ють,
І проліс́ок тремти́ть увесь,
Розкві́тла яблунька аж сяє —
Христос воскрес!
Христос воскрес!

Катерина Перелісна

? **1. Чому так радіє уся приро́да?**
2. Які́ почуття́ викли́ка́є у тебе Великдень? Що це за свято?
3. Як ти зустрічаєш Великдень?

---

[1] Л е л і́ є — спокі́йно тече.

Великóднє яєчко

Є така прúказка: «Дороге яєчко на Великдень». Саме до цього свята фарбýють і розпúсують яєчка. Потім їх свя́тять у церкві й дарують своїм рідним, знайомим. Це означає, що всі обрáзи слід забути. Хто посварився, на Великдень обов'язкóво миряться.

Освя́чену писанку[1] з да́вніх-давен клали до першої купелі немовляти, щоб зроста́ло ду́жим[2]. Писанку прио́рювали в полі, щоб краще родило жито-пшениця. Клали під поріг ста́йні[3], щоб добре вело́ся худобі. Зво́дячи хату, в кожнім кутку клали по писанці. Люди вірили, що писанка оберігає осе́лю від поже́жі та іншої біди.

За Олександром Менем

? 1. Як в Україні святкують Великдень?
2. Розкажи про звичаї українців, пов'язані з писанкою.

Писанки

З давніх-да́вен люди святкують Великдень — паску. Саме цієї пори настає справжня весна. До Великодня діти й дорослі розписують яєчка, щоб потім дарувати їх родичам та знайомим.

---

[1] П и́ с а н к а — кольорове яйце з різними узорами, орна́ментами.

[2] Д у́ ж и й — здоровий, сильний.

[3] С т а́ й н я — примі́щення для худо́би.

Тож візьми, любий друже, акварель чи гуаш, додай клею ПВА і, поки зва́рене яєчко ще тепле, розмалюй його.

Христос воскрес!

Віктор Терен

? Як виготовля́ють писанки?

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Гарна писанка у мене,
мабуть, кращої нема,
мама тільки помагала,
малювала я сама.

Катерина Перелісна

Іде Великдень

Взялися звірята
писанку писати,
бо ж іде Великдень,
це Велике свято!
Зайчик на драбині
пише взори сині,
а лисиця помагає,—
така добра нині!
Мишка із грибочка
видивляє очка:
буде у звіряток

писанка нівро́чку[1]!
Гуска ще під крила
квачик захопила,
пташка заспівала:
— Всім робота мила!
Лиш сова оспа́ла[2]
люто забурчала:
— От мені дали би,
я намалювала б!
Кінчають звірята
писанку писати,
раді та веселі,
що надходить свято!

Леся Храплива

? Розкажи, як звірята розмальовували писанку. Як ти гадаєш, чи гарна вийшла писанка?

---

[1] Нівро́чку — непогана.
[2] Оспа́ла — сонна.

Про бабу, внучку та Жучку

Українська народна казка

Жили собі в одному селі баба, внучка та Жучка. Прийшла весна. Всі на полях та в городах працюють, тільки баба, внучка та Жучка з двору не виходять.

— Ох, ох, недовго вже мені ряст топтати[1],—

---

[1] Ряст топта́ти — жити.

охає баба.— Помру до осені, нащо ж даремно сіять-садить?

— Ах, ах, яка я вродли́ва[1]! — ахає перед дзеркалом онучка.— До осені заміж вийду, навіщо мені працювать?

— Гав, гав, загину я без баби і внучки, нехай хоч перед смертю відле́жусь,— думає Жучка.

Прийшла осінь. Баба не вмерла, внучка заміж не вийшла, Жучка не згинула. А комора поро́жня. Як їм зиму перезимува́ти?

— Отак-то! **Поки живеш на світі — працюй!**

? 1. Про що розповідається у казці?
2. Як міркували баба, внучка і Жучка?
3. Що ж сталося, коли прийшла осінь?
4. Перечитай виділені слова. Чи передають вони головну думку казки? Чи можна їх назвати найголовнішими у тексті?

---

[1] Вродли́ва — гарна, красива.

І в Ясочки є грядка!

Ранком сонце лине просто в хату, промені лягають на поріг. Вийшла Яся у садок гуляти, де ще так недавно танув сніг. А тепер — росте на гіллі листя, горобці веселі цвірінчать, і нового́ї трав-ки гострі списи з-під трави торішньої стирчать.

Край паркану — що це роблять діти? Скільки сміху, галасу й турбот! Підійшла Ясюня подивитись:

— Це ж вони тут ско́пують город!

Сміх і галас:

— В мене будуть дині!

— В мене морква!

— В мене буряки!

А в того — гарбуз з смачним насінням, і в'юнки́й горох, і огірки...

А Ясюня ще така маленька, наймолодша від усіх діток: чорні очка, личко рожеве́ньке і кругле́нька вся, як огірок.

Тягне Яся і собі лопату,— ой, яка ж велика та важка!

— Буде в мене теж маленька грядка, як у всіх дітей із дитсадка!

І скопала грядку наша Яся, не відстала від усіх діток. Їй, щоправда, допоміг Михасик, та Роман, та Лесь, та Ігорьок...

Ну, мала́, яке тобі насіння?

А мала й не знає: що саджать? Посадити б їй солодкі дині, що під сонцем, як свинки, лежать? Чи червону моркву? Чи салату? Чи смачні зелені огірки? Чи капусту — потім шаткува́ти? Чи горошок, щоб зривать стручки?..

Узяла Ясюня по зернятку й буряків, і моркви, й те, і те...

Ой, і буде ж у Ясюні грядка, мабуть, краща, ніж у всіх дітей!

Йде робота радісна і спора, веселіша за найкращу гру. А весняне сонце лине вгору, і пече, й цілує дітвору.

Наталя Забіла

? 1. Про що розповідається у тексті?
2. Що садили дітки?
3. Що вирішила Ясочка?
4. Як працювали дітки?

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Квітника́рка

Наша Варка —
господарка,
помічниця, квітникарка.
У саду біля криниці
висіває чорнобривці.

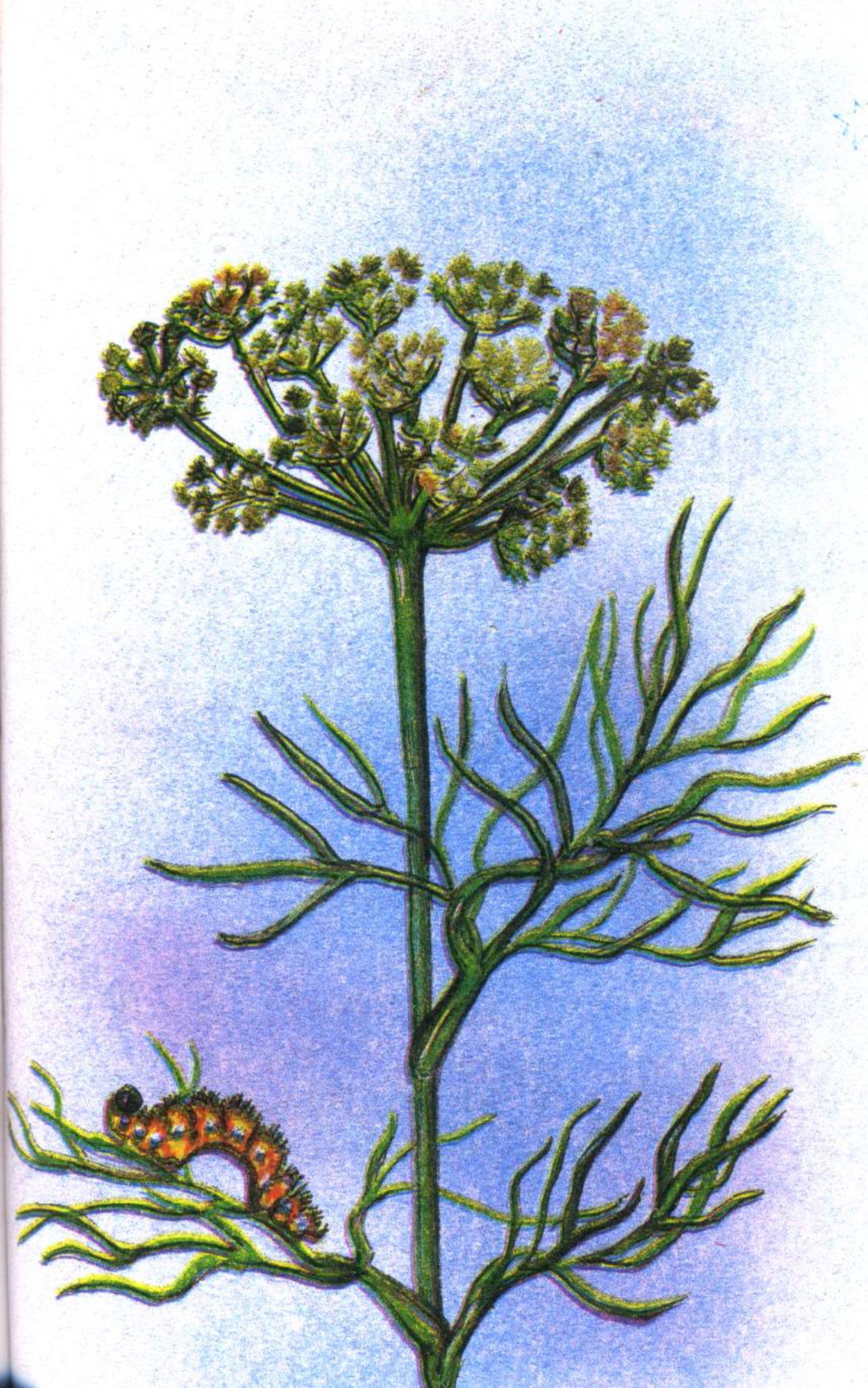
Анатолій Камінчук

Яблунька

Яблуньку мій братик
поливати звик.
— Буде,— каже тато,—
з нього садівник.
А під нею літом
гомонять діди:
— Хай зростають діти
і цвітуть сади!

Леонід Куліш-Зіньків

? 1. Про що розповідається у вірші?
2. Яке побажання тут висловлене?

ПРОЧИТАЙ СКОРОМОВКУ.

Кріп

Прокіп
сіяв кріп.
Нащо Прокопу
стільки кропу?
Каже Прокіп:
— Для борщику
кріп.
Маю десяток
прокопеняток!

Анатолій Камінчук

ПРОЧИТАЙ СКОРОМОВКУ.

Овес

Овсій,
Овес
Сій!
Овсій
День увесь
Сіяв овес!

Анатолій Камінчук

Чому помідор червоний

У бабусі на ко́мині[1] лежали насіни́ни огірка і помідора. Притулилася до них маленька мачи́на.

— Ну що може вирости з такої крихітки? — пиха́то сказали насінини.

Весною посіяла бабуся насінини огірка, помідора і маленьку мачину.

---

[1] Ко́мин — пере́дня частина печі, через яку виходить дим.

Пройшов час, і виросли огірок і помідор.

— А де ж наша мачина? — спитали вони, хизу́ючись собою.

Почув їхню розмову метелик.

— А ви погляньте вгору!

Високо вгорі подзво́нювала золотою чашечкою маківка.

Огірок аж позеленів. Від за́здрощів.

А помідор — почервонів. Від сорому.

Володимир Сенцовський

? 1. Передай розмову насінинок.
2. Що з них виросло? Про що вони говорили тоді?
3. Чому позеленів огірок, а помідор почервонів?

Весело було

Дмитрик з Наталею цілу годину не гралися — працювали, пропо́лювали грядку цибулі.

— Це бур'яне́ць, а це цибулька,— казала Наталя.

— Бур'янець виривай, а цибулька хай росте.

— Молодці! — похвалила обох Наталина мама, а потім спитала:

— Ви не стомилися?

— Ні, нам було весело, бо на акації горобчики цвірінчали, наче на цимбалах грали,— весели́ли нас за роботою: жив-жив, жив-жив,— похвалився Дмитрик.

Андрій М'ястківський

? 1. Що робили Дмитрик з Наталею?
2. Як треба прополювати городину?
3. Чому дітям було весело?

Квіти

Під віконцями
на сонці
у весняному саду
у земельку,
як в постельку,
я насіннячко кладу.

Сонце, смійся!
Дощик, лийся!
Линьте, краплі, до землі,
щоб на грядках
у зернятах
кріпли паростки малі.

Прийде літо,
будуть квіти,
будуть в мене восени
у віночку на голівці
чорнобривці запашні.

Наталя Забіла

? 1. Чи любиш ти садити квіти?
2. Які квіточки садиш ти навесні у своєму садочку?
3. Що треба для того, щоб вони гарно росли?

Кавун

Оповідання

— Ходімо, Петрику, кавуна посадимо,— кличе дідусь.

Пішов би Петрик, та дорога на баштан — у калюжах. А Петрикові їх перестри́бувати лі́ньки.

Посадив дідусь кавуна сам.

Настало літо. Росте кавун. Спека надворі нестéрпна.

— Ходімо, Петрику, кавуна поллємо.

Пішов би Петрик, та хто ж за нього метеликів сачком ловитиме?

Пішов дідусь сам. Полив кавуна.

Виріс кавун — руками не обхóпиш.

— Ходімо, Петрику, кавуна принесемо,— гукає дідусь.

Пішов би Петрик, але ж на гойдалці саме розгойдався. Мало не до хмар.

Прикотив дідусь кавуна з баштану сам. Прикотив, витер піт та й каже:

— Ну й лінькува́тий же ти в мене, онучку! Навіть кавунові за тебе соромно.

Розрізав він кавуна. А той і справді червоний-червоний. Мов Петрик.

Борис Вовк

? 1. Про що просив Петрика дідусь?
2. Які причини щоразу знаходив онук, щоб відмовити дідусеві?
3. Чому кавунові було соромно за Петрика?
4. Чи зрозумів онук, що був неправи́й?
5. Як повівся б кожен із вас на місці Петрика?

Липка

Пилипку, Пилипку,
поливай липку.
Прийде літко,
зацвіте липка.
Бджілки загудуть,
медку дадуть.

Анатолій Камінчук

? 1. До чого заóхочує хлопчика поет?
2. Як віддячить липка Пилипкові?
3. Чи доводилося тобі доглядати за посадженим деревцем?

Я вирощу внучку, дідусю

У садку росте стара вишня. Маленький хлопчик Олесь побачив недалеко від неї маленьку вишеньку та й питає дідуся:

— Дідусю, де взялася ця маленька вишенька?

— З кісточки виросла,— відповів дідусь.

— То це донька старої вишні?

— Так, донька.

— А внучка у старої вишні буде?

— Буде, Олесю,— відповів дідусь,— якщо ти ви́кохаєш оцю маленьку вишеньку, діждешся з неї ягідок, посадиш кісточку — то з кісточки її виросте внучка старої вишні.

Олесь задумався.

— Я вирощу внучку старої вишні,— сказав Олесь.

Василь Сухомлинський

? 1. Прочитайте оповідання в особах.
2. Чому воно має таку назву?

Травнева пісенька

В травні все навкруг співа —
і дерева, і трава,
соловейки по лісах,
жайворонки в небесах,
і весела дітвора
коло нашого двора.
Зустрічають всі вони
свято сонця і весни.

Тамара Коломієць

? 1. Чи подобається тобі травне́ва пора́?
2. Тобі теж здається, що у «травні все навкруг співа»?

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Сонце у траві зійшло,
усміхнулось, розцвіло,
згодом стало біле-біле
і за вітром полетіло.
(Кульбабка)

Людмила Паниченко

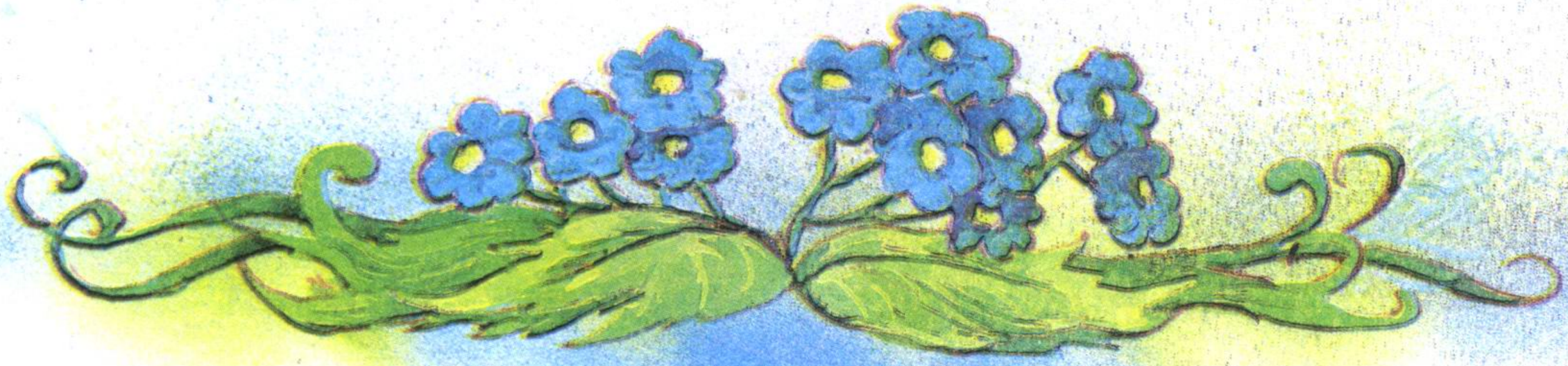
Хто із нас додéржав слова?

Як торік був Мамин день,
день вітання і пісень,
то хороші подарунки,
і вишивки, і малюнки,
гарні китиці квіток
мала мама від діток.

Всі ви маму цілували,
всі ви мамі обіцяли:
«Будем чемні з цього дня
і слухняними щодня.
Даємо тобі ми слово:
все робити без відмови
і послухатись ураз,
тільки скажеш що до нас».

З того часу рік минає,
і дитина кожна знає:
Мамин день приходить знову,
хто із нас додержав слова,
обіцянок не забув,
хто слухняним завжди був.

Галина Чорнобицька

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

День Матері

— Мамо найдорожча,
мамочко єдина,
щирі побажання —
від доні, від сина.
Квіточок пахучих
принесли багато
в цей травневий ранок,
у велике свято!

Ольга Гаєцька

? 1. Що ти подаруєш матусі на свято? Що їй побажаєш?
2. А що подарувала і щоденно дарує тобі матуся?

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Полуниці

Від садочка до криниці
мама садить полуниці.
Мамі я допомагаю,
полуниці поливаю.
Каже мама: — Любий
Грицю,
будеш їсти полуниці!

Анатолій Камінчук

ПРИНЕСЛИ НАМ КОШЕНЯ...

ДОФАНТАЗУЙ КАЗОЧКУ.

Дід та баба

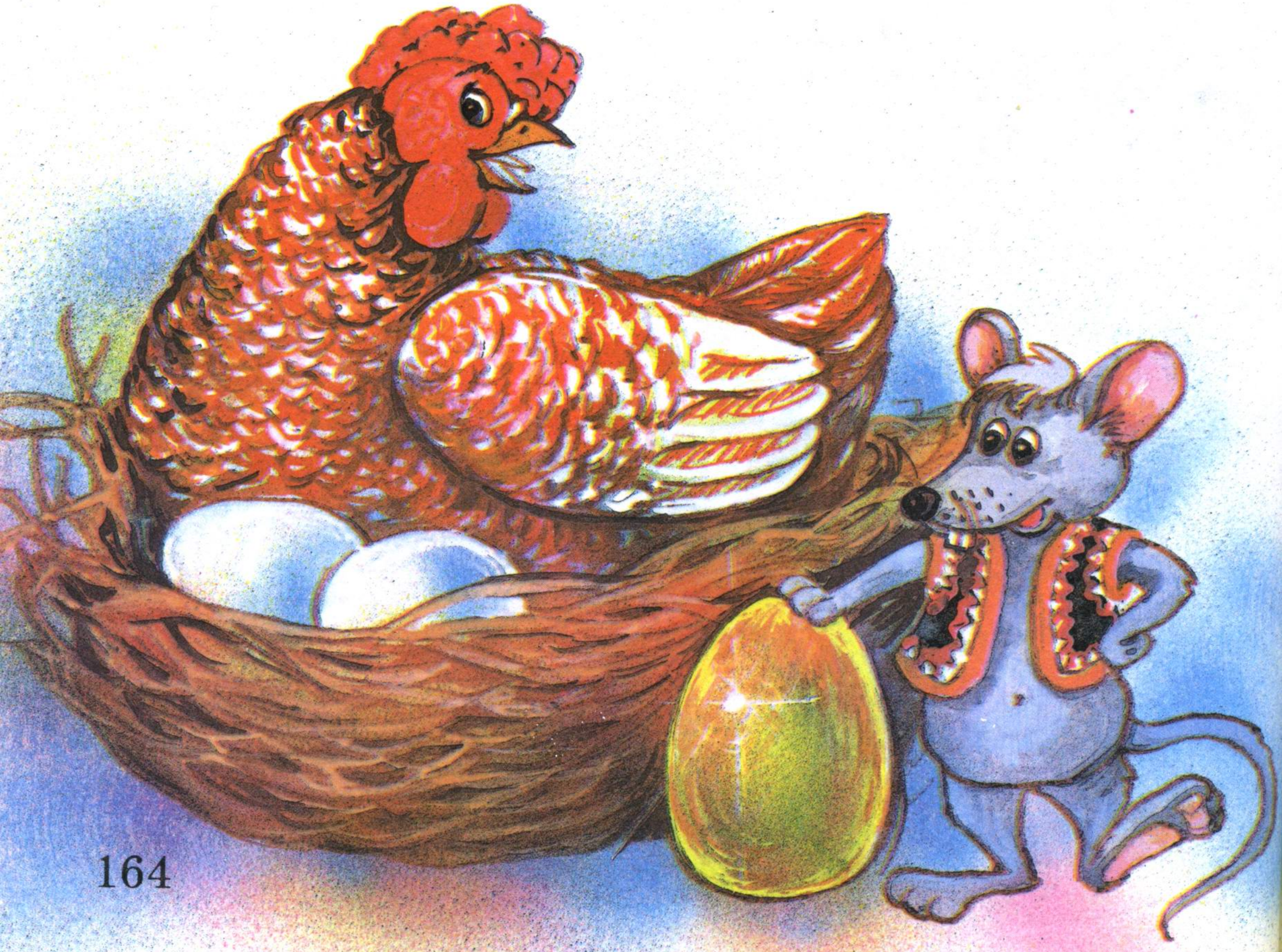
Жили собі дід та баба, і була в них курочка ряба. Знесла курочка яєчко.

Дід бив-бив — не розбив, баба била-била — не розбила.

Мишка бігла, хвостиком зачепила, яєчко покотилося та й розбилося.

Дід плаче, баба плаче, а курочка кудкудаче:

— Не плач, діду, не плач, бабо, знесу вам яйце не просте, а золоте.

Корова, кінь і пес

Українська народна казка

Корова, кінь і пес засперечáлися між собою, кого із них господар найбільше любить.

— Звичайно, мене,— каже кінь,— я йому плýга й бóрону тягаю, дрóва з лісу вожý, він сам на мені в місто їздить. Пропав би він без мене.

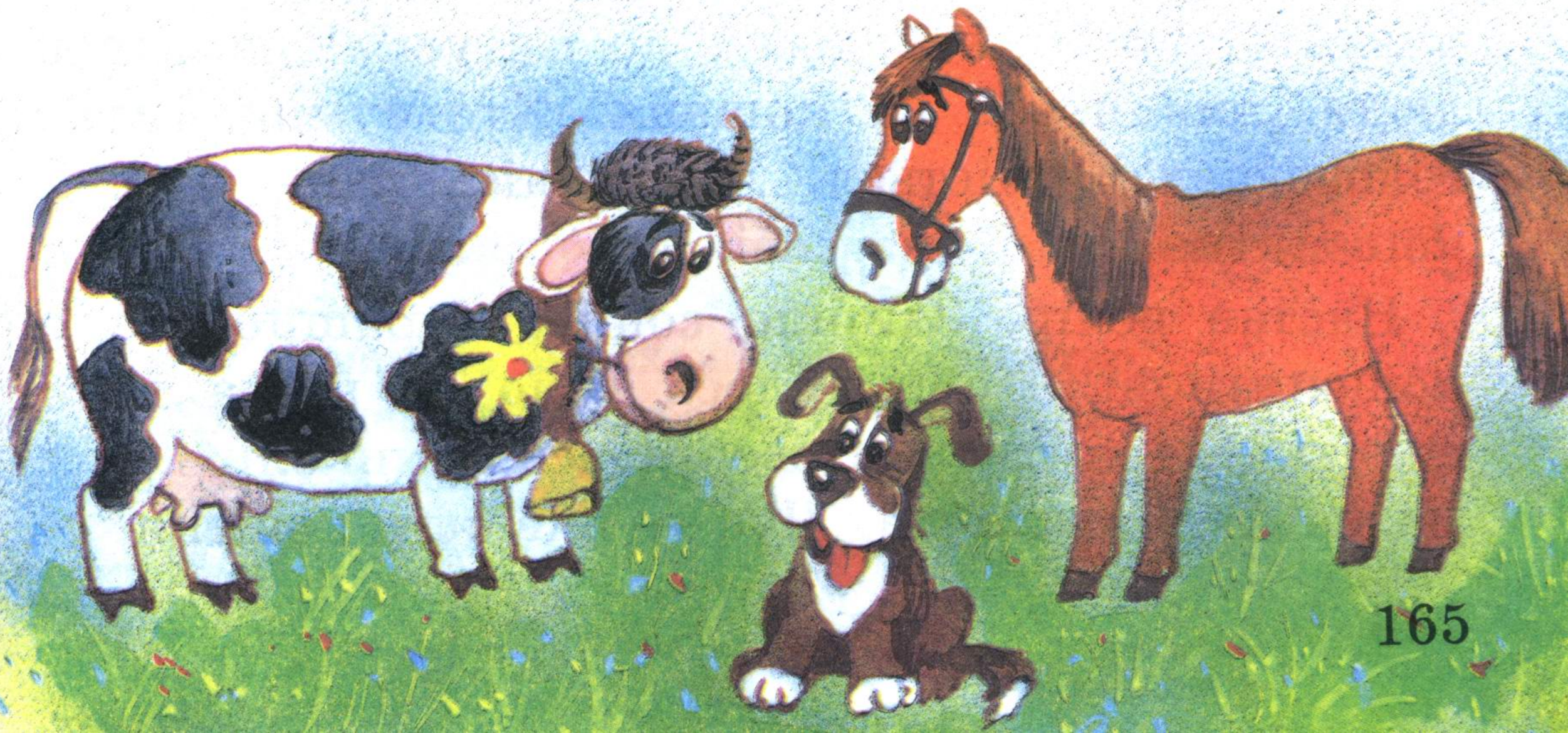
— Ні, господар більше мене любить,— каже корова,— я все його сімéйство молоком напуваю.

— Ні, господар більше мене любить,— гарчúть пес,— я йому хату стережу.

Вúслухав господар цю суперéчку та й каже:

— Перестаньте сварúтися, всі ви мені потрібні, і кожен із вас добрий на своєму місці. Але сам себе ніхто не хвалить!

? 1. Про що сперечалися корова, кінь і пес?
2. Як господареві вдалося їх помирити?
3. Чи погоджуєшся ти з думкою, висловленою в останньому реченні?

Покинуте кошеня

Хтось виніс з хати маленьке сіре кошенятко й пустив його на дорогу. Сидить кошеня та й нявчить. Бо хоче додому, до матусі. Проходять люди, дивляться на кошеня. Хто сумно хитає головою, хто сміється. Хто жаліє: бідне кошенятко, та й іде собі.

Настав вечір. Зайшло сонце. Страшно стало кошеняткові. Притули́лося воно до куща та й сидить — тремтить. Поверталась із школи маленька Наталочка. Чує — нявчить кошеня.

Вона не сказала ні слова, а взяла кошеня й понесла́ додому. Пригорну́лося кошенятко до дівчинки. Замуркоті́ло. Ра́де-радісіньке.

Василь Сухомлинський

? 1. Як кошенятко опини́лося на дорозі? Чому воно нявчало?
2. Як дивились перехо́жі на кошенятко?
3. Як кошенятко потрапило до Наталочки?
4. Чи схва́люєш ти вчинок дівчинки? Що можна про неї сказати?

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

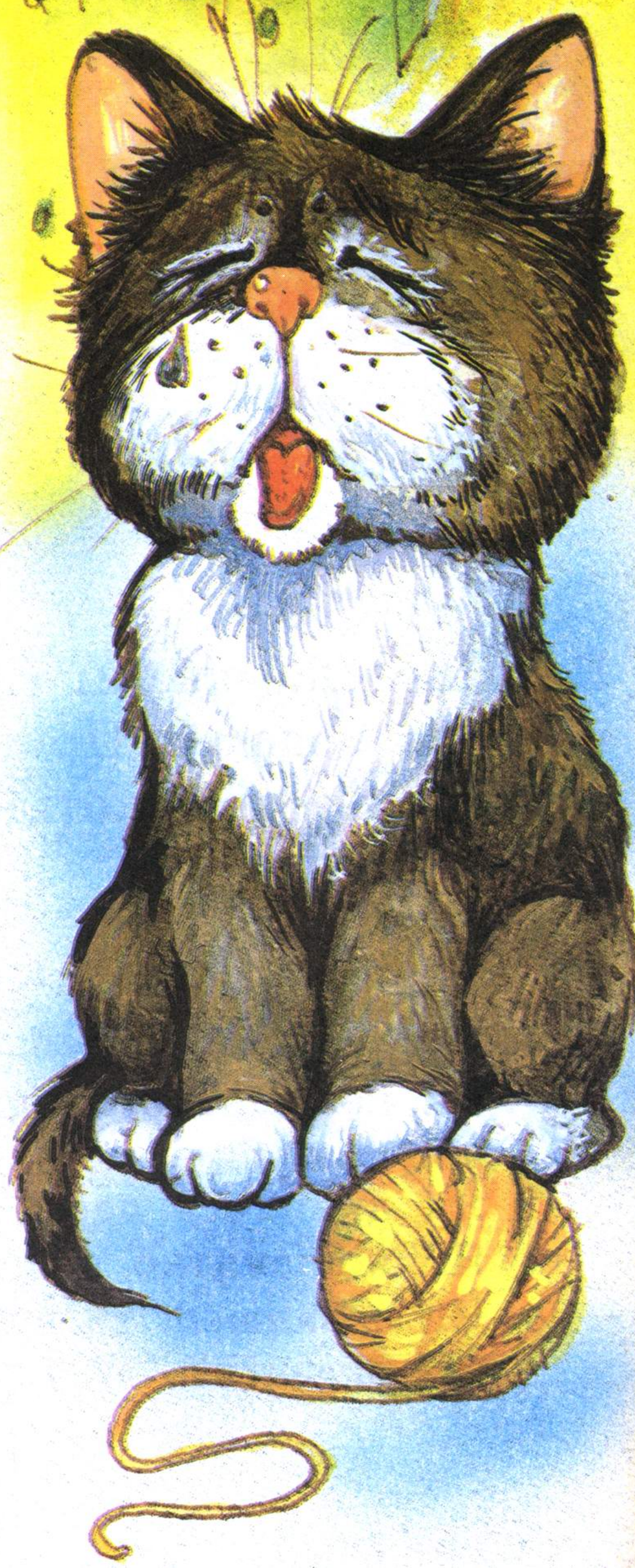
Кошеня

Принесли нам кошеня.
А воно нявчить щодня.
Десь заб'ється у куточок,
мов не котик, а клубочок.
— Няв.

Кошенятко, кошеня,
чом ти нявкаєш щодня
і нічого не їси —
ні хлібця, ні ковбаси?
— Няв.

Хоч воно не знало слів,
та його я зрозумів.
Кошеня усіх боїться,
бо немає мами-киці.
— Няв.

Вадим Крищенко

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Підростай швиденько

Приніс учора татко
сіреньке цуценятко.
Воно із нами грається
і зовсім не кусається.
— На молочка, маленьке,
та підростай швиденько!

Галина Сафонова

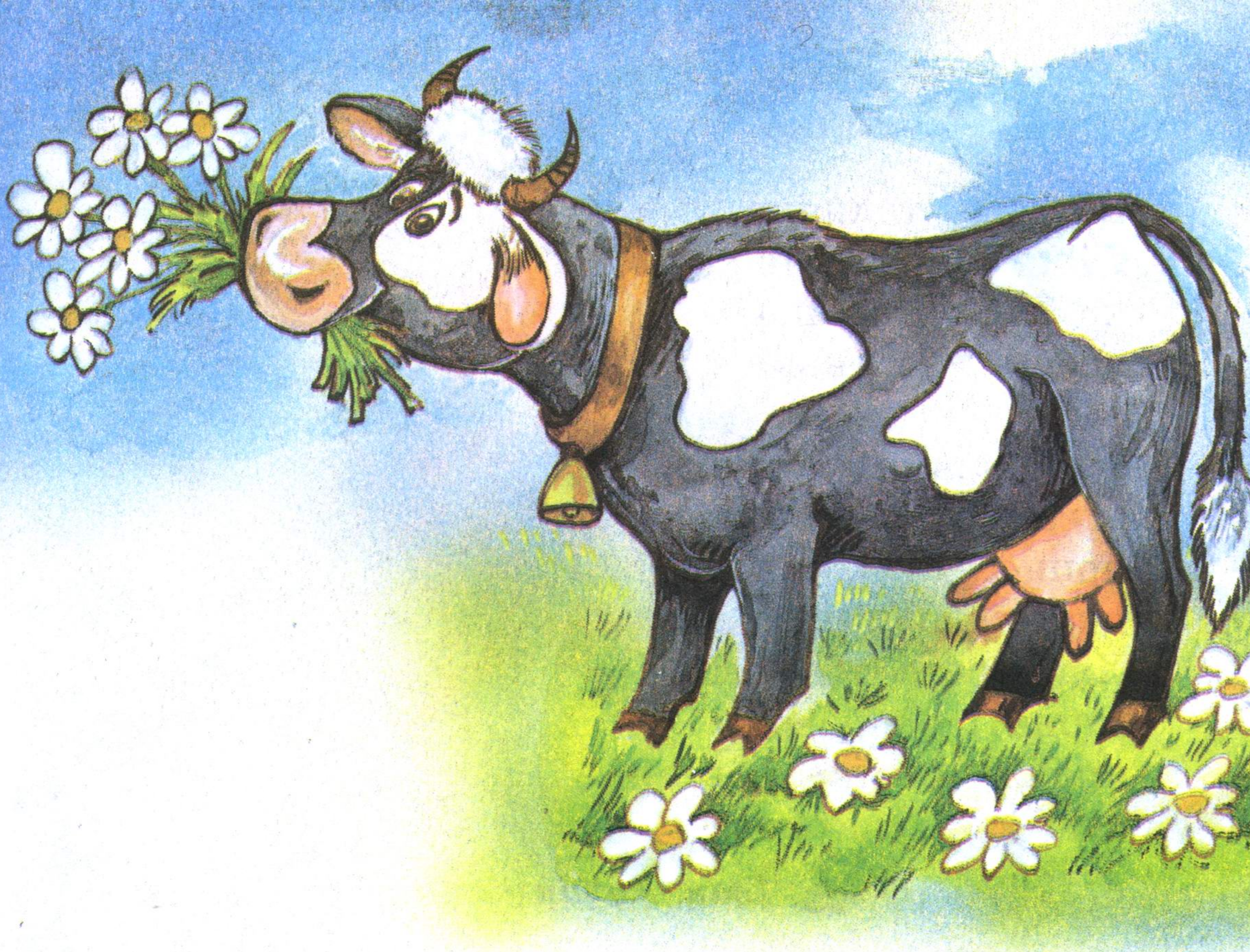
Друзя́ки

Кіт з Рябком були друзяки.
Котик нишком у собаки
брав щоразу м'ясо, сало,
бо котові завжди мало.

А Рябко зітхав у тузі:
«Хай бере, на те ми друзі».
Діти, ви скажіть мені:
кіт був друг Рябкові?
— … .

Платон Воронько

? 1. Чому ти так вважаєш?
2. Як повинні поводитися справжні друзі?

Корівко, корівко,
дай мені сиру,
дай мені масла,
я тебе, корівко,
ціле літо пасла.

? Як треба доглядати корівку, щоб вона давала молоко?

Теличка

Є у нас теличка,
дуже ще маленька,
на голівці в неї
зірочка біленька.

Ми нарвем теличці
у саду травички,
принесем відерцем
чистої водички.
Хай росте теличка
гарна і здорова,
пройде кілька років —
буде в нас корова.

Іван Кулик

Пиха́тий[1] Півень

Ходив Півень на подвір'ї. Побачив барви́сту веселку на небі та й сміється:

— І в мене хвіст барвистий, кращий за веселку.

Та ось пішов дощ. Намочив пихатому хвоста. Обвис той хвіст аж до землі. Соромно стало Півневі. Втік він на сі́дало й більше нікóли не хва́стався.

Василь Сухомлинський

? 1. Чому в Півня відпа́ла охота вихваля́тися?
2. Що можна порадити людям, схожим на Півня з казочки?

---

[1] П и х а́ т и й — той, що ста́виться із зве́рхністю до інших.

Як здивува́вся Мурко

Був собі у бабусі старий-престарий кіт Мурко. Лежить Мурко проти сонця, гріється. Заплющив очі, спить, поклав голову на лапки. Тільки хвостом махає, мух відганя́є.

На подвір'ї ходило курча. Воно відби́лося від квочки й жа́лібно пищало. Побачивши кота, замо́вкло. Підійшло тихе́нько до нього, притулилося й очі закрило. Тепло йому біля кото́вого кожушка́.

Мурко відчув, що до нього хтось притулився. Розплющив очі — курча. І здивува́вся: та й смілива́ ж яке!

Дивиться Мурко на курча, дивуéться й не знає, що йому робити. Чи налякáти курча, щоб утекло, чи хай собі гріється?

Василь Сухомлинський

? 1. Хто потурбувáв спокій Мурка?
2. Чому курчатко пригорнулося до кота? Що воно відчуло?
3. Чому розгубúвся Мурко?
4. Як ти гадаєш, що кіт зреéштою вирішив?

Як це так?

Як це так, Йованку,—
сам ти п'єш сметанку,
а голодний котик
підтягнув животик
і ковтає слинку?
Так не роблять, синку!

З котиком годиться
завжди поділиться.

Щоб удвох були ви
ситі і щасливі.

Йован Змай
(Переспів Оксани Сенатович)

? 1. Чи шкóда тобі котика?
2. Чи любить котика Йованко? Чому ти так вважаєш?
3. А як ти турбуєшся про свого котика (песика)? Чим його годуєш, напуваєш? Як доглядаєш?
4. Вивчи вірш напам'ять.

Котик

Котик мився язичком.
Я прийшов із рушничком.
«Ось,— кажу,— тобі приніс:

витри вушка, витри ніс!»
На рушник не глянув котик —
витер лапкою свій ротик.

Михайло Стельмах

? 1. Чому котик не взяв рушничка?
2. Чи доводилося тобі спостерігати, як умиваються домашні тварини, птиця? Розкажи тому, хто цього не бачив.

☺ ПОСМІХНІМОСЯ!

Жарт

Учитель: «Іванку, чи довго живуть миші?»

Учень: «А це залежить від кота».

Коза і вівця

Зустрічає вівця козу з дітками та й каже:

— О, які гарні в тебе ягнята.

— Не ягнята, а козенята,— поправля́є коза.

— А хіба не в усіх однаково діти називаються? — питає вівця.

— Авже́ж ні. У тебе ягнята, в мене козенята, в гусочки — гусенята, в кішечки — кошенята, в

Жучки — цуценята, в перепі́лки — перепеленя́та...

— О-о, я так і не ви́мовлю. А в корови — коровенята?

— Ні-і, телята.

— А в кобили — кобиленята?

— Ні-і, лошата.

— От не збагну́[1] — як вони добира́ють[2], де хто. А для мене всі — ягнята.

Дмитро Чередниченко

? 1. Прочитайте оповідання в особах.
2. Яких ви знаєте домашніх тварин? Як називаються їхні дітки?

ВГАДАЙ СЛОВЕЧКО.

І мала, і кучерява,
і тихенька, і ласкава.
Песик її стереже,
бабця доїть і стриже,
має брата баранця,
називається ... .

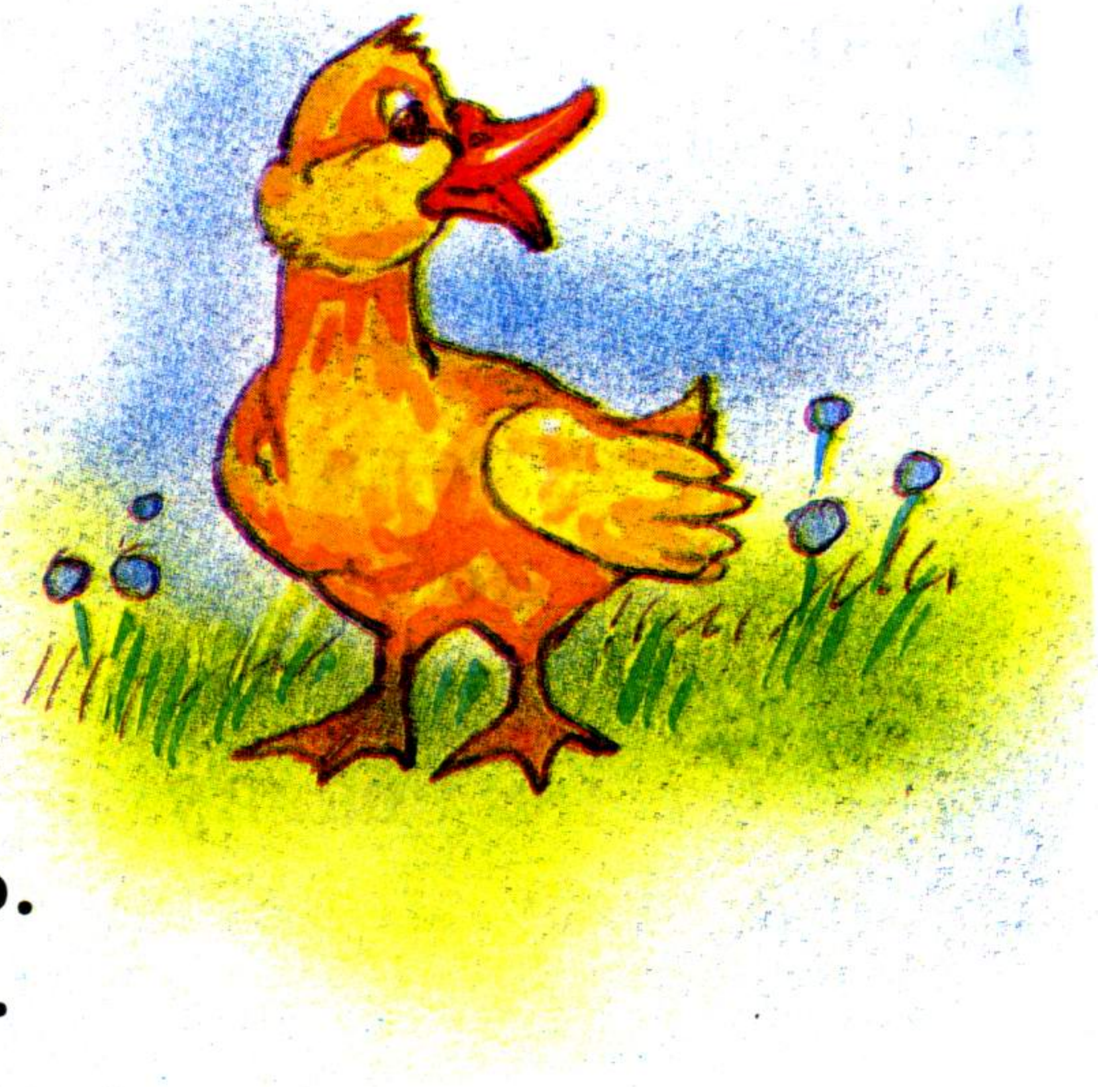
Марійка Підгірянка

---

[1] Не збагну́ — не розумію.
[2] Добира́ють — розрізня́ють.

ПРОЧИТАЙ ПАЛІНДРОМ.

Тіка кіт.
Я несу гусеня.

Матері́

— Ма-а! — кличе малятко.
— Ме-е! — кличе телятко.

Мамами мами усі називаються,
ми́ттю[1] вони до дітей озиваються.

Олег Орач

? 1. Яких мам ти знаєш?
2. Що є у них спільного?

ВИВЧИ УКРАЇНСЬКУ НАРОДНУ ЛІЧИЛКУ.

Бігли коні під мостами
з золотими копитами.
Треба стати погадати,
що тим коням їсти дати.

[1] М и́ т т ю — відра́зу.

Хитрий пастушок

— Ой, розумне дуже, татку,
наше біле козенятко.
У садочку каже:
— Ме-е-е!
Хочу пастися
сам-е-е!

Леонід Куліш-Зіньків

? Чому вірш має таку назву?

ВИВЧИ СКОРОМОВКУ.

Перше, ніж доїти сісти,
треба кізці дати їсти.

Олег Орач

Нікóли не хвались

Хвалився кіт,
що він убрід
Дніпро перебреде.
Та як пішов —
і не прийшов,
нема кота ніде.

І ти ніколи не хвались,
коли не можеш — не берись.

Платон Воронько

Що Ніна має зробити

Ра́но-ране́нько мама йшла в поле на роботу. Ніна ще спа́ла. Мама хотіла сказати доні, що вона має зробити за день. А будити малу жаль. І вона їй показала.

Прокинулась Ніна і все зрозуміла.

Побачила вона перед ліжком миску з водою й ганчірку. Це означа́ло: помий підлогу.

Побачила наси́пане на табуре́тці пшоно й

лози́нку. Це означало: погодуй курчат і ввечері зажени квочку в пові́тку[1].

Побачила били́нку помідора та бур'яни́ну, ви́рвану з кори́нням.

Це означало: прополи́ помідори.

Так і взнала Ніна, що їй робити. А до роботи вона дівчина впра́вна. Тож дуже зраділа мама увечері, як побачила: все пороблено.

Василь Сухомлинський

? 1. Чому мама не могла сказати доні, що їй треба зробити по господарству?
2. Як дівчинка дізналася, що їй робити?

[1] Пові́тка — сара́й.

ЛІТО—ЛІТЕЧКО

Ранок

Сонце піднімається.
Квітка розпускається.
Мама усміхається.
Ранок
починається.

Максим Крат

ВІДГАДАЙ ЗАГАДКУ-АКРОВІРШ.

Розкривають очі квіти:
«Ой, що діється на світі!..»
Сонце встало, припікає,
А з трави краса зникає.

Василь Довжик

Як стало сонечко світити,
як зігріва навколо все!
Дитя мале зриває квіти,
бабуся зіллячко[1] несе...

Олена Пчілка

ВІДГАДАЙ СЛОВЕЧКО.

В небі ластівка летить,
з вітром листя шелестить.
Воду п'є лелека.
Сонце палить. Спека.
Половіє́ жито.
Яка пора?
... .

Ігор Січовик

? **Які ознáки порú року допомогли тобі знайти правильну відповідь?**

[1] **Зíллячко** — рослини, квіти.

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Тільки вранці
квіти всі
умиваються в росі.

Наталя Забіла

ПРОЧИТАЙ ПРИСЛІВ'Я.

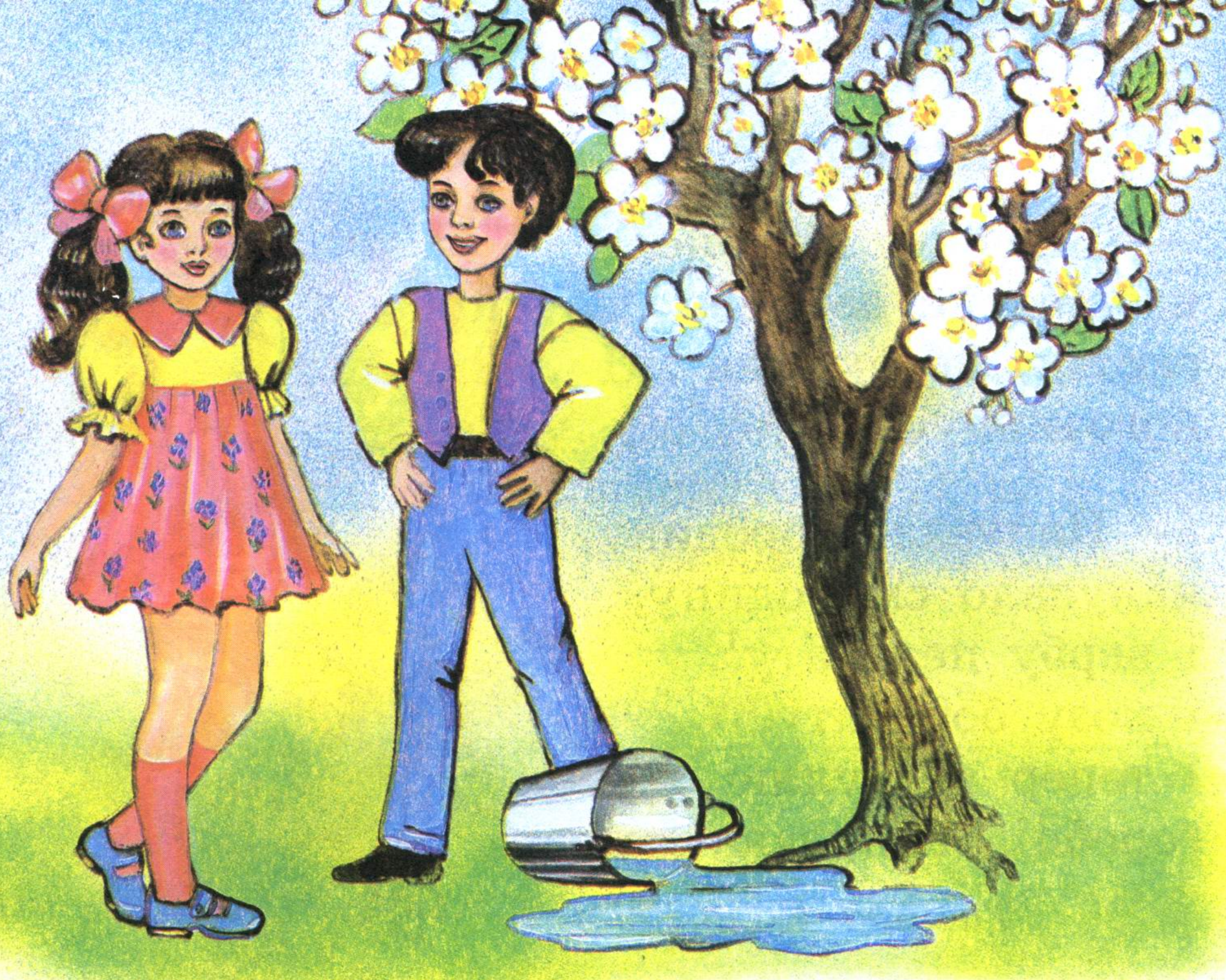
Роса — здоров'я, а вода силу дає.

? Чому так кажуть?

Хмаринка

Набра́ла Тетянка води з копанки[1], щоб вишню полити. Глянула у відерце, а там хмаринка гойдається. Біла, пухнаста.

[1] Ко́панка — криничка, ви́копана у бе́резі або в лісі.

Присіла Тетянка над відерцем — очей не відведе́ від хмаринки. Хотіла спіймати — не ловиться, між пальцями тікає.

Де не взявся Тарасик, схопив відерце і вилив воду під вишню.

Заглядáє Тетянка у відерце — нема хмарини.

— Що ж ти накóїв[1]! — ледь не плаче.— Мою хмаринку ви́хлюпнув. Тепер дістань мені з неба таку саму!

Василь Чухліб

? 1. Чому Тетянка обрáзилася на Тарасика?
2. Чи зміг хлопчик дістати дівчинці таку саму хмаринку?

---

[1] Накóїв — натвори́в, наробив шкоди.

Відерце

— Відерце, відерце,
посрі́блене денце,
скажи, де бувало,
кого напувало?

— Напувало городину,
напувало смородину,
і вербу пелеха́ту[1],
і козу бородату.
І тепер не гуляю —
горобців напуваю.

Тамара Коломієць

? 1. Прочитайте вірш в особах.
2. Чи є в тебе таке невто́мне відерце? Розкажи про нього.

ПРОЧИТАЙ, ВІДГАДАЙ, ІНШИМ ЗАГАДАЙ.

Блиску́че, дзвінке́,
сміливе, метке —
стрибає в криницю
по свіжу водицю,
несе її в дім
на радість усім.
(Відро)

Василь Заєць

[1] Пелеха́та — розло́га, кучерява.

Веселка

Етюд[1] рідної землі

Над ставком у хмарі грає веселка. Від сонця до землі барвистий міст. Це сонечко п'є воду. Воно й збудувало веселку. Бо сонечко таки втомилося, і йому хочеться пити.

Василь Сухомлинський

? Яку картину змалював у твоїй уяві автор?

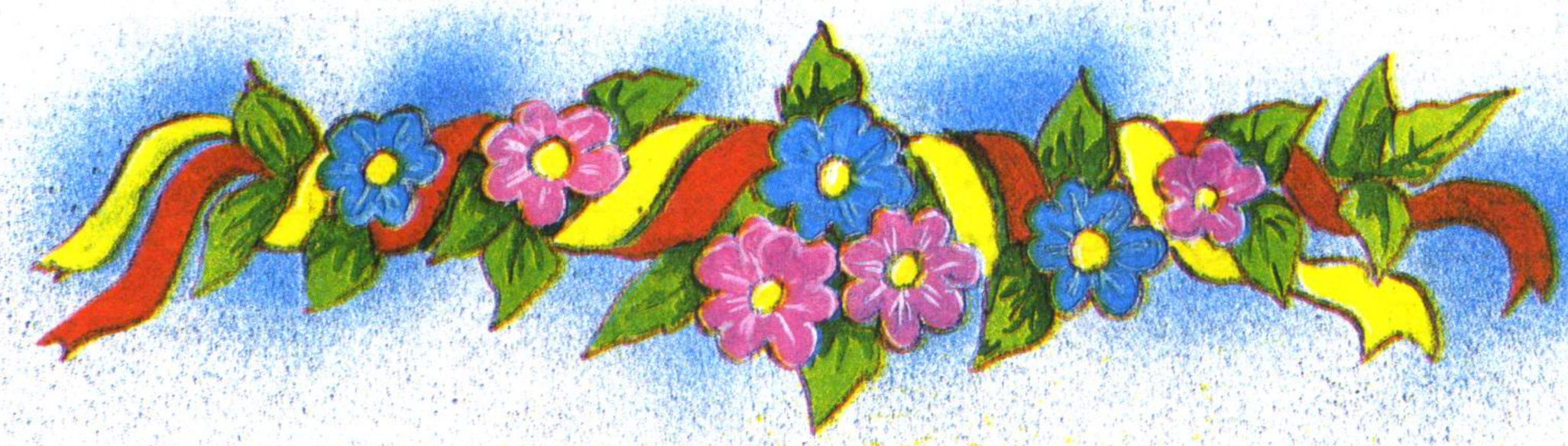
☆ РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО — РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Семиба́рвний килимок

По листочках, по траві
йшли краплини дощові
і знайшли серед квіток
семибарвний килимок.
А промені підхопили,
в небі килим почепили.

(Веселка)

Василь Заєць

[1] Ети́д — картинка з натури.

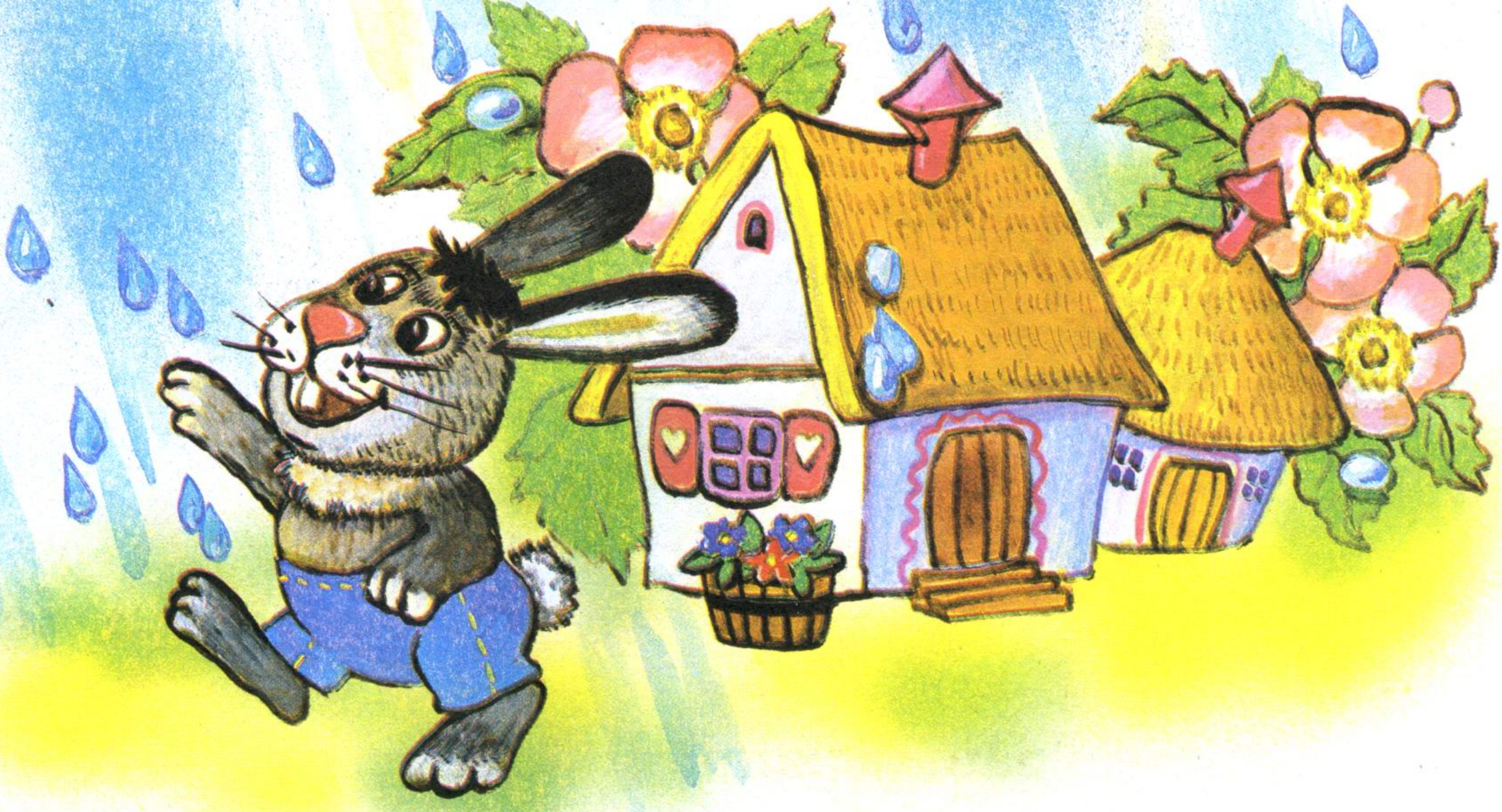
Пустотли́вий дощик

Дощик був на святі, де на бубоні грав Грім. Так той дощик розвесели́вся, розпустува́вся, так розтанцюва́вся, що не міг зупинитися ні в полі, ні в лісі, ні в саду.

Підбіг до Зайчикової хати — тук-тук...

Підбіг до Лисиччиної хатки та в шибочку — стук-стук...

Підбіг до Оленчиного віконця, став дівчинку надвір викликáти:

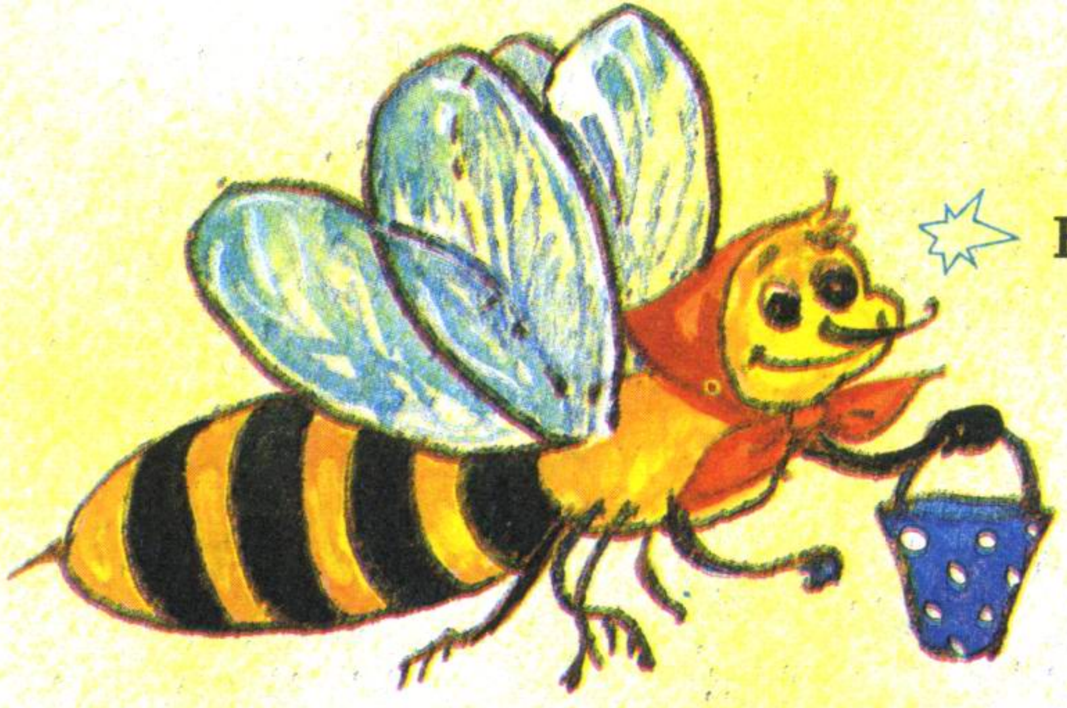
— Ходім, Оленко, до берізки!
— Боюся — змокнуть кіски.
— Хіба це страшно?
— Мабуть...
— Коли змокнуть — підростуть.
— І я змокну теж.
— І ти підростеш!

Бігає з Оленкою Дощик. Він зелене листя полоще. Умиває квіти й травичку. Викликає з хати Лисичку-сестричку, Зайчика-побігайчика:

— Давайте затанцюємо танóк!

Андрій М'ястківський

? 1. Про що розмовляли Дощик і Оленка?
2. Хто кого переконав?
3. Чи заставав тебе дощ у дорозі, в полі, в лісі, на луках, над річкою, на вулиці? Що ти тоді робив (робила)? Розкажи про одну з таких пригод.

☆ **ВИВЧИ ЛІЧИЛКУ.**

Джміль, оса
Та бджілка —
От і вся
Лічилка!

Анатолій Камінчук

Грай, бджілко!

Грай, бджілко, грай!
В полі, в лісі, на леваді
усі квіти тобі раді,
увесь рідний край!

Грай, бджілко, грай!
Цвітуть рясно садки наші,
сік медовий в кожній чаші —
тільки збирай!
Грай, бджілко, грай!
Межи зіллям, межи квіттям
пісню тиху брини дітям,
усіх звеселяй!

Марійка Підгірянка

? 1. Як грає бджілка?
2. Чи подобається тобі її музика?
3. Чи вдалося тобі роздивитися бджілку? Що це за комаха? Яка вона?
4. Яка користь від бджілки?

ВИВЧИ ВІРШІ НАПАМ'ЯТЬ.

Бджілка

— Де ти, бджілко, була?
— Облітала три села.
Радо в них мене вітала
кожна квітонька мала...

Богдан Чепурко

Бджілка весело літає

Бджілка весело літає,
квіткам вічка[1] розтуляє.
Каже: — Квіти, годі спати,
я прийшла медок збирати.

Анатолій Камінчук

---

[1] Ві́чка — о́чки.

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Любисток

У росі, немов намисто,
під вікном у нас любисток.
Цей любисток мама любить,
бо його садила Люба.
І садила, й доглядала,
із відерця поливала.

Анатолій Камінчук

Голубий дощик

— Наче й дощ недавно був, а вже сухо,— каже бабуся.— Помідори он геть вуха поопуска́ли.

Тетянка вхопила свою голубу поливáльничку й бігцем до діжки, що під ри́нвою[1]. Зачерпну́ла води і хутчі́й[2] до помідорів. Кро́пить їх і промовля́є:

— Ану, піднімайте вуха, бо дощик іде!

Тетянка й огірки не поминýла, і квасолю. Всю грядку полила.

Вийшла з хати бабуня і здивувалася:

— Наче й дощу не було, а городина повеселі́ла.

---

[1] Р и́ н в а — труба для відво́ду дощової води.
[2] Х у т ч і́ й — швидше.

— Був, бабусю, був! — усміхнулась Тетянка.— Голубий дощ ішов, з голубої поливальнички.

Василь Чухліб

? 1. Чому дощ не напоїв удóсталь городину?
2. Що здогадáлася зробити Тетянка?
3. Чому здивувалася бабуся?

ПРОЧИТАЙ СКОРОМОВКУ.

Сонячні соняхи

Соняшникам
сонечко
посміхалось
сонячно:
— Де взялися
на землі
дітки-сонечка
малі?

Леонід Куліш-Зіньків

? Чому сонечкові здалося, що на землі є його дітки?

Бджілка

Бджілка літає
серед квіток,
в вулик збирає
добрий медок.
Ох і солодкий
сік у квіток!
Дасть досхочу́ нам
меду дідок..
Скаже: — Жалійте,
діти, бджілок,
носять вони нам
добрий медок.

Яків Жарко

? 1. Чому дідусь каже, що бджілок треба жаліти?
2. А як ти жалієш цих дивови́жних комах?

ВІДГАДАЙ ЗАГАДКУ-АКРОВІРШ.

Біля гаю хатку маю,
День у день я вилітаю,
Жде на мене праця влітку,
Оглядаю кожну квітку.
Легко лину над лужком,
А частую всіх медком.

Василь Довжик

Ромашка й струмок

Виросла в лузі Ромашка. На високому стеблі зацвіла жовта квітка, мов маленьке сонечко.

Настало жарке́ літо. Висохла земля. Схилила голівку Ромашка: «Як же тепер мені жити?»

Недалеко біг струмок. Почув, як та квітка плаче. Жаль стало йому Ромашки. Полинув до неї, заспівав, заграв. Напоїв землю, підняла жовту голівку Ромашка, усміхнулася: «Тепер я не боюся палю́чого сонця».

Василь Сухомлинський

? Як струмок порятував Ромашку?

ПРОЧИТАЙ, ВІДГАДАЙ, ІНШИМ ЗАГАДАЙ.

На сонечко я схожий
і сонечко люблю,
до нього повертаю
голівоньку свою.

(Соняшник)

Анатолій Камінчук

Летюча квітка

Метелик на стебли́нку сів —
і вже незрозуміло:
чи то метелик там сидить,
чи, може, квітка біла.
Бо крильця — білі пелюстки́.
а в квітки — білі крила.
Зацвів метелик у траві,
а квітка полетіла.

Надія Кир'ян

Річка

Невеличка річка
плине коло хати —
ми щодня улітку
ходимо купатись.

Марійка Підгірянка

Ясочка на річці

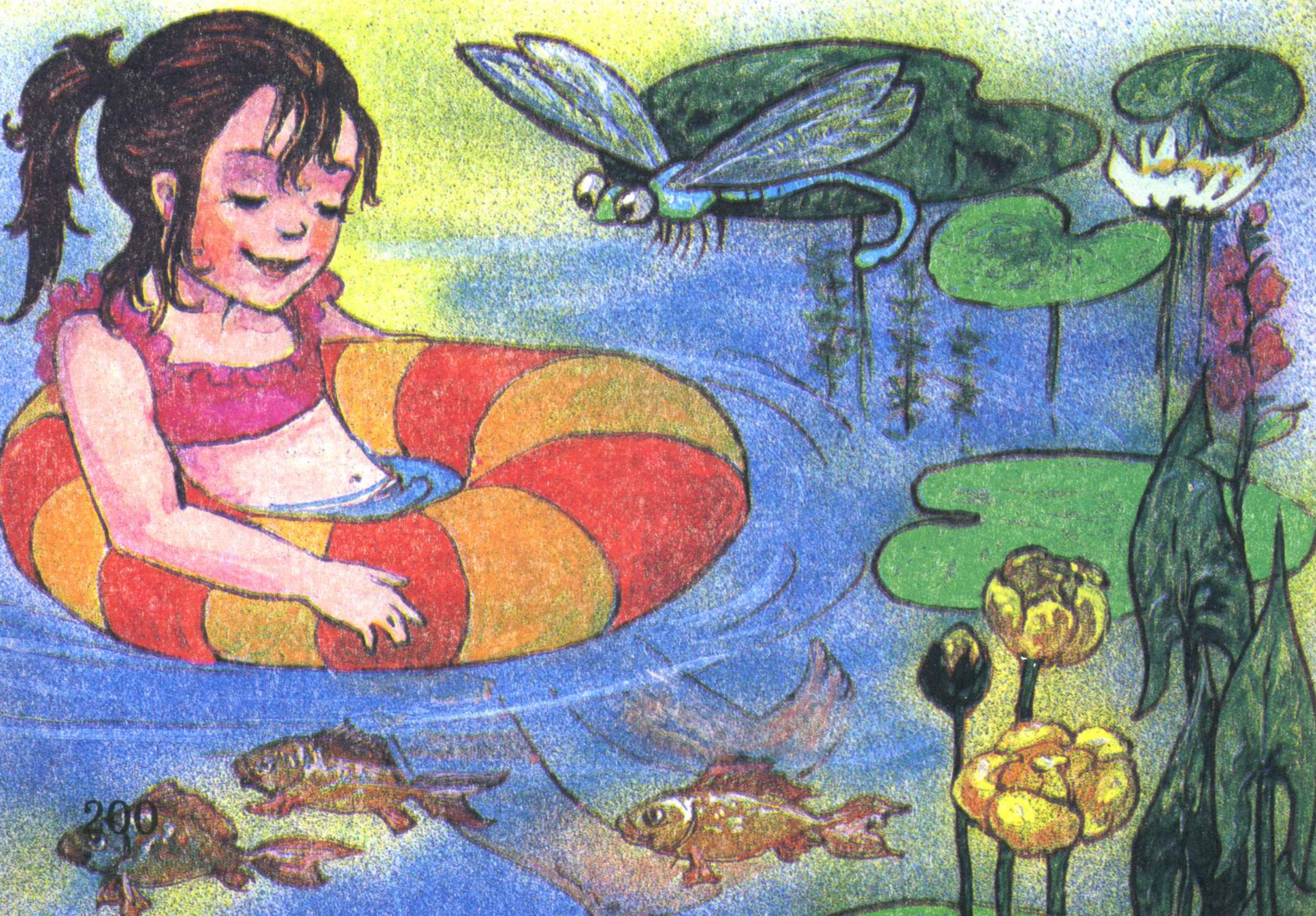
Блись та блись на сонці наша річка, повила́сь крізь луки запашні. А яка тепленька в ній водичка! І пісок м'якесенький на дні.

Поспішає весело мале́ча, цвірінчить на березі щодня. Вітере́ць цілує голі плечі і біжить по хвильках навмання.

Поскидали трусики і плаття, пострибали в воду малюки́. Ой, і любо ж, весело плескаться у струмочках тихої ріки!

Тут і наша Ясочка голе́нька. А навколо — рибок табунці́. Хоче рибку захопити в жменьку, та ніяк не вдержить у руці.

Всі забули про Юрка малого — він сидить один на бережку́. Бачить: що це дивиться на нього крізь рясну зелену осоку? Та страшне... зелене...

й просто суне... Та ось-ось на хлопчика стрибне́!..

Як гукне Юрасик до Ясюні:

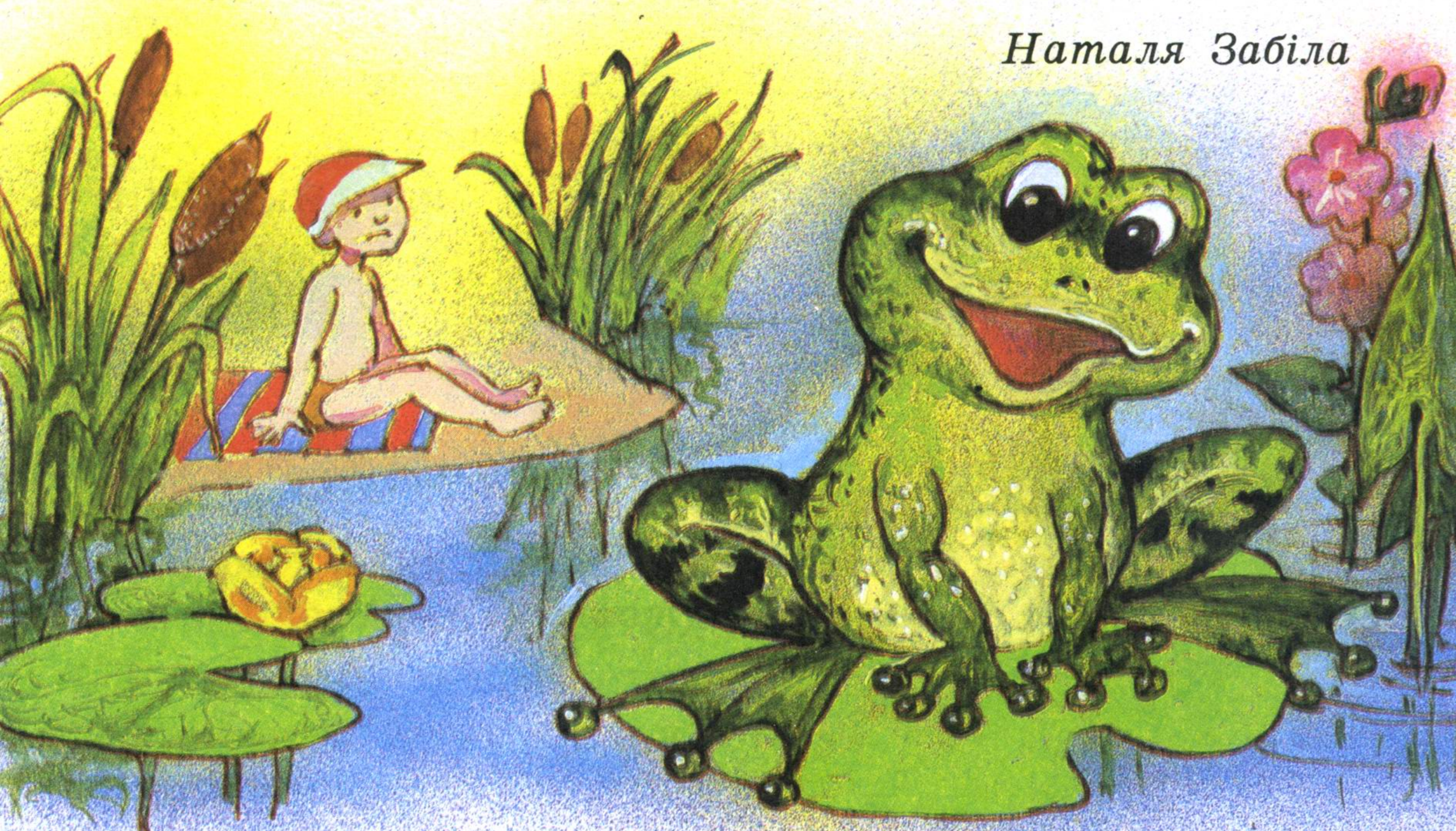
— Ясю! Ясю! Глянь, яке страшне!

А Ясюня звіра не злякалась, замахну́лась:

— Геть, поганий звір!

Подивилась жаба. Здивувалась. Та й плигнула в воду, під кушир[1].

Наталя Забіла

? 1. Розкажіть про річку, в якій ви купалися. Чи схожа вона на ту, яка описана у тексті?
2. Чи любите ви купатися так само, як Ясочка та її друзі?
3. Кого злякався малий Юрко? Як рятувала хлопчика Ася?

---

[1] К у ш и́ р — водяна́ кропива́.

Червоний метелик

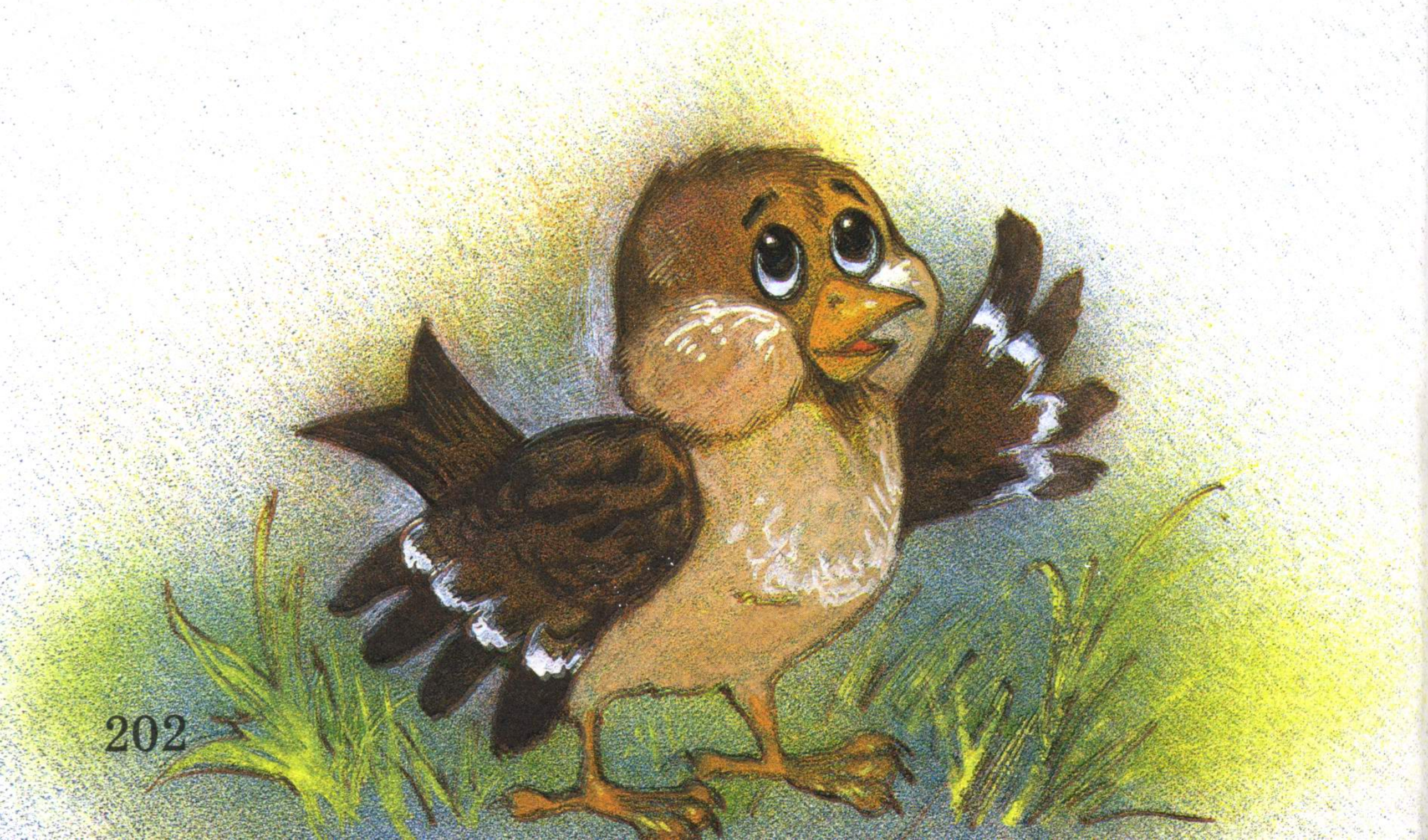
Над зеленою травою летів червоний метелик. Яскравий, красивий. Ось він сів на зелену траву. Посидів і знову полетів. Побачив метелика горобець. Літає над ним, ось-ось наздожене́.

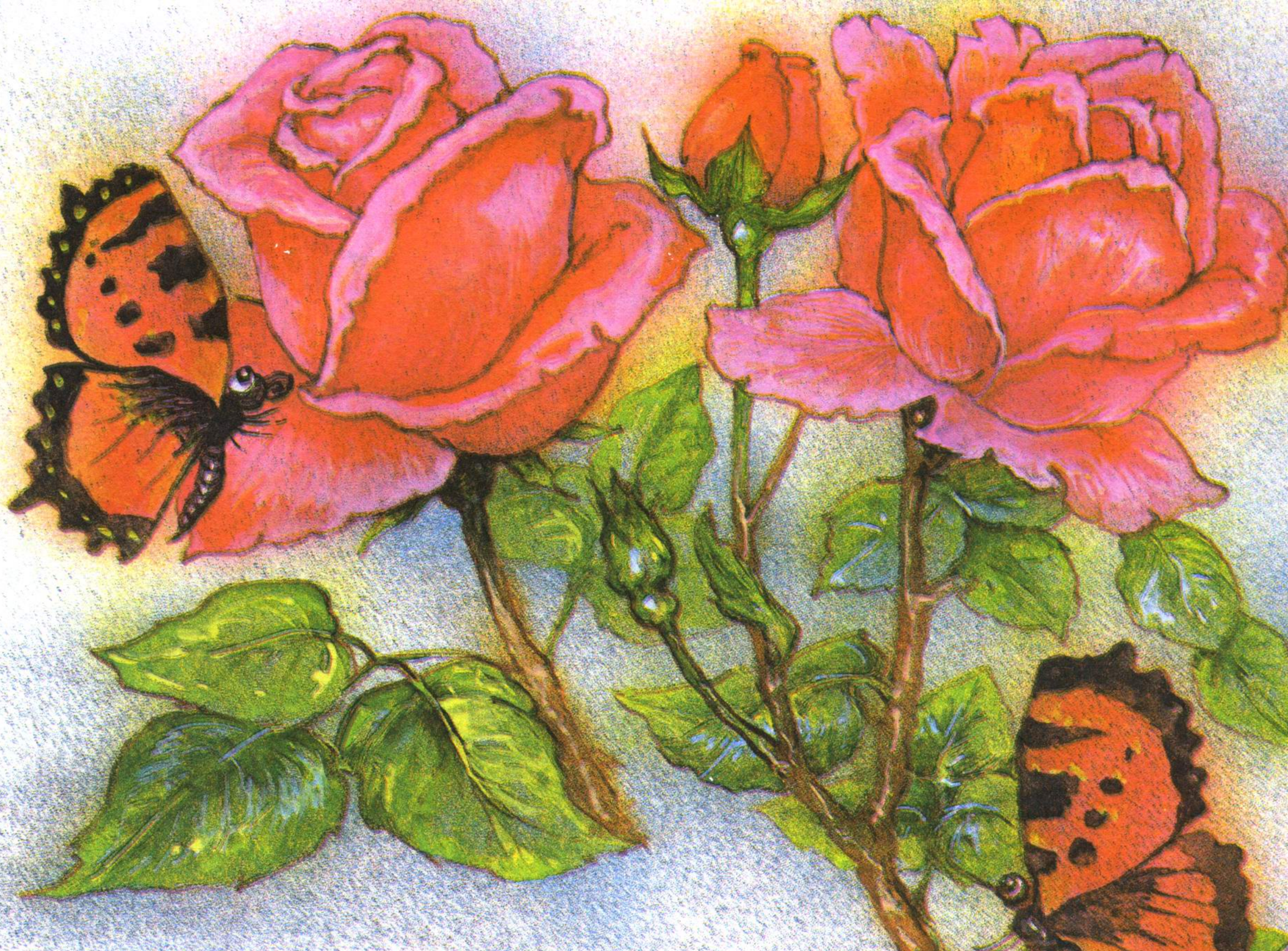
Злякався метелик. Куди тікати? Полетів до червоних троянд. Сів на квітці. Де подівся метелик? Шукав горобець, шукав і не знайшов. Сів біля червоної квітки й нічого не бачить. А метелик сидить і не ворухне́ться.

Полетів горобець до гнізда. А метелик сидить собі на квітці.

Василь Сухомлинський

? 1. Як врятувався метелик?
2. Чи вдалося б метеликові перехитри́ти горобця, якби він був зеленого (жовтого, рожевого, блакитного) кольору?

Не лови метелика

Просить Богданка Оленочка:
— Ти не лови метеличка.
Крилець йому не рви,
хай літає, хай кружля
понад луками чистими...
Хай милується земля
крильцями барвистими.

Володимир Коломієць

? 1. Про що просить Оленочка Богданка?
2. Які побажання висловлює дівчинка?
3. А тобі доводилося спостерігати за метеликом? Розкажи про це.
4. Чи вдалося тобі роздивитися метелика? Який він?

Лісове́ джере́льце

Лісове джерельце,
добре в нього серце,
всім дає водиці:
і звірятку, й птиці,
дереву, трави́ні,
квітці і людині.
Тому й не міліє,
дзюркоти́ть, радіє,
і з лісів дзвінкою
витіка водою.

Марія Чепурна

? Чому не міліє лісове джерельце?

ВГАДАЙ СЛОВЕЧКО.

Що то є за гість:
ніжок має шість.
Аж чотири крильця має,
по квітках собі літає.
Ні бджола, ні джмелик —
зоветься ... .

Марійка Підгірянка

Криничка

Над криничкою верба схилилась. На гілці ку́хлик висить. Не минають люди кринички. Верба подає їм кухлик, а криничка ласка́во пригощає водицею. Чистою, прохолодною, на лугових травах насто́яною. Усіх щедро напуває криничка. А води в ній не меншає.

Василь Чухліб

? Чому не меншає води в лісовій криничці?

ПРОЧИТАЙ ПРИСЛІВ'Я.

Не брудни криниці, бо схочеш водиці.

? Як ти його розумієш?

Лю́бе літечко

— Літо, любе літечко, дай мені суничок!

— Дам суничок в червні. Ти роси не бійся — в травах їх шукай.

— Літо, любе літечко, дай мені смородини, чорної й червоної, і малини дай.

— Дам тобі їх в липні. Прокидайся з сонечком — з кущиків зривай.

— Літо, любе літечко, дай мені брусни́чки і ожи́ни дай.

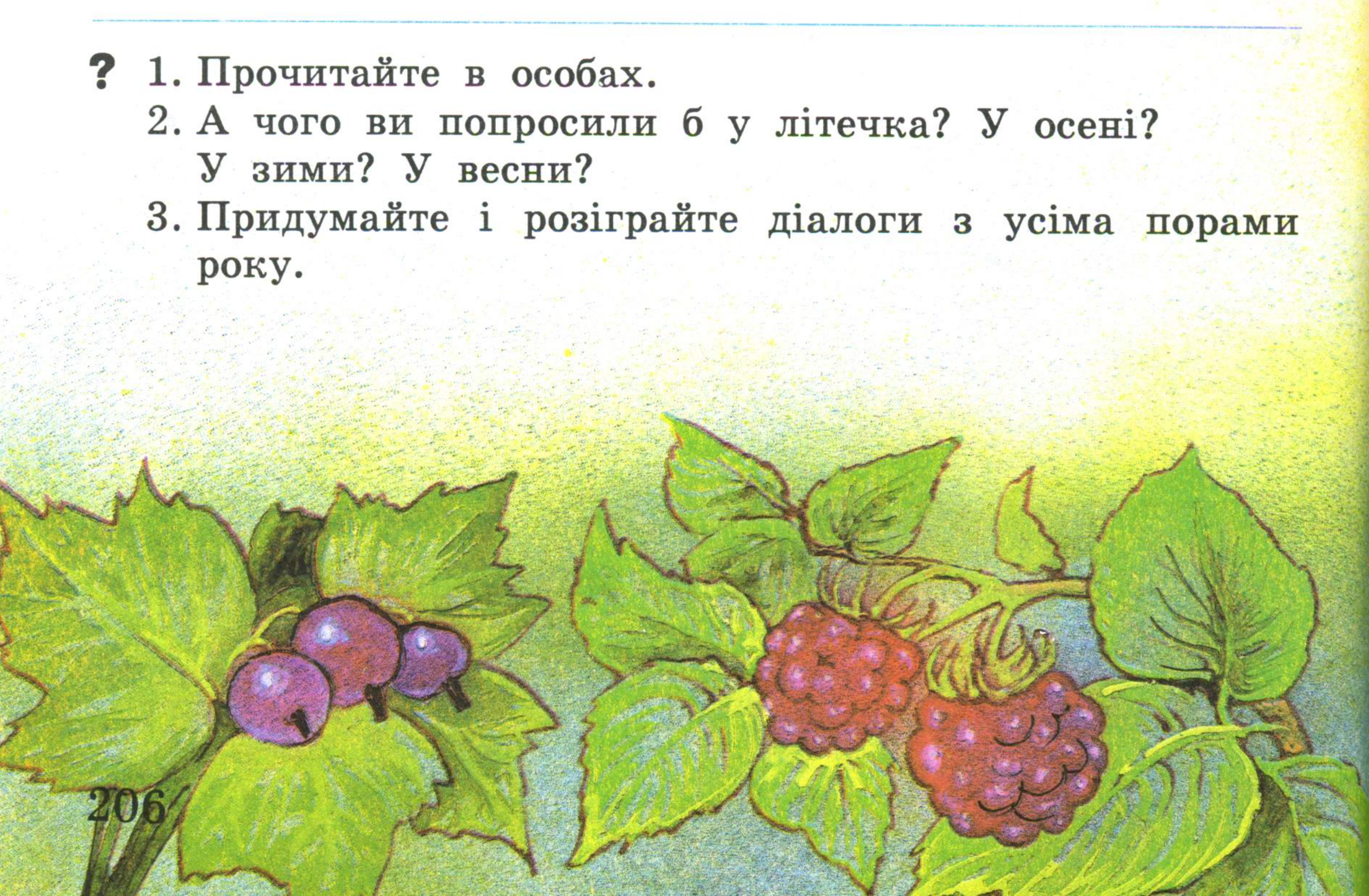
— Дам тобі їх в серпні — тільки не лінуйся, в кошичок збирай.

— Літо, любе літечко, ягід барбари́су й журавли́ни дай.

— Ані барбарису́, ані журавлини я не можу дати. Це дари осі́нні. В о́сені й проси.

Борис Вовк

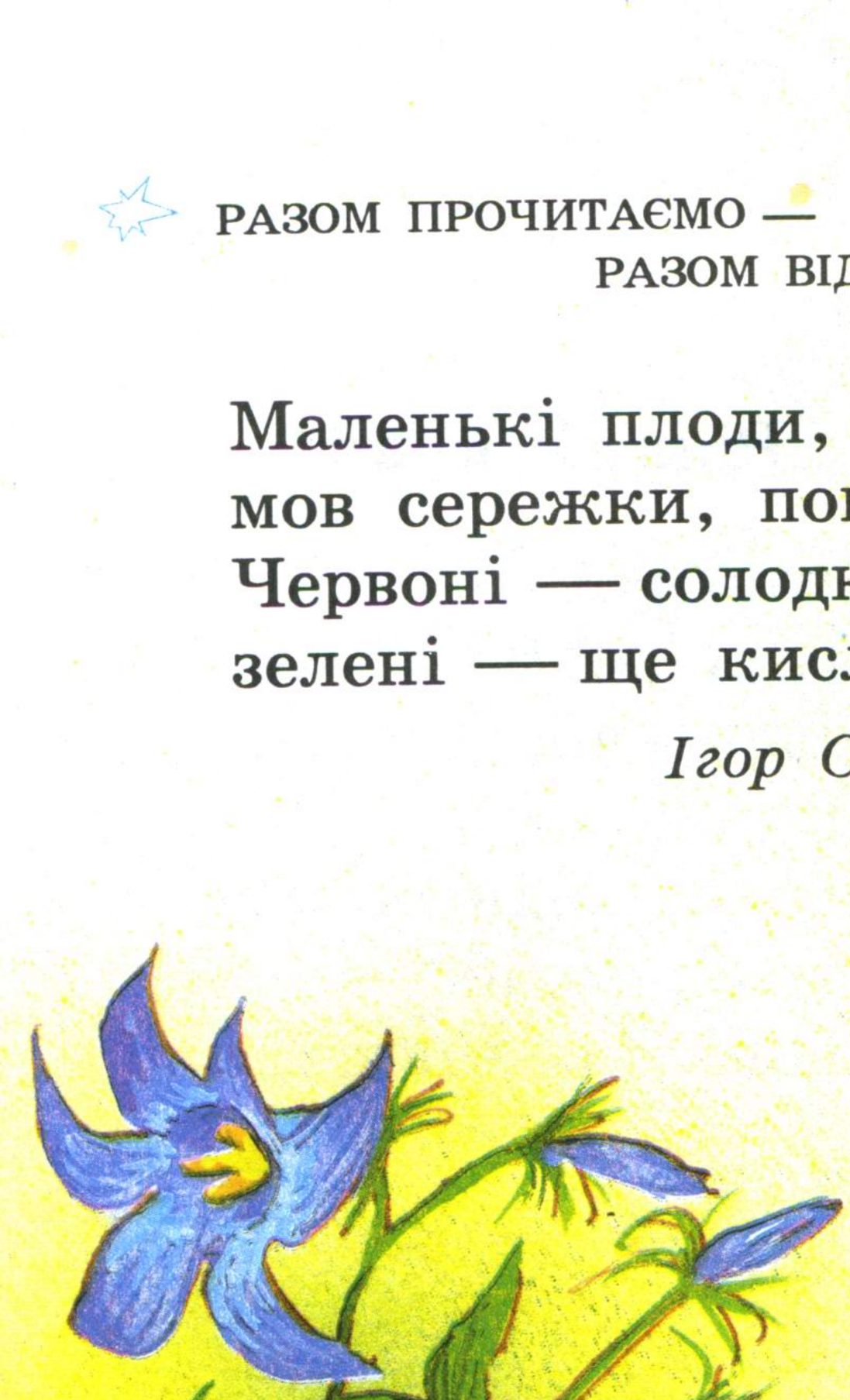
? 1. Прочитайте в особах.
2. А чого ви попросили б у літечка? У осені? У зими? У весни?
3. Придумайте і розіграйте діалоги з усіма порами року.

РАЗОМ ПРОЧИТАЄМО —
РАЗОМ ВІДГАДАЄМО.

Маленькі плоди,
мов сережки, повисли.
Червоні — солодкі,
зелені — ще кислі.

Ігор Січовик

ВИВЧИ ВІРШ НАПАМ'ЯТЬ.

Лісові дзвіночки

Під кущами цілий день
дзень-дзелень,
дзень-дзелень...
То дзвіночки лісові
вчать співаночки нові.

Петро Король

Рідний край

Водограя́й,
полів розмая́й,
зе́лен гай,
ліщина...
Все це рідний,
любий край —
наша Батьківщина.

Пам'ятай,
не забувай
батьківську
стежину.
Прикрашай,
шануй свій край,
дім свій —
Батьківщину.

Варвара Гринько

ЗМІСТ

УКРАЇНА — РІДНИЙ КРАЙ. ВИВЧАЙМО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Наш рід. *А. М'ястківський* 3
Рідна хата. *Г. Черінь* 5
Калина. *В. Терен* 6
Символи нашої Батьківщини 7
Хто ця мати? *Г. Зралко* 8
Прапорець. *М. Хоросницька* 8
Рідна мова. *В. Терен* 9

ПРИВІТАЙМОСЯ. БУДЬМО ЗНАЙОМІ

Будьмо ввічливими. 11
Сію дитині. *В. Гринько* 12
Добрий ранок. *Л. Куліш-Зіньків* 13
Хто не каже «добрий день!» *Б. Шрубенко* 14

ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ НАВЧАННЯ

Буквар. *За О. Гаєцькою* 16
Вірний друг. *В. Чубенко* 20
Андрійко-школярик. *Н. Забіла* 21
Хто ці бджоли і що це за вулик? *В. Струтинський* . . . 22
Миколка-першокласник. *Н. Кир'ян* 23
Шкільні усмішки 24
Де букварик? *Г. Бойко* 25

АНДРІЙКОВА РОДИНА

Яка стежка найкраща? *Д. Чередниченко* 26
Дім. *В. Терен* 27
Сім'я. *В. Гринько* 28
Як звати? *П. Ребро* 31
Неня. *А. М'ястківський* 32
Мати. *В. Терен* 33
Колискова. *Л. Українка* 34
Колискова пісня 34

Дідусів онучок. *А. М'ястківський* 36
Рахуйте гарненько *А. Зарудний* 38
Слово-рак 39
Мальований лист. *Є. Лось* 39

ОСІНЬ ЗНАЙДЕ ВСІМ РОБОТУ

Останній листочок. *А. Камінчук* 40
Груша. *М. Воробйов* 41
Глечик з медом. *П. Мостовий* 42
Просьба. *К. Перелісна* 42
Восени пахне яблуками. *В. Сухомлинський* 43
Бурячок і їжачок. *М. Стельмах* 44
Яблучка. *Г. Черінь* 49
М'ята. *О. Єременко* 49
Загадка-акровірш. *Л. Глібов* 50
Що таке акровірш? *М. Романченко* 51

ЗВАРЮ ТОБІ БОРЩИКУ...

Український борщ. *За Д. Чередниченком* 52
Щавлик. *Л. Перевалова* 54
Печу, печу хлібчик 54
Хліб. *І. Січовик* 56
Знайшов винного. *В. Сухомлинський* 58
Веселинка. *Є. Бандуренко* 59
Калачі. *Т. Коломієць* 60
Хліб. *В. Гринько* 61
Помічник. *М. Колесников* 62
По щирості. *Ю. Федькович* 64
Дотепний хлопчик. *За О. Пчілкою* 65
Мирилка 65

НАША ДАРОЧКА — ГОСПОДАРОЧКА

Все Єва вміє. *І. Січовик* 67
Маленькі помічниці. *О. Буцень* 68
Помічниця. *О. Стрілець* 69
Десять робітників. *М. Коцюбинський* 70
Весела дівчинка. *В. Марсюк* 71

Лінива Оленка. *Б. Вовк* 72
Маленька господиня. *О. Журлива* 73
Емма — господиня. *В. Кравчук* 74
Помічники. *М. Підгірянка* 75
Права й ліва рука. *В. Сухомлинський* 76
Жарт 77

У МІСТА І СЕЛА ЙДЕ ЗИМА ВЕСЕЛА

Наша ялинка. *Н. Забіла* 78
Пісенька сніжинок. *М. Вороний* 79
Прийшла мама. *В. Сухомлинський* 80
Сніжиночка. *К. Перелісна* 81
Крихітки. *К. Перелісна* 82
Хлопчик і сніжинка. *В. Сухомлинський* 84
Зимові друзі. *А. Костецький* 85
Баба. *К. Перелісна* 86
Свято Миколая. *Г. Черінь* 87
Бабуся і сани. *В. Чередниченко* 88
Не може. *М. Герасименко* 90
Завірюха. *Л. Перевалова* 91
Про Гната і його санчата. *Г. Бойко* 92
Свято Нового року 93
Щедрівочка. *А. М'ястківський* 95
Щедрик, ведрик 97
Коляд, коляд, колядниця 97
На колядку. *В. Гринько* 98
Віхола. *В. Кравчук* 99

ВОДИЧКО, ВОДИЧКО, УМИЙ МОЄ ЛИЧКО

Молитва. *К. Перелісна* 100
Випав зубчик. *За А. М'ястківським* 101
Хитрий зуб. *В. Ладижець* 102
Чубата чепурушка. *В. Чубенко* 103
Про Гриця. *М. Познанська* 104
Лікар. *Г. Вієру* 105
На що скаржимось? *М. Білецький* 105
Ясоччин садок. *Н. Забіла* 106
Замазура. *В. Марсюк* 110
Кури насміхаються. *А. Качан* 110
Вмиєм, діти, личка. *Р. Завадович* 111

СОНЦЕ СТУКАЄ В ВІКОНЦЕ

Заєць-сонько *(казка). І. Рісмане* 112
Великий я синочок. *М. Підгірянка* 114
Марна робота. *За М. Герасименком* 116
Водичка. *Г. Демченко* 117
Сама. *В. Ткаченко* 117
Доня хоче спати. *П. Воронько* 118

РАЗ Я ВЗУВСЯ В ЧОБІТКИ, ОДЯГНУВСЯ В КОЖУШИНКУ...

Віночок 119
Чи від мене кращій бути? *Роляник* 120
Сорочечка. *О. Косовська* 121
Дівчинка-квітка. *Діма* 122
Оксанчине вбрання. *Н. Забіла* 123
Коралі. *О. Гаєцька* 124
Донечка. *М. Підгірянка* 125
Обнова. *І. Складанний* 126
Черевички. *К. Перелісна* 127
Жарт 128
Шарфик. *В. Гринько* 129
Капелюх. *А. Камінчук* 129

НАДІЙШЛА ВЕСНА ПРЕКРАСНА

Встала весна. *Т. Шевченко* 130
Вийди, вийди, сонечко *(українська народна закличка)* . . . 131
Веснянночка. *П. Воронько* 132
Веснянка 133
Грицева таємниця. *В. Басюк* 134
Мамине свято. *Т. Мовчан* 135
Тарас Шевченко. *За І. Білим* 136
Сонце України. *У. Кравченко* 137
Дощик. *К. Перелісна* 138
Ластівка. *А. Камінчук* 139
Здрастуй, сонечко! *М. Познанська* 140
Великдень. *М. Хоросницька* 141
Великоднє яєчко. *За О. Менем* 142
Писанки. *В. Терен* 143
Іде Великдень. *Л. Храплива* 144

Про бабу, внучку та Жучку *(українська народна казка)* 146
І в Ясочки є грядка! *Н. Забіла* 148
Квітникарка. *А. Камінчук* 150
Яблунька. *Л. Куліш-Зіньків* 151
Кріп. *А. Камінчук* 151
Овес. *А. Камінчук* 152
Чому помідор червоний. *В. Сенцовський* 152
Весело було. *А. М'ястківський* 154
Квіти. *Н. Забіла* 155
Кавун *(оповідання)*. *Б. Вовк* 156
Липка. *А. Камінчук* 158
Я вирощу внучку, дідусю. *В. Сухомлинський* 158
Травнева пісенька. *Т. Коломієць* 160
Хто із нас додержав слова? *Г. Чорнобицька* 161
День Матері. *О. Гаєцька* 162
Полуниці. *А. Камінчук* 163

ПРИНЕСЛИ НАМ КОШЕНЯ...

Дід та баба 164
Корова, кінь і пес *(українська народна казка)* 165
Покинуте кошеня. *В. Сухомлинський* 166
Кошеня. *В. Крищенко* 168
Підростай швиденько. *Г. Сафонова* 169
Друзяки. *П. Воронько* 170
Теличка. *І. Кулик* 172
Пихатий Півень. *В. Сухомлинський* 173
Як здивувався Мурко. *В. Сухомлинський* 174
Як це так? *Й. Змай* 176
Котик. *М. Стельмах* 177
Жарт 177
Коза і вівця. *Д. Чередниченко* 178
Матері. *О. Орач* 180
Хитрий пастушок. *Л. Куліш-Зіньків* 181
Ніколи не хвались. *П. Воронько* 181
Що Ніна має зробити. *В. Сухомлинський* 182

ЛІТО — ЛІТЕЧКО

Ранок. *М. Крат* 184
Хмаринка. *В. Чухліб* 186

Відерце. *Т. Коломієць* 188
Веселка *(етюд рідної землі)*. *В. Сухомлинський* 189
Семибарвний килимок. *В. Заєць* 189
Пустотливий дощик. *А. М'ястківський* 190
Грай, бджілко! *М. Підгірянка* 192
Бджілка. *Б. Чепурко* 193
Бджілка весело літає. *А. Камінчук* 193
Любисток. *А. Камінчук* 194
Голубий дощик. *В. Чухліб* 194
Сонячні соняхи. *Л. Куліш-Зіньків* 196
Бджілка. *Я. Жарко* 197
Ромашка й струмок. *В. Сухомлинський* 198
Летюча квітка. *Н. Кир'ян* 199
Річка. *М. Підгірянка* 199
Ясочка на річці. *Н. Забіла* 200
Червоний метелик. *В. Сухомлинський* 202
Не лови метелика. *В. Коломієць* 203
Лісове джерельце. *М. Чепурна* 204
Криничка. *В. Чухліб* 205
Любе літечко. *Б. Вовк* 206
Лісові дзвіночки. *П. Король* 207
Рідний край. *В. Гринько* 208

Навчальне видання

Бондаренко Неллі Володимирівна

МАЛЬВА

ПІСЛЯБУКВАРНА ЧИТАНКА

Відповідальна за випуск *С. В. Хрустальова*

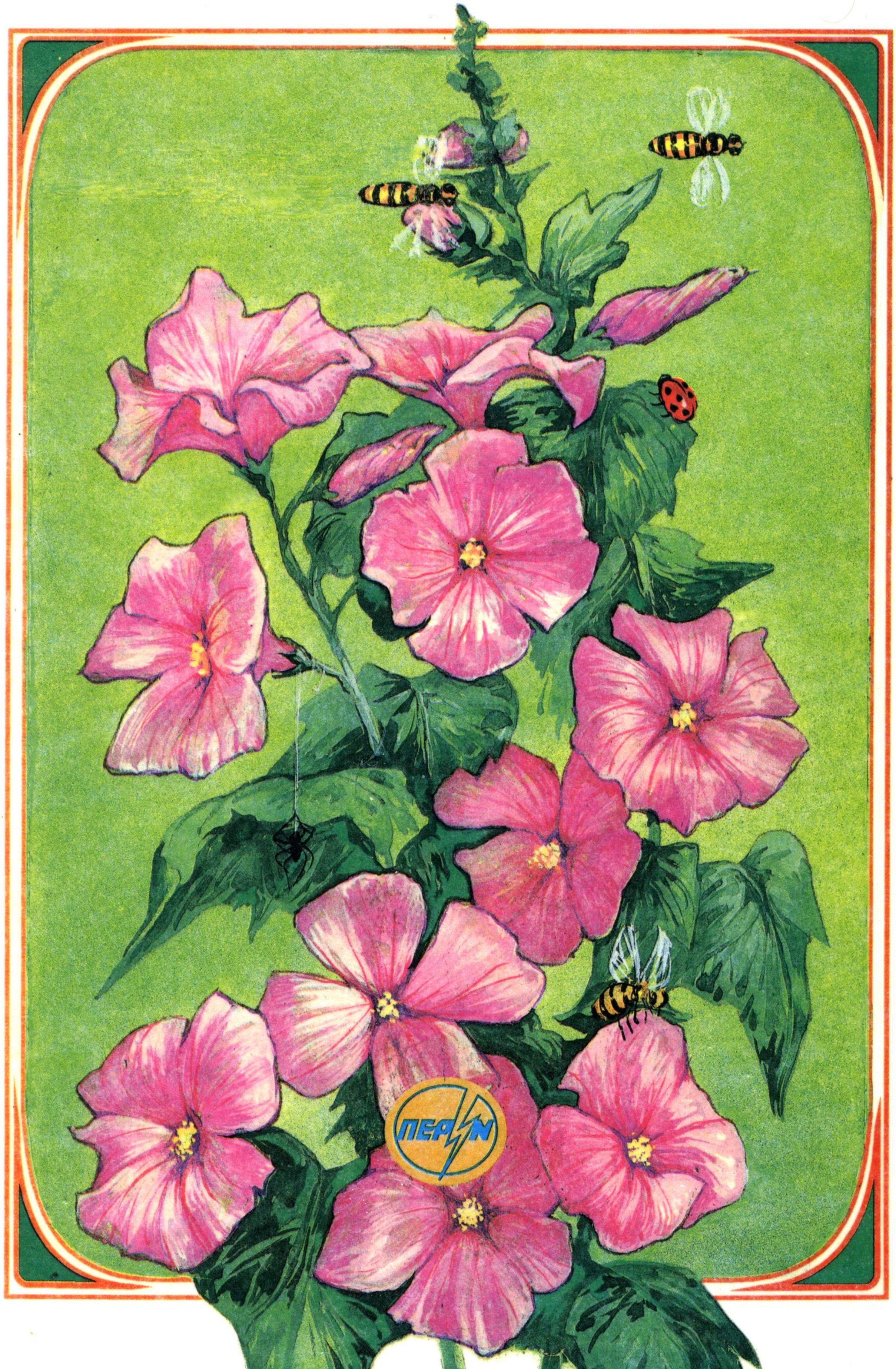
Художник обкладинки *С. М. Желєзняк*
Фаховий редактор *Г. М. Несен*
Редактор *Н. М. Демидова*
Комп'ютерна верстка *Ю. О. Маненка*
Коректор *С. В. Краснова*

Підписано до друку 10.07.99. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура шкільна.
Умов. друк. арк. 17,4. Умов. фарбовідб. 70,5. Обл.-вид. арк. 20,5.
Тираж 20 000 прим. Замовлення № 9-231

Видавничо-торгова фірма «Перун».
255710 Ірпінь, вул. Т. Шевченка, 4-а.

Свідоцтво про реєстрацію № 13710594 від 30.06.95.

Віддруковано в АТ «КНИГА».
254655 МСП, Київ-53, вул. Артема, 25.

ПЕРМ